

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 5.11.2008
KOM(2008) 674 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG
EUROPA-PARLAMENTET**

Udvidelsesstrategi og vigtigste udfordringer 2008-2009

{SEK(2008) 2692}
{SEK(2008) 2693}
{SEK(2008) 2694}
{SEK(2008) 2695}
{SEK(2008) 2696}
{SEK(2008) 2697}
{SEK(2008) 2698}
{SEK(2008) 2699}

MEDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET

Udvidelsesstrategi og vigtigste udfordringer 2008-2009

1. INDLEDNING

Udvidelse er et af EU's vigtigste politiske redskaber. Udvidelse tjener EU's strategiske interesser, hvad angår stabilitet, sikkerhed og konfliktforebyggelse. Udvidelserne har bidraget til at øge velstanden og vækstmulighederne og til at sikre vitale transport- og energiveje og styrket EU's vægt i verden. I maj 2009 vil EU kunne fejre femårsdagen for 2004-udvidelsen.

Den aktuelle udvidelsesdagsorden omfatter de vestlige Balkanlande og Tyrkiet, der har fået stillet medlemskab af EU i udsigt, når de nødvendige betingelser er opfyldt. Det europæiske perspektiv har bidraget til fred og stabilitet og givet partnerlandene mulighed for at takle store udfordringer, som f.eks. Kosovos uafhængighedserklæring, og samtidig opretholde den regionale sikkerhed. Det er en stor opmuntring til politiske og økonomiske reformer både i de vestlige Balkanlande og i Tyrkiet. Det er i EU's strategiske interesse at holde gang i denne proces på grundlag af godkendte principper og betingelser. Denne interesse i at sikre stabilitet er endnu mere oplagt i lyset af de seneste udfordringer for stabiliteten i områder øst for EU, herunder i det sydlige Kaukasus.

Tyrkiets strategiske betydning for EU er blevet styrket yderligere på nøgleområder, som f.eks. energisikkerhed, konfliktforebyggelse og konfliktløsning og regional sikkerhed i det sydlige Kaukasus og i Mellemøsten. Landets dialog med EU gennem forhandlinger og de dertil knyttede påbegyndte reformer gør det til en betydelig stabiliserende faktor i en region, der står over for mange udfordringer. Den nuværende sikkerhedssituation i Europa kræver også en konsolidering af stabiliteten og fremme af reformer i de vestlige Balkanlande.

På den baggrund er en konsekvent gennemførelse af den fornyede konsensus om udvidelse, der blev defineret på Det Europæiske Råds møde i december 2006, vigtigere end nogensinde. Denne konsensus er baseret på principperne om konsolidering af forpligtelser, strenge men rimelige betingelser og bedre kommunikation med borgerne kombineret med EU's kapacitet til at integrere nye medlemmer.

EU har taget skridt til at forbedre kvaliteten af udvidelsesprocessen, navnlig i lyset af erfaringerne fra tidligere udvidelser. Der sættes nu på et tidligere stadium større fokus på retsstatsprincipper og god forvaltningsskik. Tempoet for et kandidatlands eller potentielt kandidatlands tilnærmelse til EU afhænger af tempoet for de politiske og økonomiske reformer samt landets evne til fuldt ud at påtage sig de rettigheder og forpligtelser, der følger af medlemskab i overensstemmelse med Københavnerkriterierne.

Det kommende år vil blive afgørende for at takle udfordringerne i de vestlige Balkanlande. Vestbalkans vej mod EU-medlemskab kan fremskyndes, hvis landene opfylder de nødvendige betingelser. Kroatien forventes at gå ind i den afsluttende fase af tiltrædelsesforhandlingerne ved udgangen af 2009, hvis landet har taget de nødvendige forberedende skridt. Yderligere reformer i Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien vil bringe landet tættere på EU. For de potentielle kandidatlande vil fremskridt kunne føre til kandidatstatus, når de har vist parathed.

Tiltrædelsesforhandlingerne med Tyrkiet fortsætter i et tempo, der modsvarer reformtempoet i landet samt Tyrkiets opfyldelse af de relevante betingelser. Tyrkiet må nu sætte nyt liv i den politiske reformproces.

Den internationale finanskriser har hidtil kun haft en begrænset direkte virkning på økonomien og den finansielle sektor i de vestlige Balkanlande og Tyrkiet. Den betydelige forværring af underskuddet på de løbende poster i de fleste lande gør dem mere sårbare over for udefra kommende påvirkninger. Både den udenlandske kredit og de udenlandske direkte investeringer vil formodentlig blive mindsket som følge af den globale finanskriser.

Hvad angår Cypren-spørgsmålet, indledte lederne af det græsk-cypriotiske og tyrkisk-cypriotiske samfund forhandlinger om en samlet løsning under FN's auspicer. Kommissionen støtter deres indsats og er klar til at yde teknisk rådgivning om spørgsmål, der falder under EU's kompetence.

Den Europæiske Union er stærkere med stabile, velstående og demokratiske nabolande. Når EU og nabolandene arbejder sammen på basis af fælles værdier og interesser, er de bedre i stand til at takle de udfordringer, de står over for. EU vil ligeledes intensivere sine forbindelser med parterne i den europæiske naboskabspolitik i øst og syd for yderligere at fremme den gensidige sikkerhed og velfærd. Det østlige partnerskab er under forberedelse på samme måde som Barcelonaprocessen; Unionen for Middelhavsområdet vil få stor betydning i den henseende.

Denne meddelelse beskriver de fremskridt, der er gjort, og de vigtigste udfordringer for de lande, der indgår i udvidelsesprocessen. Den gør rede for Kommissionens strategi for at vejlede og støtte deres indsats i det kommende år.

2. GENNEMFØRELSE AF DEN FORNYEDE KONSENSUS OM UDVIDELSE

2.1. Beskrivelse af fremskridt og resterende udfordringer i landene

De vestlige Balkanlande

De vestlige Balkanlande er rykket tættere på EU i det forgangne år, idet regionen har gjort fremskridt – om end ujævne fremskridt – med reformer og med opfyldelsen af de opstillede kriterier og betingelser. Stabiliteten er blevet bevaret i regionen, og situationen var generelt rolig efter Kosovos uafhængighedserklæring og forfatningens ikrafttrædelse. Regionen oplevede fortsat høje vækstrater, bl.a. takket være indenlandske og udenlandske investeringer, det gik fremad med reformerne, og den generelle levestandard blev forbedret. Det regionale samarbejdsråd tog over fra stabilitetspagten og styrkede ejerskabet til det regionale samarbejde i Sydøsteuropa for de direkte involverede lande.

De vestlige Balkanlande står imidlertid stadig over for en række udfordringer, som kan påvirke sikkerheden, stabiliteten og velfærden i regionen. Reforme og forsoning er endnu ikke grundfæstet. I mange af de vestlige Balkanlande skal statsopbygning, konsolidering af institutioner og bedre forvaltningsskik fortsat prioriteres højt. Mange lande savner fortsat en professionel, upartisk og ansvarlig offentlig forvaltning. Håndhævelse af retsstatsprincipper, herunder via en reform af retssystemet og bekæmpelse af korrupsion og organiseret kriminalitet, er fortsat et vigtigt spørgsmål i regionen. Dialogen mellem de politiske kræfter og paratheden til kompromiser er stadig utilstrækkelig, også når det gælder etnisk relaterede spørgsmål. Der er fortsat uløste naboskabsproblemer. Den gennemsnitlige inflation steg.

Underskuddet på de løbende poster er steget betydeligt. Arbejdsløsheden er fortsat høj i nogle lande. Det er nødvendigt med yderligere reformer af beskæftigelsespolitikken og socialpolitikken. De makroøkonomiske udfordringer er større på grund af en mindre gunstig ekstern situation, navnlig den internationale finanskrisen.

På landeniveau kan der rapporteres om følgende udvikling.

Kroatiens tiltrædelsesforhandlinger er gået ind i en afgørende fase, hvilket viser hele regionen, at udsigterne til EU-medlemskab er en realitet i overensstemmelse med EU's engagement, forudsat at de nødvendige betingelser er opfyldt.

I Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien er der gjort fremskridt på en række nøgleområder, som det fremgår af Kommissionens meddelelse fra marts 2008¹, navnlig hvad angår reform af retsvæsenet og reform af politiet samt opfyldelse af kravene i stabiliserings- og associeringsaftalen. Voldsomme hændelser og alvorlige uregelmæssigheder plagede imidlertid parlamentsvalget. Det er nødvendigt med en konstruktiv politisk dialog og beslutsom handling for at gennemføre reformer i overensstemmelse med prioriteterne i tiltrædelseshandlingerne.

Albanien har fortsat gjort fremskridt med vigtige politiske reformer. Interimsaftalen med EU trådte i kraft for to år siden og gennemføres nu stort set smidigt. At overholde retsstatsprincipperne og sikre velfungerende statslige institutioner er imidlertid fortsat en udfordring. Den administrative kapacitet og håndhævelseskapaciteten skal styrkes yderligere.

Der er sket fremskridt med de politiske reformer i Montenegro. Gennemførelsen af interimsaftalen, som trådte i kraft i begyndelsen af dette år, går stort set godt fremad. Den store udfordring er imidlertid at fortsætte reformen af retsvæsenet og grundfæste retsstatsprincipperne. Den administrative kapacitet og håndhævelseskapaciteten skal styrkes yderligere.

Undertegnelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen med Bosnien-Hercegovina bekræftede EU's tilsagn om en europæisk fremtid for landet. Bosnien-Hercegovina begyndte at gennemføre interimsaftalen i juli. Vigtige politiske ledere i begge enheder har imidlertid stillet spørgsmål ved forfatningsmæssige forhold, som blev fastslået i Dayton/Paris-freds aftalen, hvilket har sat EU-reformerne i stå. Der er en skrøbelig konsensus om vigtige reformprioriteter.

Efter præsident- og parlamentsvalgene har Serbien bekræftet sit engagement, hvad angår en europæisk fremtid baseret på fælles værdier. Stabiliserings- og associeringsaftalen vil blive gennemført, så snart Rådet bekræfter, at Serbien samarbejder fuldt ud med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY). Anholdelsen og retsforfølgelsen af Radovan Karadzic var et stort fremskridt, men processen skal afsluttes. Serbien har vist, at landet har den administrative kapacitet til at gøre betydelige fremskridt mod EU-medlemskab. Reformprocessen er imidlertid blevet forsinket i det forgangne år. En reform af retsvæsenet og bekæmpelse af korruption er fortsat store udfordringer.

Den nye situation i Kosovo² har ført til en omstrukturering af den internationale tilstedeværelse. Det skulle lette deployeringen af EULEX, som er ved at blive gennemført.

---

¹ Det vestlige Balkan: en forbedring af det europæiske perspektiv – KOM(2008) 127 endelig af 5.3.2008.

² Ifølge FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1244/99.

Situationen i Kosovo er et enestående tilfælde, der ikke skaber præcedens. Det Europæiske Råd fastslog, at EU vil være parat til at støtte Kosovos økonomiske og politiske udvikling gennem et klart europæisk perspektiv, i overensstemmelse med regionens europæiske perspektiv. Den forfatning, Kosovo har vedtaget, er i overensstemmelse med europæiske standarder, og der er vedtaget en betydelig mængde vigtig lovgivning. Der er imidlertid fortsat store udfordringer, herunder at styrke institutionerne, grundfæste retsstatsprincippet og fremme dialog og forsoning mellem samfundene.

Tyrkiet

Det forgangne år var præget af store politiske spændinger. Den offentlige anklager anmodede forfatningsdomstolen om at forbyde regeringspartiet på grund af antisekulære aktiviteter. Domstolen endte med at beslutte ikke at efterkomme anklagerens anmodning og idømte i stedet en bøde. Det bidrog til at afværge en alvorlig politisk krise og burde give nye muligheder for at genoptage dialogen og skabe kompromismuligheder mellem de politiske partier.

EU har stærkt fordømt PKK's terrorangreb, som krævede mange liv. De tyrkiske væbnede styrker gennemførte flere operationer mod PKK-baser i det nordlige Irak.

Tyrkiet har spillet en konstruktiv rolle i regionen og i Mellemøsten gennem et aktivt diplomati. Efter krisen i Georgien foreslog Tyrkiet en platform for stabilitet og samarbejde i Kaukasus for at fremme dialogen mellem landene i regionen. Præsident Abdullah Gül besøgte Jerevan, hvilket var første gang en tyrkisk præsident aflagde besøg siden Armeniens uafhængighed. Tyrkiet gjorde en indsats for at mægle mellem Israel og Syrien og førte en dialog med Iran om landets atomprogram.

Tyrkiets geostrategiske position giver landet en vital rolle i EU's energisikkerhed, navnlig hvad angår diversificering af energikilderne. Det er vigtigt med et tættere samarbejde mellem EU, Tyrkiet og andre stater i området – både leverandører og transitlande. Eksisterende og kommende rørledningsprojekter er en fordel for alle de lande, de passerer igennem, navnlig for Tyrkiet. En rettidig afslutning af den sydlige gaskorridor gennem en smidig gennemførelse af de planlagte projekter, herunder navnlig Nabucco-rørledningen, er et af EU's højest prioriterede energiforsyningsprojekter.

Den nuværende regering kom til magten på grundlag af frie og retfærdige valg i juli 2007 med et stærkt mandat til at gennemføre reformer. Regeringen bekræftede sit engagement vedrørende processen for tiltrædelse af EU og dertil hørende reformer og meddelte, at den ville udarbejde en ny forfatning. Der blev opnået visse fremskridt på områder som ytringsfrihed og rettigheder for ikke-muslimske religiøse samfund. Straffelovens artikel 301 blev ændret med henblik på at styrke beskyttelsen af ytringsfriheden. Parlamentet vedtog en ny lov om fonde, der omhandler en række af de problemer, de ikke-muslimske religiøse samfund står over for. Endvidere besluttede regeringen at afslutte Sydøstanatolien-projektet (GAP) om den økonomiske udvikling af Tyrkiets sydøstlige del.

Imidlertid er tiden nu inde til at fremskynde reformerne for at styrke demokratiet og menneskerettighederne, modernisere og udvikle landet og bringe det tættere på EU. Reglerne for politiske partier, forfatningsreformer, ytringsfrihed og kvinders rettigheder kræver særlig opmærksomhed.

Tyrkiets økonomi klarede sig fortsat ret godt, og den makroøkonomiske stabilitet er bevaret på trods af en langsommere vækst i BNP. Den internationale finanskriser har ført til en korrektion af aktivpriser og valuta, uden at det hidtil har haft alvorlige følger for banksektoren. Det betydelige behov for eksternt finansiering gør landet mere sårbart for eksterne påvirkninger. Tyrkiet har nu en velfungerende markedsøkonomi i overensstemmelse med de økonomiske Københavnerkriterier. Landet skulle være i stand til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på mellemlang sigt, forudsat at det fortsætter med at gennemføre sit samlede reformprogram med henblik på at afhjælpe strukturbetingede svagheder. Endvidere er den gensidige økonomiske afhængighed mellem Tyrkiet og EU øget.

2.2. Førtiltrædelsesinstrumenter: de vigtigste udfordringer

Kommissionen har gjort fuld brug af sine førtiltrædelsesinstrumenter for at takle vigtige udfordringer som statsopbygning, god forvaltningsskik, retsstatsprincipper og udvikling af civilsamfundet baseret på 2007-udvidelsesstrategidokumentet. Det har allerede givet gode resultater.

Der blev fortsat gjort en indsats for at forbedre kvaliteten af udvidelsesprocessen, bl.a. ved at opstille strenge benchmarks som betingelser for at indlede og afslutte forhandlingskapitler og ved at udarbejde yderligere konsekvensanalyser på vigtige politikområder.

Rådet vedtog Kommissionens forslag til tiltrædelsespartnerskaber og europæiske partnerskaber, der indeholder disse prioriteter. Kommissionen har udbygget den politiske dialog med partnerskaberne som de vigtigste referencedokumenter. Der blev også gjort fremskridt med den økonomiske dialog via førtiltrædelsesmekanismen til overvågning af de offentlige finanser.

Prioriteringerne i partnerskabsaftalerne var retningsgivende for programmering og ydelse af støtte inden for rammerne af instrumentet for førtiltrædelsesstøtte (IPA), hvilket førte til øget støtte til grundlæggende reformer. IPA-støtten udgør 1,4 mia. EUR i 2008. Ud af de 840 mio. EUR, der er øremærket til omstillingsstøtte og institutionsopbygning i de nationale IPA-programmer, bruges 33 % nu til at fremme god forvaltningsskik, fremme administrative reformer og reformer af retsvæsenet, styrke retsstatsprincipperne, støtte bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet, fremme menneskerettigheder, beskytte mindretal og udvikle civilsamfundet. Via TAIEX og SIGMA³ kan landene få hurtig bistand fra myndigheder i EU-medlemsstaterne. Bistand på mellemlang sigt til reformerne omfatter twinning-netværk mellem offentlige forvaltninger og støtteordninger til ngo-projekter.

Kommissionen har taget initiativ til at koordinere IPA-støtten med støtte fra internationale finansielle institutioner og andre donorer. Det øger IPA-støttens løftestangsvirkning, hvad angår økonomisk og social udvikling. Der er iværksat en infrastrukturprojektfacilitet med Den Europæiske Investeringsbank (EIB), Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling (EBRD) og Europarådets Udviklingsbank (CEB). Det er et vigtigt skridt mod oprettelsen af en investeringsramme for Vestbalkan inden 2010, således som vedtaget af Kommissionen, EIB, EBRD og CEB og godkendt på Det Europæiske Råds møde i juni. Andre initiativer omfatter en facilitet vedrørende energieffektivitet samt et instrument til udvikling af små og

---

³ TAIEX: Technical Assistance and Information Exchange (Teknisk bistand og informationsudveksling), administreres af Kommissionen – SIGMA: Support for Improvement of Governance and Management, et OECD-program, som Kommissionen støtter i en udvidessammenhæng.

mellemstore virksomheder, Den Europæiske Fond for Sydøsteuropa (EFSE). Det er til gavn for titusinder af små virksomheder i hele området.

Overførslen af forvaltningen af førtiltrædelsesstøtte fra Det Europæiske Agentur for Genopbygning til Kommissionens delegationer og kontorer i Beograd, Podgorica, Pristina og Skopje er afsluttet. Agenturet vil blive afviklet den 31. december 2008. Slutmålet er, at partnerlandene selv overtager forvaltningen af støtten, når de har vist, at de er parate.

I juli arrangerede Kommissionen en donorkonference vedrørende den socioøkonomiske udvikling af Kosovo, der resulterede i et samlet tilsagn på 1,2 mia. EUR, heraf næsten 800 mio. EUR fra EU og medlemsstaterne. Denne støtte bør bidrage væsentligt til Kosovos udvikling. Det er vigtigt, at Kosovos regering bakker op om donorbistand ved selv at opfylde sine forpligtelser vedrørende budgetdisciplin, forvaltning af offentlige udgifter og reformer af den økonomiske politik.

Direkte personkontakter har fået særlig opmærksomhed i overensstemmelse med 2007-udvidelsesstrategidokumentet. Aftaler om visumlettelse og tilbagetagelse trådte i kraft med alle implicerede lande i januar 2008, og Kommissionen har indledt en dialog om visumliberalisering med disse lande. I den forbindelse er der udarbejdet køreplaner for visumliberalisering, der fastsætter klare og realistiske benchmarks for ophævelse af visumforpligtelsen. Foranstaltninger, der tager sigte på at fremme de direkte kontakter, omfatter også flere muligheder for mobilitet for studerende under Erasmus Mundus-programmet og flere midler til ungdomsudveksling og partnerskab under programmet "Aktive Unge". Under Tempus-programmet blev der fortsat givet støtte til reformer af højere uddannelse gennem partnerskaber mellem universiteter.

Efter oprettelsen af energifællesskabet er der indledt forhandlinger om oprettelsen af et transportfællesskab med de vestlige Balkanlande med henblik på at undertegne en aftale i løbet af 2009. Der er også gjort fremskridt med gennemførelsen af det fælles europæiske luftfartsområde. På miljøområdet er der ved at blive udarbejdet en ny regional samarbejds mekanisme for sammen at takle de miljømæssige udfordringer, der er knyttet til førtiltrædelse.

Som svar på den internationale finanskriser er Kommissionen rede til at bistå myndighederne i udvidelseslandene med at forvalte de finansielle og økonomiske følger.

Der er gjort en stor indsats for at støtte regionale samarbejdsinitiativer i overensstemmelse med Thessalonikidagsordenen og de foranstaltninger, der beskrives i Kommissionens meddelelse fra marts 2008. Det nyligt etablerede regionale samarbejdsråd er operationelt. Det står nu over for den udfordring at skulle sikre, at de regionale aktiviteter er effektive, og at de strømlines yderligere. Regionale initiativer, der støttes af Kommissionen, omfatter bl.a. støtte til det regionale samarbejdsråds sekretariat, den regionale offentlige forvaltningsskole, der skal oprettes i Danilovgrad (Montenegro), et nyt initiativ til katastroferisikobegrænsning samt et projekt om genoprettelse af kulturarven og et historiebogsprojekt. Kommissionen støtter også samarbejde i handelsanliggender via CEFTA-sekretariatet. På toldområdet vil

bestemmelser om diagonal oprindelseskumulation mellem EU og nogle af de vestlige Balkanlande snart træde i kraft, hvilket vil fremme den regionale handelsintegration⁴.

Kommissionen vil indføre en ny finansieringsfacilitet inden for rammerne af IPA for at fremme udviklingen af og dialogen med civilsamfundet. Støtten i henhold til civilsamfundsfaciliteten for 2008 beløber sig til omkring 30 mio. EUR rettet mod kapacitetsopbygning på lokalt niveau. Kommissionen organiserede en stor konference om udvikling af civilsamfundet i Sydøsteuropa i april. Konferencen opmuntrede til dannelse af netværk, udveksling af bedste praksis og opbygning af partnerskaber. Sådanne initiativer fremmer forsoningsprocessen blandt befolkningerne og fremskridt på vej mod EU-medlemskab.

Bedre kommunikation med offentligheden er et nøgleprincip for den fornyede konsensus om udvidelse. Kommissionen fremmer den offentlige debat om udvidelse af EU både i medlemsstaterne og i de lande, der er berørt af udvidelsen, gennem kommunikationstiltag for civilsamfundets organisationer, journalister og ungdommen, bl.a. gennem videoklip, "European Street Football Festival" i Foca og konkurrencen "Enlarge your vision" for unge journalister. Disse initiativer supplerede den kommunikationsindsats, der foregik i medlemsstaterne og i partnerlandene.

3. UDVIDELSESAGENDAEN I 2008-2009

3.1. Hurtigere vej til EU-medlemskab for de vestlige Balkanlande

Det Europæiske Råd i juni 2008 bekræftede sin fulde støtte til det europæiske perspektiv for de vestlige Balkanlande. Det Europæiske Råd understregede, at solide fremskridt med de økonomiske og politiske reformer og opfyldelse af de nødvendige betingelser og krav bør føre til, at de resterende potentielle kandidatlande på Vestbalkan afhængig af deres resultater opnår status som kandidatland med EU-medlemskab som det endelige mål.

Udsigterne til EU-medlemskab har afgørende betydning for stabiliteten, forsoningsprocessen og udviklingen af de vestlige Balkanlande i overensstemmelse med stabiliserings- og associeringsprocessen. Det er i Den Europæiske Unions og hele Europas interesse, at regionen gør så hurtige fremskridt som muligt med de politiske og økonomiske reformer, forsoning mellem befolkningerne og fremskridt hen imod EU-medlemskab. EU bør være parat til at fremskynde deres førtiltrædelsesforberedelser, så snart landene har opfyldt de nødvendige betingelser, og sikre, at regionen fortsat får den politiske og økonomiske behandling på højeste niveau i overensstemmelse med stabiliserings- og associeringsprocessen. Ansvar for fremskridt hen imod medlemskab ligger dog i sidste instans hos befolkningerne i regionen og deres ledere, da tempoet afhænger af det enkelte lands resultater med gennemførelsen af de nødvendige reformer.

Kommissionen foreslår i denne meddelelse en vejledende køreplan for afslutning af de tekniske forhandlinger med Kroatien ved udgangen af 2009, forudsat at betingelserne er opfyldt. Det forklares nærmere i afsnit 3.2.

---

⁴ Det betyder, at et land kan forarbejde og eksportere et produkt med præferencebehandling til EU, selvom en del af produktets bestanddele har oprindelse i et andet land, som deltager i ordningen.

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien vil kunne tage yderligere skridt i retning af EU-medlemskab, når Køberhavnerkriterierne er opfyldt og nøgleprioriteterne i tiltrædelsesparkerskabet er opfyldt. Landet skal frem for alt sikre frie og retfærdige valg. Dialogen mellem de største politiske partier og aktører skal forbedres, så institutionerne kan fungere normalt og reformtempoet øges. Kommissionen vil nøje overvåge Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedoniens fremskridt. Der er udestående nøgleprioriteter i partnerskabet, og der skal vises resultater med gennemførelsen af reformer af retsvæsenet, sikring af en upartisk og upolitisk politistyrke, bekæmpelse af korruption på objektiv vis og anvendelse af faglige kriterier ved ansættelser og forfremmelser i den offentlige forvaltning.

En række af de vestlige Balkanlande har oplyst, at de overvejer at indgive ansøgning om EU-medlemskab. Kommissionen minder om, at tilfredsstillende resultater, navnlig med indfrielse af forpligtelser i henhold til stabiliserings- og associeringsaftalen, herunder de handelsrelaterede bestemmelser, er et væsentligt aspekt på vej mod et fremtidigt medlemskab. Ansøgning om medlemskab giver på et vist tidspunkt og efter anmodning fra Rådet anledning til en udtalelse fra Kommissionen, der vurderer, om landet er parat til at gå videre, og en analyse af tiltrædelsens følger for vigtige politikområder.

Albanien skal sikre, at landets parlamentsvalg i 2009 forberedes og gennemføres korrekt. Montenegro skal intensivere reformen af retsvæsenet. Begge lande skal vise flere resultater med gennemførelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen, bl.a. ved at forbedre deres administrative kapacitet og håndhævelsesindsatsen og ved at styrke retsstatsprincipperne.

Bosnien-Hercegovina skal snarest opnå den nødvendige politiske konsensus og komme videre med reformerne, navnlig hvad angår større ansvar for regeringsførelsen. Det er nødvendigt med en fælles vision for landets udvikling for at sikre velfungerende institutioner, funktionsdygtige og effektive statslige strukturer og for at kunne tale med en stemme i EU-spørgsmål. Fredsimplementeringsrådet vil senere i denne måned undersøge, om landet er parat til, at den højtstående repræsentants kontor lukkes. Det afhænger af, om der er gjort fremskridt med at opfylde fem specifikke mål⁵ og af, om Fredsimplementeringsrådet kommer med en positiv vurdering af den politiske situation baseret på fuld overensstemmelse med Dayton-fredsftalen. Kommissionen er parat til at støtte Bosnien-Hercegovinas bestræbelser på at opfylde disse betingelser.

Det Europæiske Råd fastslog på sit møde i juni, at Serbien kan sætte mere fart i sin tilnærmelse til EU, herunder opnåelse af kandidatstatus, så snart alle de nødvendige betingelser er opfyldt. Kommissionen skønner, at det burde være muligt at give Serbien kandidatstatus i 2009, hvis disse betingelser er opfyldt, og det i øvrigt er i overensstemmelse med Kommissionens udtalelse. Serbien skal bygge videre på den positive udvikling ved fuldt ud at samarbejde med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY) og intensivere sin reformdagsorden, så der opnås mærkbare fremskridt på de prioriterede områder, herunder en styrkelse af retsstatsprincipper og fremme af de økonomiske og budgetmæssige reformer. Serbien har en central rolle i regionen. Landet opfordres til at indtage en konstruktiv holdning til Kosovos deltagelse i regionale initiativer

---

⁵ 1° Acceptabel og holdbar løsning af spørgsmålet om en rimelig fordeling af ejendom mellem staten og andre regeringsniveauer; 2° Acceptabel og holdbar løsning vedrørende forsvarsmateriel; 3° Afslutning af voldgiftsavgørelsen om Brčko; 4° Finanspolitisk holdbarhed (støttet af en aftale om en permanent beregningsmetode/koefficient for indirekte beskatning og oprettelse af et nationalt skatteråd); 5° Grundfæstelse af retsstatsprincipper (gennem vedtagelse af en national strategi for håndtering af krigsforbrydelser), en udlændinge- og asyllov og en national strategi for reform af retsvæsenet).

og internationale fora og til EU's bestræbelser på at bidrage til fred og stabilitet i de vestlige Balkanlande.

Den socioøkonomiske udvikling i Kosovo har afgørende betydning for befolkningens velfærd og for stabiliteten i hele regionen. Det Europæiske Råd fastslog i juni, at Kosovo som de øvrige vestlige Balkanlande har et klart europæisk perspektiv. EU forventer, at Serbien forholder sig konstruktivt til deployeringen af EULEX og opfordrer Kosovoserberne til at deltage i Kosovos udvikling. Den regelmæssige dialog mellem Kommissionen og Kosovos myndigheder om reformer vil blive intensiveret. Kommissionen vil udnytte alle muligheder for at fremme Kosovos engagement i det regionale samarbejde og opfordrer alle parter til at indtage en konstruktiv holdning i den henseende. Kommissionen vil vurdere, hvordan Kosovos politiske og socioøkonomiske udvikling kan fremmes yderligere, og den vil undersøge, hvordan Kosovo som en del af regionen kan gøre fremskridt hen imod EU-integration inden for rammerne af stabiliserings- og associeringsprocessen. Resultatet af denne analyse vil blive fremlagt i en gennemførlighedsundersøgelse i efteråret 2009.

Gode naborelationer og regionalt samarbejde er fortsat af afgørende betydning for fremskridt i retning af EU-medlemskab og er som sådan en central faktor i stabiliserings- og associeringsprocessen. Næsten alle regionale partnere har uløste bilaterale spørgsmål med deres naboer, herunder grænsestridigheder. Kommissionen vil fortsat overvåge udviklingen i den henseende og opfordrer alle parter til at prioritere løsningen af bilaterale problemer. Det er nødvendigt med en betydelig indsats for at fremme det strafferetlige samarbejde, herunder samarbejdet om undersøgelser af nationale krigsforbrydelser.

De direkte kontakter gør det europæiske perspektiv realistisk for borgerne.

Kommissionen vil nøje overvåge, at aftalerne om visumlettelse gennemføres korrekt. Den vil overvåge gennemførelsen af køreplanerne for visumliberalisering, og den vil støtte landene, så de kan opfylde pejlemærkerne i køreplanerne. Tempoet i visumdialogen vil afhænge af de resultater, der opnås i de enkelte lande. Når et givet land opfylder pejlemærkerne, kan Kommissionen i det konkrete tilfælde foreslå, at visumpligten ophæves i løbet af 2009.

Kommissionen vil også fordoble de midler, der afsættes til stipendieordninger for studerende i de vestlige Balkanlande inden for rammerne af førtiltrædelsesinstrumentet 2009.

Deltagelse i fællesskabsprogrammer og agenturer har vist sig at bidrage positivt til at bringe institutioner og borgere i partnerlandene tættere på EU. Kommissionen vil opfordre støttemodtagere i disse lande til i højere grad at deltage i programmer, der er åbne for dem. Den vil også undersøge mulighederne for at åbne flere programmer for potentielle kandidatlande. Hvad angår fællesskabsagenturer, vil Kommissionen forsøge at tilbyde yderligere muligheder for deltagelse, herunder observatørstatus for alle udvidelseslande ved bestyrelsesmøder eller ekspertgruppemøder. Kommissionen foreslår, at mulighederne og betingelserne for deltagelse forbedres for potentielle kandidatlande. EU skal kunne medfinansiere op til 90 % af landets bidrag til et fællesskabsprogram eller fællesskabsagentur i det første deltagelsesår gennem førtiltrædelsesstøtten. I de følgende år skal dette bidrag falde procentuelt eller i faktiske beløb. Det samlede medfinansieringsniveau for fællesskabsprogrammer, bortset fra programmer vedrørende forskning og udvikling, bør i princippet ligge på omkring 10 % af de nationale førtiltrædelsesprogrammer.

Øget deltagelse af civilsamfundets organisationer i de reformer, der iværksættes i udvidelseslandene, spiller en stor rolle for tempoet og kvaliteten for tiltrædelsesprocessen og for offentlighedens støtte til tiltrædelse. Yderligere projekter vedrørende kapacitetsopbygning

og netværksdannelse vil blive finansieret inden for rammerne af den nye civilsamfundsfacilitet, herunder besøgsprogrammet "People 2 people", oprettelsen af tekniske støttekontorer i hvert land i første halvdel af 2009 og støtteordninger for civile partnerskaber på områder som miljø, energieffektivitet, sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen samt bekæmpelse af korruption, organiseret kriminalitet og menneskehandel. Inden for rammerne af førtiltrædelsesstøtten vil støtteordninger til partnerskaber med civilsamfundet prioritere områder som kultur, minoriteter og erhvervsorganisationer.

At sikre bred offentlig opbakning er et vigtigt mål for EU's udvidelsespolitik. Navnlig medlemsstaterne har et ansvar for at fremme offentlighedens forståelse for de udfordringer og fordele, der følger af udvidelse. Partnerlandene skal også tage deres del af ansvaret og over for deres egne borgere forklare, hvilke betingelser der gælder for en tilnærmelse til EU. Kommissionen vil fortsat prioritere udvidelsen i sin kommunikationspolitik og iværksætte yderligere initiativer for at støtte og supplere partnerlandenes bestræbelser ved at stille faktuelle oplysninger til rådighed og opmuntre til debat blandt de vigtigste opinionsdannere.

3.2. Fremme af tiltrædelsesforhandlingerne

Kroatien

Tre år efter åbningen af forhandlinger har Kroatien generelt gjort gode fremskridt. 21 ud af 35 kapitler er åbnet, og fire kapitler er blevet foreløbigt lukket⁶. Efter at have øget tempoet de sidste måneder har Kroatien nu opfyldt de gældende åbningsbenchmarks for alle undtagen to kapitler.

Generelt opfylder Kroatien fortsat de generelle betingelser i stabiliserings- og associeringsprocessen. Landet opfylder nu i stort omfang sine forpligtelser ifølge stabiliserings- og associeringsaftalen og er blevet enigt med Kommissionen om en løsning for at afskaffe den diskriminerende beskatning af cigaretter. I de seneste måneder har Kroatien taget vigtige skridt for at forbedre forvaltningen af EU's førtiltrædelsesmidler, selv om landet stadig konkret skal vise, at forvaltningen er forbedret.

I lyset af de hidtidige fremskridt burde tiltrædelsesforhandlingerne med Kroatien kunne gå ind i slutfasen ved udgangen af 2009, forudsat at Kroatien opfylder alle de nødvendige betingelser. På den baggrund foreslår Kommissionen en vejledende køreplan for afslutning af de tekniske forhandlinger. Denne vejledende køreplan skal tilpasses i forhold til de fremskridt, der gøres med at opfylde betingelserne. Kroatien skal fortsat gøre en stor indsats for at afslutte arbejdet med de benchmarks, der er fastsat i forhandlingskapitlerne. Landet skal fortsætte reformindsatsen, navnlig hvad angår retsvæsenet og den offentlige forvaltning, bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet, fremme af mindretals rettigheder, herunder flygtnings tilbagevenden, retsforfølgning af krigsforbrydelser og adgang til dokumenter for Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY). Kroatien skal også stadig gøre store fremskridt med omstruktureringen af værftsindustrien. Kommissionen vil nøje overvåge, om Kroatien opfylder sine forpligtelser.

Tyrkiet

Nu, hvor Tyrkiet har afværget den politiske krise som følge af sagen ved forfatningsdomstolen mod regeringspartiet, er det nødvendigt at puste nyt liv i den politiske

---

⁶ Forskning og udvikling; uddannelse og kultur; virksomheds- og industripolitik, eksterne forbindelser.

reformproces. Sagen om opløsning af partiet understregede betydningen af at ændre reglerne for de politiske partier for at sikre gennemsigtige finansieringsmekanismer og bringe bestemmelserne om opløsning af partier i overensstemmelse med europæiske standarder og bedste praksis. Det er også nødvendigt at styrke beskyttelsen af borgernes rettigheder uanset deres personlige overbevisning eller politiske tilhørsforhold og indføre en ombudsmandsfunktion. Reformen af retsvæsenet skal fortsættes. Det er nødvendigt med en mere omfattende dialog mellem landets forskellige kræfter for at opbygge en positiv indstilling til reformer.

Det er nødvendigt med yderligere bestræbelser for at fremme kvinders rettigheder og ligestilling, sikre ytringsfriheden og religionsfriheden i praksis, forebygge korrupsion, styrke de kulturelle rettigheder for alle borgere, styrke den civile kontrol med militæret og bringe lovgivningen om fagforeninger i overensstemmelse med ILO's og EU's standarder.

Efter indledningen af forhandlinger mellem lederne af det græsk-cypriotiske og tyrkisk-cypriotiske samfund om en samlet løsning af Cypern-spørgsmålet er det afgørende, at Tyrkiet fortsætter med at støtte en løsning og støtter FN's indsats.

Gode naborelationer er særdeles vigtige. Tyrkiet forventes at sørge for en fuld, ikke-diskriminerende gennemførelse af tillægsprotokollen til associeringsaftalen og gøre fremskridt mod en normalisering af de bilaterale forbindelser med Republikken Cypern. EU vil fortsat følge op på de fremskridt, der gøres i de spørgsmål, der er omfattet af erklæringen af 21. september 2005 i overensstemmelse med Rådets konklusioner af 11. december 2006.

Vedtagelsen af et nationalt program for overtagelse af Fællesskabets regelværk med henblik på prioriteringerne i tiltrædelsespartnerskabet vil være et vigtigt signal om Tyrkiets vilje til at genoptage reformindsatsen. Tiltrædelsesforhandlingerne med Tyrkiet fortsætter i et tempo, der modsvarer reformtempoet i landet samt landets opfyldelse af de relevante betingelser.

***

Den offentlige mening i EU om kommende udvidelser påvirkes af oplevelsen af de foregående udvidelser. Det er vigtigt at lytte til borgerne, tage deres bekymringer alvorligt og informere mere, således at de kan se både fordele og udfordringer klart.

I 2009 er det fem år siden, nye medlemsstater tiltrådte EU, hvilket falder sammen med 20-årsdagen for Berlinmurens fald. I den forbindelse vil det kommende tjekkiske formandskab arrangere en større begivenhed for at fejre femårsdagen for 2004-udvidelsen. Kommissionen vil give sin fulde støtte til denne begivenhed og vil i den anledning fremlægge en analyse af den femte udvidelses følger for EU's økonomi.

4. KONKLUSIONER OG HENSTILLINGER

Overstående fører Kommissionen til følgende konklusioner:

1. Udvidelse tjener EU's strategiske interesser, hvad angår stabilitet, sikkerhed og konfliktforebyggelse. Den bidrager til at øge velstand og vækstmuligheder og til at sikre vitale transport- og energiveje og styrke EU's stilling i verden. Den aktuelle udvidelsesdagsorden omfatter landene på Vestbalkan og Tyrkiet, der har fået stillet medlemskab af EU i udsigt, når de nødvendige betingelser er opfyldt.

2. En konsekvent gennemførelse af den fornyede konsensus om udvidelse som defineret af Det Europæiske Råd i december 2006 er endnu vigtigere i lyset af de seneste udfordringer for stabiliteten i områder øst for EU, herunder i det sydlige Kaukasus.
3. EU har taget skridt til at forbedre kvaliteten af udvidelsesprocessen. Baseret på analysen i 2007-udvidelsesstrategidokumentet sættes der nu på et tidligere tidspunkt større fokus på retsstatsprincipper og god forvaltningsskik, herunder bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet, administrative og retlige reformer og udvikling af civilsamfundet.
4. Gode naborelationer og regionalt samarbejde er særdeles vigtige områder. En fredelig løsning af stridigheder prioriteres af alle parter.
5. I lyset af de hidtidige fremskridt burde tiltrædelsesforhandlingerne med Kroatien kunne gå ind i slutfasen ved udgangen af 2009, forudsat at Kroatien opfylder alle de nødvendige betingelser. På den baggrund foreslår Kommissionen en vejledende køreplan for afslutning af de tekniske forhandlinger. Denne vejledende køreplan skal tilpasses de fremskridt, der gøres med at opfylde betingelserne. Kroatien skal fortsat gøre en stor indsats for at afslutte arbejdet med de benchmarks, der er fastsat i forhandlingskapitlerne. Landet skal fortsætte reformindsatsen, navnlig hvad angår retsvæsenet og den offentlige forvaltning, bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet, fremme af mindretals rettigheder, herunder flygtninges tilbagevenden, retsforfølgning af krigsforbrydelser og adgang til dokumenter for Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY). Kroatien skal også stadig gøre store fremskridt med omstruktureringen af værftsindustrien. Kommissionen vil nøje overvåge, om Kroatien opfylder sine forpligtelser.
6. Tyrkiet skal fremskynde den politiske reformindsats for at styrke demokratiet og menneskerettighederne, modernisere og udvikle landet og bringe det tættere på EU. Tiltrædelsesforhandlingerne med Tyrkiet fortsætter i et tempo, der modsvarer reformtempoet i landet samt landets opfyldelse af de relevante betingelser. Tyrkiet forventes at sørge for en fuld, ikke-diskriminerende gennemførelse af tillægsprotokollen til associeringsaftalen og gøre fremskridt mod en normalisering af de bilaterale forbindelser med Republikken Cypern.
7. Hvad angår Cypern-spørgsmålet, indledte lederne af det græsk-cypriotiske og tyrkisk-cypriotiske samfund forhandlinger om en samlet løsning under FN's auspicer. Kommissionen støtter deres indsats og er klar til at yde teknisk rådgivning om emner, der falder under EU's kompetence. Kommissionen opfordrer begge ledere til at sikre afgørende fremskridt og opfordrer Tyrkiet til at bidrage til et positivt klima for en sådan samlet løsning.
8. Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien skal sikre afholdelse af frie og retfærdige valg, forbedre dialogen mellem de større politiske partier og aktører og opfylde udestående nøgleprioriteter i partnerskabet. Kommissionen vil fortsat nøje overvåge fremskridtene på disse områder.
9. Vestbalkans vej mod EU-medlemskab kan fremskyndes, hvis landene opfylder de nødvendige betingelser. For de potentielle kandidatlande vil fremskridt kunne føre til

kandidatstatus, når de har vist parathed i overensstemmelse med de fastsatte procedurer.

10. Gennemførelsen af interimsaftalerne med Albanien, Montenegro og Bosnien-Hercegovina går fremad; retsstatsprincipperne er dog fortsat en stor udfordring, og den administrative kapacitet og håndhævelseskapaciteten skal forbedres yderligere. Navnlig Albanien skal sikre en korrekt forberedelse og gennemførelse af parlamentsvalget i 2009. Montenegro skal gøre en særlig indsats for at fortsætte reformen af retsvæsenet. Bosnien-Hercegovinas politiske ledere skal nå frem til en fælles vision for, i hvilken retning landets udvikling skal gå, de skal tale med en stemme i EU-spørgsmål og internationale spørgsmål og nå frem til konsensus om de vigtige reformer, der er nødvendige for den europæiske integration.
11. Serbien skal bygge videre på den positive udvikling ved fuldt ud at samarbejde med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY) og gennem mærkbare resultater på prioriterede reformområder. Kommissionen skønner, at det burde være muligt at give Serbien kandidatstatus i 2009, hvis disse betingelser er opfyldt, og det er i overensstemmelse med Kommissionens udtalelse om landets parathed.
12. Kosovo har som de øvrige vestlige Balkanlande et klart europæisk perspektiv. I efteråret 2009 vil Kommissionen fremlægge en gennemførlighedsanalyse, der vurderer, hvordan Kosovos politiske og socioøkonomiske udvikling kan fremmes yderligere, og hvordan Kosovo som en del af regionen kan gøre fremskridt hen imod EU-integration inden for rammerne af stabiliserings- og associeringsprocessen.
13. Kommissionen træffer foranstaltninger for at gøre det europæiske perspektiv realistisk for borgerne på Vestbalkan. Hvis benchmarkene i køreplanen for visumliberalisering er opfyldt, kan Kommissionen efter en konkret vurdering af de enkelte lande foreslå, at visumpligten ophæves i løbet af 2009. Stipendieordninger for studerende i de vestlige Balkanlande vil blive fordoblet i 2009. Forhandlinger om oprettelsen af et transportfællesskab med de vestlige Balkanlande med henblik på undertegnelse af en aftale i løbet af 2009 vil fortsætte. Støtte inden for rammerne af instrumentet for førtiltrædelsesstøtte (IPA) vil sætte større fokus på grundlæggende reformer. Det fremgår af det reviderede flerårige vejledende rammebeløb for perioden 2010-2012, som Kommissionen fremlægger i dag. Gennemførelsen af den nye civilsamfundsfacilitet vil fortsætte i 2009. En øget deltagelse fra partnerlande i fællesskabsprogrammer og agenturer vil blive fremmet.
15. Koordinering med internationale finansielle institutioner og andre donorer øger IPA-støttens løftestangsvirkning. Kommissionen vil træffe foranstaltninger for at oprette en investeringsramme for Vestbalkan inden 2010 således som vedtaget af Den Europæiske Investeringsbank, Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling og Europarådets Udviklingsbank.
16. Den internationale finanskrisen har hidtil kun haft en begrænset direkte virkning i de vestlige Balkanlande og Tyrkiet. Kommissionen er klar til at bistå myndighederne i udvidelseslandene med at forvalte de finansielle og økonomiske følger.
17. I maj 2009 vil EU under det tjekkiske formandskab kunne fejre femårsdagen for 2004-udvidelsen. Kommissionen vil i den anledning fremlægge en analyse af den femte udvidelses følger for EU's økonomi.

18. Offentlighedens støtte til udvidelsesprojektet er af afgørende betydning. Det er vigtigt, at myndighederne i medlemsstaterne og EU-institutionerne arbejder for at fremme borgernes forståelse af, hvilken betydning udvidelserne har for EU.

BILAG 1

Køreplan for afslutning af tiltrædelsesforhandlingerne med Kroatien

I overensstemmelse med forhandlingsrammerne og konklusionerne fra Det Europæiske Råds møde i december 2006 afhænger tempoet i tiltrædelsesforhandlingerne af, i hvor høj grad Kroatien opfylder de nødvendige betingelser. I overensstemmelse med princippet om egne resultater forudsætter fremskridt i forhandlingerne, at Kroatien gennemfører de nødvendige politiske, økonomiske, lovgivningsmæssige og administrative reformer. Landet skal fortsætte reformindsatsen, navnlig hvad angår retsvæsenet og den offentlige forvaltning, bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet, fremme af mindretals rettigheder, herunder flygtninges tilbagevenden, retsforfølgning af krigsforbrydelser og adgang til dokumenter i Kroatien for Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY) samt omstrukturering af værftsindustrien.

Da disse spørgsmål hænger tæt sammen med tiltrædelsesforhandlingerne, skal Kroatien fremvise konkrete beviser på, at landet opfylder sine forpligtelser ifølge stabiliserings- og associeringsaftalen, at det opfylder de generelle betingelser i stabiliserings- og associeringsprocessen, og at det har forbedret forvaltningen af EU's førtiltrædelsesmidler.

Åbning af de resterende kapitler:

- *Frie kapitalbevægelser*
- *Offentlige indkøb*
- *Konkurrencepolitik*
- *Landbrug og udvikling af landdistrikter*
- *Fødevarerikkerhed, dyre- og plantesundhedspolitik*
- *Fiskeri*
- *Beskatning*
- *Regionalpolitik*
- *Retsvæsen og grundlæggende rettigheder*
- *Retfærdighed, frihed og sikkerhed*
- *Miljø*
- *Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.*

Kommissionen foreslår, at tiltrædelseskonferencen gør store bestræbelser på at åbne de resterende kapitler inden udgangen af 2008, forudsat at Kroatien opfylder de nødvendige betingelser, og eventuelle resterende kapitler i begyndelsen af 2009.

Hvad angår benchmarkene for at indlede kapitlet om *konkurrencepolitik*, skal Kroatien gøre en yderligere indsats, navnlig hvad angår værftsindustrien. Hvad angår kapitlet om *retsvæsen og grundlæggende rettigheder*, skal Kroatien træffe de sidste foranstaltninger for at opfylde de resterende betingelser i åbningsbenchmarkene.

Foreløbig lukning af de resterende kapitler:

31 kapitler mangler at blive lukket. Lukning vil afhænge af, om Kroatien har opfyldt de fastsatte lukningsbenchmarks.

Kroatien har anmodet om et betydeligt antal overgangsordninger i visse kapitler, hvilket øger behovet for yderligere forhandlinger og derfor kan forsinke den foreløbige lukning af et kapitel.

For at nå den afsluttende fase i tiltrædelsesforhandlingerne ved udgangen af 2009 er det nødvendigt, at Kroatien afslutter sit arbejde med lukningsbenchmarkene i tilstrækkelig god tid for at give mulighed for at lukke kapitler ifølge følgende prioritetsplan:

Prioritetsplan for resten af 2008

- *Intellektuel ejendomsret*
- *Økonomisk og monetær politik*
- *Transeuropæiske netværk*
- *Toldunion*

Prioritetsplan for første halvdel af 2009

- *Etableringsret og fri udveksling af tjenesteydelser*
- *Selskabsret*
- *Finansielle tjenesteydelser*
- *Informationssamfund og medier*
- *Transportpolitik*
- *Energi*
- *Statistikker*
- *Social-, arbejdsmarkeds- og beskæftigelsespolitik*
- *Forbruger- og sundhedsbeskyttelse*
- *Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik*
- *Finanskontrol*

Prioritetsplan for anden halvdel af 2009

- *Frie varebevægelser*
- *Arbejdskraftens frie bevægelighed*
- *Frie kapitalbevægelser*
- *Offentlige indkøb*
- *Konkurrencepolitik*
- *Landbrug og udvikling af landdistrikter*
- *Fødevarerikkerhed, dyre- og plantesundhedspolitik*
- *Fiskeri*
- *Beskatning*
- *Regionalpolitik og koordinering af strukturinstrumenter*
- *Retsvæsen og grundlæggende rettigheder*
- *Retfærdighed, frihed og sikkerhed*
- *Miljø*
- *Finansielle og budgetmæssige bestemmelser*
- *Institutioner*
- *Andre emner.*

Forudsat at Kroatien fastholder de generelle fremskridt med forberedelserne, vil Kommissionen i løbet af 2009 fremlægge en meddelelse om en finanspakke for Kroatiens tiltrædelse.

Kommissionen anbefaler endvidere, at Rådet nedsætter en teknisk ad hoc-gruppe med henblik på udarbejdelse af tiltrædelsestraktaten på grundlag af tekster fremlagt af Kommissionen. Denne gruppe kan arbejde sideløbende med forhandlingerne og vil derfor kunne begynde at arbejde i første halvdel af 2009. Samtidig skal Kroatien sikre en rettidig adgang til oversættelse af EU's regelværk på landets officielle sprog.

Den vejledende tidsplan i denne køreplan skal tilpasses i forhold til de fremskridt, Kroatien gør. Kommissionen vil fortsat støtte Kroatien i landets tiltrædelsesforberedelser og fortsat bistå med ekspertise, herunder ved at gøre brug af instrumenter som f.eks. TAIEX og twinning og gennem nøje målrettet finansiel bistand.

Kommissionen vil nøje overvåge, at de forpligtelser, Kroatien har indgået under forhandlingerne, opfyldes, og den vil rapportere om resultaterne. Kommissionen vil gøre regelmæssig brug af peer-evaluering, herunder vedrørende retsstatsprincipper, samt af alle tilgængelige værktøjer.

BILAG 2

Konklusioner om Albanien, Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, Montenegro, Serbien, Kosovo⁷ og Tyrkiet

Albanien

Hvad angår de **politiske kriterier**, har Albanien fortsat gjort fremskridt på området demokrati og retsstaten. Der er kommet gang i nøglereformer på basis af en konsensus på tværs af partierne. Der skal dog stadig arbejdes for at skabe en tradition for dialog mellem politiske partier og statsinstitutionernes rette funktion. Parlamentsvalget i 2009 skal forberedes ordentligt, så landet kan bevise sin demokratiske modenhed. Albanien skal endnu arbejde på at opbygge sin administrative kapacitet. Trods visse fremskridt er bekæmpelse af korrupsion og organiseret kriminalitet stadig en større udfordring.

Der er gjort visse fremskridt med **demokrati og retsstatsforhold**. Albanien *parlament* har vedtaget vigtige forfatningsændringer, også om valgreform på grundlag af en bred konsensus mellem de to største partier. Der skal inden parlamentsvalget i 2009 vedtages en ny valglov. Albanien har gjort et vist fremskridt med styrkelse af *statens* strukturer til at implementere SAA-forpligtelserne og koordinere arbejdet med EU-integration. Dog er der stadig behov for en yderligere styrkelse af kapaciteten og den strategiske planlægning. Inden for *offentlig forvaltning* skal der gøres en større indsats for at skabe en uafhængig, effektiv og meritokratisk embedsstand. Der forekommer stadig udnævnelser, som er i strid med tjenestemandsløven. Nøglen til fremgang er en komplet overholdelse af bestemmelserne i tjenestemandsløven, også hvad angår karrierestruktur.

Der er sket en vis udvikling med reform af *retssystemet*. Der er vedtaget vigtige retsakter om retsvæsenets organisation. Domstolsinfrastrukturen er blevet forbedret, men er stadig mangelfuld. Der er brug for en alsidig reformstrategi for retsvæsenet. Vigtige retsakter vedrørende højesterets og anklagemyndighedens funktion er stadig til behandling. Fuldbyrkelse af retsafgørelser, særlig i civile sager, sker fortsat for langsomt. Problemet med sagsophobning består stadig, og domstolsinfrastrukturen er fortsat mangelfuld. Retsvæsenet fungerer stadig ikke godt, og der skal gøres en betydelig indsats til at sikre dets uafhængighed, gennemsigtighed og effektivitet.

Regeringen har fortsat sine bestræbelser for at *bekæmpe korrupsion*, hvilket er en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab. Der er vedtaget en overordnet korrupsionsbekæmpelsesstrategi med tilhørende handlingsplan, men den er ikke gået i gang endnu, og overvågningsmekanismerne skal endnu bedømmes. Der er indført elektroniske procedurer inden for beskatning og offentlige indkøb. Flere embedsmænd er i forbindelse med korrupsionsundersøgelser blevet afskediget og i nogle tilfælde arresteret. Der er nu en større forståelse for korrupsionsproblemet. Men korrupsion er stadig udbredt og er et særlig alvorligt problem. Det institutionelle grundlag og koordination mellem de forskellige instanser i bekæmpelsen af korrupsion er svag. Bekæmpelse af korrupsion i retsvæsenet er et centralt problem. Der er behov for en tilbundsgående undersøgelse af Gerdec-eksplosions sagen. Der skal endnu gøres en stor indsats i alle henseender, også hvad angår ansvarlighed inden for retsvæsenet og gennemsigtighed i finansieringen af politiske partier.

---

⁷ Ifølge FN's Sikkerhedsråds resolution 1244/99.

Der er gjort et vist fremskridt på området *menneskerettigheder og mindretalsbeskyttelse*. Lovgivningen er i almindelighed på plads. Sager om *mishandling* i forundersøgelserfasen er blevet indbragt for retten. Der er bygget nye *fængsler* og centre for varetægtsfængsling. Dog skal der endnu gøres en betydelig indsats for at beskytte menneskerettighederne og retsforfølge menneskerettighedskrænkerne. Med hensyn til *adgang til domstolene* indrømmes der ifølge gældende lovgivning gratis retshjælp, men bestemmelserne anvendes ikke effektivt. De meget ringe forhold i fængslerne, som forværres yderligere ved overbefolkning, giver stadig anledning til dyb bekymring.

Albanien har gjort yderligere fremskridt på området *ytringsfrihed*. Lovgivningen om mediepolitik er blevet forbedret, men den eksisterende lovgivning skal implementeres bedre. Der er behov for en yderligere indsats til at afkriminalisere ærekrænkelse og at sikre informationsfrihed og uafhængighed for reguleringsmyndigheden for offentlig radio- og tv-virksomhed.

Der findes en lovgivning, som er befordrende for *civilsamfundsorganisationer*. Der er oprettet en civilsamfundsfond for ngo'er, men de praktiske mekanismer er endnu ikke på plads. Civilsamfundsorganisationerne har stadig kun ringe slagkraft, og deres deltagelse i beslutningsprocesser kræver en yderligere styrkelse.

Der er sket yderligere fremskridt med styrkelsen af *kvinders rettigheder*. Der er vedtaget ny lovgivning om ligestilling. Der er fastlagt en strategi for forebyggelse af vold i hjemmet, men den er ikke blevet implementeret. Beskyttelsen af kvinder mod alle former for vold er mangelfuld og fortsat et alvorligt problem. Der er sket yderligere fremskridt med *børns rettigheder*. Strafferetsplejeloven er blevet ændret med hensyn til udnyttelse af børn, men der skal gøres mere for at løse problemet med børnearbejde. Unge kan nu straffes med samfundstjeneste eller sættes under offentligt tilsyn. Skolesøgningen blandt romabørn er steget en smule. Men mangel på ressourcer er stadig en hindring. Der er vedtaget en strategi for social beskyttelse for 2008-2013, dog uden gennemførelsesmekanismer. Støtteordningerne for *socialt sårbare grupper og handicappede* er fortsat af begrænset nytte. Der er behov for en bedre koordination af statslige instanser. Hvad angår politikken for bekæmpelse af diskrimination, er der sket meget lidt med lovgivningsarbejdet. Stilstand i arbejdet med ændring af arbejdslovgivningen hæmmer en udvikling af den sociale dialog.

Der er sket fremskridt med en konsolidering af *ejendomsrettigheder*. Den indledende registrering af fast ejendom er næsten afsluttet, og processen med værdiansættelse af ejendom med henblik på vurdering af restitutions- og kompensationskrav er i gang. Uløste ejendomsspørgsmål har undermineret bestræbelserne på at udvikle et fungerende marked for jord og hæmmet potentielt for udenlandske investeringer.

Albanien har taget skridt til at indfri sine forpligtelser vedrørende beskyttelse af *mindretal*, navnlig med hensyn til fremme af brugen af mindretalssprog. Der er behov for forbedringer, særlig vedrørende indsamling af pålidelige data om mindretalenes størrelse og situation. Der er taget visse skridt til at forbedre *romaernes* forhold, særlig med hensyn til optagelse i skoler, men virkningerne af disse foranstaltninger har været begrænsede. Der er brug for en bedre koordination og passende ressourcer til deltagelse i Roma Decade-programmet og gennemførelse af eksisterende strategier. Romamindretallet lever stadig under meget vanskelige forhold og udsættes for diskrimination og har ringe adgang til uddannelse, social beskyttelse, sundhedspleje, bolig og beskæftigelse.

Hvad angår *regionale anliggender og internationale forpligtelser*, spiller Albanien fortsat en konstruktiv rolle i opretholdelsen af regional stabilitet og fremme af gode forbindelser med andre lande på Vestbalkan og EU-nabolande. Landet deltager aktivt i det regionale samarbejde, herunder det nyoprettede regionale samarbejdsråd og den centraleuropæiske frihandelsaftale. Hvad angår Den Internationale Straffedomstol, er den bilaterale immunitetsaftale med USA ikke på linje med den relevante fælles holdning og EU's retningslinjer.

Albaniens **økonomi** er vokset i et ret hurtigt tempo. Inflationen er blevet holdt under kontrol, men de eksterne ubalancer er blevet større, og den finanspolitiske linje er blevet lempet. Den makroøkonomiske stabilitet er i vid udstrækning blevet bevaret med støtte i en bred vifte af strukturreformer. Virksomhedernes vilkår er blevet forbedret. Men upålidelig energiforsyning, ringe infrastruktur og en utilstrækkelig håndhævelse af retsstaten og kontraktforpligtelser har fortsat hæmmet den økonomiske udvikling.

Hvad angår **økonomiske kriterier**, har Albanien gjort yderligere fremskridt i retning af en fungerende markedsøkonomi. Fortsatte strukturreformer og betydelige investeringer i infrastruktur og uddannelse er nødvendig til at sætte økonomien i stand til at modstå konkurrencepresset og markeds kræfterne i Den Europæiske Union på længere sigt.

Den politiske konsensus om de grundlæggende principper for markedsorienterede økonomiske politikker og makroøkonomisk stabilitet er blevet opretholdt. Økonomien har klaret sig godt trods et stærkt pres fra stigende fødevarerpriser på verdensplan, og forholdene på arbejdsmarkedet er blevet forbedret. Forvaltningen af de offentlige finanser er blevet forbedret med opkrævning af flere skatteindtægter. Privatiseringen af store statsejede virksomheder er skredet frem, og procedurerne for erhvervsregistrering er blevet stærkt forenklet.

Der er taget skridt til at forbedre arbejdskraftens kvalifikationer og fremme investering i infrastruktur, og omstruktureringen af virksomheder er fortsat. Regeringen har intensiveret sin indsats mod korruption og skatteunddragelse. Den finansielle sektor er fortsat sund, og kreditmarkedet er efterhånden mere gennemsigtigt. Konkurrenceforvridningerne som følge af statslige indgreb har været begrænsede.

De makroøkonomiske risici blev imidlertid øget i takt med væksten i underskuddet på betalingsbalancens løbende poster, som i hovedsagen var drevet af øget efterspørgsel efter energi og import af maskiner. Eksporten var fortsat begrænset og langt lavere end importen. På den finansielle side kan nævnes, at kapitaltilstrømningen var relativt ringe. Forsinkelser med en stramning af finanspolitikken bidrog også til at gøre den eksisterende kløft mellem opsparing og investeringer globalt større i betragtning af stigningen i offentlige investeringer i infrastruktur. Den uafsluttede omstrukturering af det tabgivende statsejede elektricitetselskab udgør fortsat en finanspolitisk risiko.

Den upålidelige energiforsyning var fortsat en hæmsko for den økonomiske udvikling. Økonomiens konkurrenceevne påvirkes fortløbende af mangel på kvalificeret arbejdskraft og af begrænset kapital tillige med ringe infrastruktur. Beskæftigelsen i landbruget er fortsat uforholdsmæssig stor. En ineffektiv skatte- og udgiftspolitik og retshåndhævelse, herunder bekæmpelse af organiseret kriminalitet, har betydet, at der er opstået en stor uformel sektor. Den uformelle sektor udgør fortsat et stort problem, da skattegrundlaget dermed reduceres, og de økonomiske politikkers nyttevirkning undermineres.

Albanien har gjort fremskridt med tilpasning af sin lovgivning, sine politikker og sin kapacitet til **europæiske standarder** og med indfrielse af forpligtelserne i henhold til interimsaftalen. Der er sket en positiv udvikling på områder som told og konkurrence. På andre områder, f.eks. energi, transport og intellektuel ejendomsret har resultaterne været beskedne. Fremskridt med dyre- og plantesundhedskontrol er stadig en forudsætning for, at Albanien kan drage den fulde fordel af handelsindrømmelserne under stabiliserings- og associeringsaftalen (SAA). Der er behov for en ekstra indsats til at forbedre den administrative kapacitet i forbindelse med andre bestemmelser i SAA, som ikke vedrører handel, og med effektiv gennemførelse af lovgivning.

Der er sket en vis positiv udvikling på området *det indre marked*, men Albanien skal arbejde på at indfri sine forpligtelser i henhold til SAA. Der er sket fortsatte fremskridt med overtagelse af europæiske tekniske standarder og med akkreditering. Der er registreret visse forbedringer inden for måling og markedstilsyn, men der er stadig behov for en yderligere indsats. Lovgivningen om *forbrugerbeskyttelse* er blevet forbedret. Der kan ikke rapporteres om fremskridt med hensyn til *etableringsret*. Der findes fortsat visse *restriktioner for de frie kapitalbevægelser*.

Der er sket fortsat fremskridt med den administrative kapacitet i *toldvæsenet*. Infrastrukturen ved grænseovergange er under udbedring. Toldindtægterne har været stigende, og tarifnedsættelserne i henhold til interimsaftalen er sket til tiden. Der skal endnu udformes strategier for informationsteknologi og træning, og der er behov for en yderligere forbedring af infrastruktur og tilpasning til EU-praksis. Der er sket fremskridt med *beskatning*. Indtægterne af indkomst- og selskabsskat er steget. Skatteopkrævningssatsen er dog lav, særlig på kommunalt niveau. Skatteopkrævningen, kontrolstrategien og den videre tilpasning til EU-lovgivning og -praksis skal styrkes.

Der er fortsat sket fremskridt inden for *konkurrence*. Konkurrencemyndigheden er blevet yderligere styrket i sit arbejde og har uddelt antitrustbøder i nøglesektorer. Lovgivningen er i det store hele i overensstemmelse med EU-retten, men der skal endnu gøres en indsats med gennemførelsen af den. Albanien har gjort fremskridt med at opfylde sine forpligtelser i henhold til stabiliserings- og associeringsaftalen med hensyn til statsstøtte. Opgørelsen over statsstøtteordninger er nu afsluttet.

Der kan kun rapporteres om begrænsede fremskridt inden for *offentlige indkøb*. Der er indført *e-indkøbsprocedurer*, men der er behov for en yderligere lovgivningstilpasning, særlig hvad angår koncessioner og offentlige værker. Kapaciteten hos agenturet for offentlige indkøb er blevet forbedret, men skal styrkes yderligere. Der skal sikres upartiskhed i klageprocedurerne. De gældende procedurer for behandling af klager opfylder ikke internationale standarder. Der er vedtaget ændringer til toldloven, hvad angår *intellektuelle ejendomsrettigheder*, og en lov om industrielle ejendomsrettigheder. Håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder er dog mangelfuld, og antallet af overtrædelsessager ved domstolene er ringe. Patent- og ophavsretskontorets kapacitet er fortsat svag. Der skal gøres en væsentlig indsats for at indfri interimsaftalens forpligtelser vedrørende intellektuelle ejendomsrettigheder.

Der er konstateret et vist fremskridt med tilnærmelsen til europæiske standarder inden for *beskæftigelses- og socialpolitik*. Der er iværksat programmer til at fremme jobskabelsen blandt sårbare befolkningsgrupper. Arbejdsinspektoret er blevet styrket, men dets kapacitet til at håndhæve arbejdstagerrettigheder er begrænset. Arbejdsmiljøstandarderne er fortsat for ringe. Der er sket løbende fremskridt inden for *folkesundhed*. Der er sket en vis udvikling inden for *uddannelse*. Budgettet hertil har været i konstant stigning. Der er indført et nyt

digitalt centralt registreringssystem for optagelse på universitetet. Mobiliteten for handicappede studerende er blevet forbedret. Skolesøgningen på sekundærtrinnet i landdistrikter er fortsat lav. Der kan registreres et vist fremskridt inden for *forskning*, men kapaciteten skal styrkes yderligere.

Der kan rapporteres om fremskridt i forbindelse med *sektorpolitikker*. Hvad angår *industri og SMV'er*, er der sket fremskridt med gennemførelsen af det europæiske charter for små virksomheder. Der kan rapporteres om et vist fremskridt inden for *landbrug*, særlig med hensyn til lovgivning og skabelse af strukturer til udvikling af landdistrikter. Lovgivningen om *fødevarerikkerhed, dyre- og plantesundhedspolitik* er blevet forbedret, men EU-standarderne overholdes kun i begrænset omfang, og der skal gøres en ekstra indsats for at styrke institutionernes kapacitet. Der er sket et vist fremskridt inden for *fiskeri* med hensyn til inspektion, kontrol og internationalt samarbejde. Retshåndhævelse og gennemførelse kræver yderligere opmærksomhed.

Med hensyn til *miljø* er der sket fremskridt med horisontal lovgivning, men det tager sin tid at få vedtaget gennemførelses- og håndhævelsesbestemmelser. Den administrative kapacitet inden for politikudformning og -håndhævelse på miljøområdet skal styrkes.

Der kan rapporteres om et vist fremskridt inden for *transport*. Albanien deltager fortsat aktivt i det sydøsteuropæiske transportobservatorium. Dog er der stadig behov for væsentlige forbedringer i alle transportsektorer.

Der er kun gjort begrænsede fremskridt i *energisektoren*. Albanien har gjort fremskridt med implementering af EU-lovgivning i overensstemmelse med landets forpligtelser i henhold til energifællesskabstraktaten. Omstruktureringen af elsektoren er fortsat, og der er arbejde i gang til at forbedre dets finansielle stilling. Energisektoren befinder sig dog stadig i en kritisk tilstand. Elforsyningen er ikke garanteret, da produktionskapaciteten er utilstrækkelig til at dække den indenlandske efterspørgsel, og den begrænsede sammenkoblingskapacitet hindrer fortsat import.

Der kan rapporteres om et vist fremskridt i forbindelse med *informationssamfundet og medierne*. Der er vedtaget ny lovgivning om elektronisk kommunikation og digital signatur og indledt en markedsliberalisering. Lovgivningen er dog endnu ikke på linje med EU-retten, og tilsynsmyndigheden i telesektoren har utilstrækkelig kapacitet. Inden for den audiovisuelle politik er radio- og tv-spredningsmyndighedens administrative kapacitet blevet styrket, men de tekniske ressourcer er fortsat begrænsede. På området *finanskontrol* blev der vedtaget en ny finanslov. Ansvarligholdelse af ledelsen og finanskontrollen befinder sig dog stadig på et tidligt stadium. Der har været rimelige fremskridt på området *statistikker*. Det albanske statistiske kontors kapacitet er blevet forbedret. De fleste statistiske klassifikationer er taget i brug på linje med EU-standarder. Tilpasningen er gået nogenlunde godt frem.

På området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed* er der gjort et vist fremskridt på de fleste områder, om end ikke lige jævnt overalt. Der er behov for yderligere forbedringer generelt. Med hensyn til *visum* er der et pålideligt folkeregister og adressesystem under oprettelse til at forbedre dokumentetsikkerheden. Udlændingeloven er nu vedtaget. Tilbagetagelsesaftalen mellem EF og Albanien har været i kraft siden 2006. Visumlempelsesaftalen mellem EF og Albanien er trådt i kraft, og der er indledt en dialog om visumliberalisering. Der vil skulle indføres biometriske pas på linje med EU-standarderne. Visumordningen er endnu ikke i overensstemmelse med EU-standarderne.

En ny lov om grænseforvaltning, bedre infrastruktur og samarbejde mellem håndhævelsesinstanser har bidraget til at forbedre *grænsekontrollen*. Den integrerede grænseforvaltningsstrategi er under implementering. Der mangler dog stadig personale og uddannelses tiltag for grænsepolitiet. Samarbejdet på tværs af grænserne skal forbedres. Der kan ikke rapporteres om større fremskridt inden for *asylpolitikken*. Revisionen af lovgivningen med henblik på tilnærmelse til EU-standarderne er endnu ikke afsluttet. Implementeringskapaciteten er fortsat svag, og samarbejdet mellem håndhævelsesinstanser skal styrkes. Der kan rapporteres om et vist fremskridt inden for *migration*. Der er oprettet en central udsendelses- og tilbagetagelsesenhed til at føre tilsyn med regionale tilbagetagelsescentre. Migrationskontrollen ved grænserne er mere effektiv, men der er endnu brug for en større indsats.

Der er gjort fremskridt i kampen mod *hvidvaskning af penge*. Lovgivningen og samarbejdet mellem banker og finansieringsinstitutter om hvidvaskning af penge er blevet forbedret. Dog er der problemer med kapaciteten til at konfiskere aktiver. Efterforskningsressourcerne skal forøges, og samarbejdet mellem håndhævelsesinstanser og disses kapacitet skal forbedres.

Der kan kun meldes om begrænset fremskridt med bekæmpelsen af *narkotika*, og narkotikahandel er fortsat et alvorligt problem. Retsforfølgning i narkotikasager er hyppigere forekommende. Der er bygget bedre infrastruktur til oplagring i forundersøgellesfasen af beslaglagt narkotika. Dog er der behov for en beslutsom indsats, for at der kan opnås tilstrækkelige resultater på dette område, og metoder og udstyr til sporing ved grænserne skal forbedres.

Der er registreret fremskridt med *politiarbejdet* på basis af den nye lov om politiet. Gennemførelsen af den strategiske aftale med Europol og den sydøsteuropæiske politisamarbejdskonvention er påbegyndt. Ledelsen inden for politiet bør dog forbedres såvel som personalesituationen, uddannelses tiltagene og de interne kontrolstrukturer. Der skal sættes mere ind på at udarbejde pålidelige statistikker over kriminalitet.

Der er kun registreret begrænset fremskridt med bekæmpelse af *organiseret kriminalitet*, som fortsat er et alvorligt problem, der påvirker retsstaten og erhvervsmiljøet. Der er vedtaget en national strategi for bekæmpelse af organiseret kriminalitet. De relevante retsregler er blevet forbedret. Samarbejdet med Interpol er blevet forbedret, så der nu har kunnet gennemføres en række internationale arrestordre. Indsatsen mod organiseret kriminalitet hæmmes imidlertid af korrupsion og for ringe vidnebeskyttelse. Samarbejdsproblemer mellem politi og anklagemyndighed betyder fortsat, at efterforskningen bliver mindre effektiv.

Der er vedtaget en strategi for bekæmpelse af *menneskehandel*. Der skal endnu gøres meget, særlig med hensyn til vidnebeskyttelse. Større politisk vilje og bedre koordination er en forudsætning for en effektiv gennemførelse af strategien, særlig hvad angår beskyttelse af ofre for menneskehandel. Albanien er et væsentligt oprindelsesland for menneskehandel, både hvad angår seksuel udnyttelse af kvinder og piger og tvangsarbejde. Handel med kvinder og børn internt i landet er et mere hyppigt forekommende fænomen.

Der er gjort gode fremskridt med *beskyttelse af personoplysninger*. Lovgivningen er nu på plads, og der er udpeget en uafhængig datatilsynsmyndighed. Den har imidlertid brug for passende ressourcer for at kunne opfylde sit mandat.

Bosnien-Hercegovina

Bosnien-Hercegovina har gjort begrænsede fremskridt med opfyldelsen af de **politiske kriterier** som omhandlet i det europæiske partnerskab. Efter en positiv udvikling på fire

nøgleområder, som Kommissionen og Rådet udstak i 2005⁸, blev stabiliserings- og associeringsaftalen (SAA) undertegnet i juni 2008. Manglende konsensus om hovedelementerne i statsopbygningen, hyppige angreb på Dayton/Paris-fredsftalen og provokerende retorik har hæmmet institutionernes handleevne og sinket reform. Det er af stor betydning for landets videre fremskridt mod Den Europæiske Union, at de politiske ledere i landet ser på samme måde på, hvordan landet skal styres, på centrale EU-relaterede reformer og er i stand til at tale med én stemme om EU-anliggender og internationale spørgsmål. Bosnien-Hercegovina vil også skulle arbejde videre på at opbygge sin administrative kapacitet, særlig på statsniveau, og sætte kraftigere ind mod korruption.

Det er, hvad angår *demokrati og retsstaten*, ikke helt tilfældet med skabelse af mere funktionelle og effektive statsstrukturer, og arbejdet omkring *forfatningsreform* har stået stille. Bosnien-Hercegovinas regeringssystem involverer fortsat fremmed tilstedeværelse. Det er en forudsætning for lukningen af Den Høje Repræsentants kontor, at Bosnien-Hercegovina gør fremskridt med at indfri en række specifikke krav⁹.

Kommunevalget i oktober 2008 forløb efter internationale standarder. Der er sket et vist fremskridt med at gøre Bosnien-Hercegovinas *parlamentsforsamling* mere effektiv. Forsamlingen vedtog i første halvår 2008 en række vigtige love på grundlag af det europæiske partnerskab, men det politiske klima har hæmmet arbejdet, fordi der systematisk stemmes efter etnisk tilhørsforhold, og fordi der mangler administrative ressourcer. Hvad angår *regeringen* på statsniveau, har en konsensus om europæisk integration hjulpet til at holde gang i lovgivningsarbejdet. Reformerne har imidlertid stagneret i de seneste måneder. Interne spændinger og fragmenterede og ukoordinerede beslutningsprocesser mellem stat og enheder er fortsat en hindring for en effektiv arbejdsgang i regeringen på statsniveau. Manglende politisk vilje og kapacitetsproblemer i regeringen og parlamentet bevirker fortsat forsinkelser i lovgivningsprocessen. Direktoratet for europæisk integration spiller stadig en vigtig rolle i fremme af europæisk integration, men det mangler ressourcer til personale og påvirkes af det problematiske politiske klima. Der er ikke for nylig foretaget nogen folketælling, hvilket er et alvorligt handicap i den politiske planlægning for Bosnien-Hercegovina som helhed.

Der er gjort et vist fremskridt på området *offentlig forvaltning*, men der er stadig behov for en ekstra indsats. Koordinatoren for reform af den offentlige forvaltning er blevet styrket. Strategien for reform af den offentlige forvaltning, som er en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab, er under gennemførelse. Fonden for reform af den offentlige forvaltning er trådt i funktion. Koordinationen mellem de forskellige instanser i den offentlige tjeneste på stats- og enhedsniveau er blevet forbedret, idet begge nu inddrages i flere bredt anlagte uddannelsesordninger. Dog er der endnu behov for en støt indsats til at forhindre politisk indblanding, til at begrænse den rolle, som etnisk baggrund spiller ved udnævnelser, og til at

---

⁸ 1) Gennemførelse af politireformen i overensstemmelse med aftalen af oktober 2005 om omstrukturering af politiet, 2) samarbejde på alle punkter med ICTY, 3) vedtagelse og gennemførelse af al relevant lovgivning om offentlig radio- og tv-virksomhed og 4) udarbejdelse af lovgivning og udvikling af administrativ kapacitet til at garantere en ordentlig gennemførelse af SAA.

⁹ Der er her tale om fem mål: 1) en acceptabel og bæredygtig løsning på spørgsmålet om fordeling af ejendom mellem staten og andre myndighedsniveauer, 2) en acceptabel og bæredygtig løsning på spørgsmålet om forsvarrets ejendom, 3) en endelig afgørelse af spørgsmålet om Brčkos tilhørsforhold, 4) budgetbæredygtighed (på basis af en aftale om en permanent ITA-koefficientmetode og oprettelse af et nationalt finansråd) og 5) befæstelse af retsstaten (som demonstreret ved vedtagelsen af en national strategi for krigsforbrydelser, en udlændinge- og asyllov og en national strategi for reform af justitsvæsenet) såvel som to specifikke betingelser: 1) undertegnelse af SAA og 2) stabile politiske forhold.

skabe en professionel og effektiv offentlig tjeneste baseret på fortjeneste og kompetence. Processen med udformning af loven om statsejendom, som er en forudsætning for lukning af den høje repræsentants kontor, har været meget langsom. Udnævnelsen af de fire statsombudsmænd og overførslen af ombudsmændenes beføjelser til statsniveau er blevet forsinket.

Bosnien-Hercegovina har gjort fortsatte fremskridt med forbedring af *retssystemet*. Der er vedtaget en national strategi for udvikling af retsvæsenet, som sigter mod at styrke retssystemets uafhængighed, ansvarlighed, effektivitet, professionalisme og harmonisering. Det øverste domstols- og anklageråd bestræber sig fortsat på at forbedre forholdene i retsvæsenet. Fragmenteringen af retssystemet og den komplekse lovgivning hæmmer dog fortsat retsvæsenets funktion. Der er stadig problemer med retsforfølgning af organiseret kriminalitet og krigsforbrydelser i enhederne og kantonerne. Der skal arbejdes videre på at sikre retssystemets uafhængighed, ansvarlighed og effektivitet. De statslige retsinstansers beføjelser og kompetence til at operere frit i Republika Srpska er blevet angrebet af Republika Srpskas regering, hvilket er yderst bekymringsværdigt.

Bosnien-Hercegovina har gjort meget begrænset fremskridt med *bekæmpelse af korruption*, som stadig er udbredt og udgør et alvorligt problem. Den nationale strategi for bekæmpelse af korruption gennemføres ikke ordentligt. Der er kun faldet dom i meget få korruptionsager. Gennemsigtighed i den offentlige forvaltnings virksomhed hæmmes af politisk pres på offentlige institutioner for ekstern revision og på "vagthunde" mod korruption. Bosnien-Hercegovina skal engagere sig mere i en beslutsom indsats mod korruption.

Der er gjort begrænsede fremskridt med *menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal*. Bosnien-Hercegovina har ratificeret alle større FN- og internationale menneskerettighedskonventioner, herunder i juli 2008 den reviderede europæiske socialpakt. Dog skal man være mere opmærksom på de praktiske aspekter af de internationale menneskerettighedskonventioner. I flere tilfælde er beslutninger truffet af Bosnien-Hercegovinas forfatningsrets menneskerettighedskommission ikke blevet korrekt gennemført.

Der er sket et vist fremskridt med løsning af spørgsmål vedrørende *civile og politiske rettigheder*. Der er taget skridt til at støtte en udvikling af *civilsamfundet*. Oprettelsen af civilsamfundsstyrelsen er en positiv udvikling, men civilsamfundsorganisationerne er generelt fortsat svage, og de skal inddrages mere i beslutningsprocessen. Der er skaffet midler til *fængselsbyggeri* på statsniveau. Der findes endnu ikke nogen fælles praksis med hensyn til strafferetlige sanktioner mellem stat og enheder. *Mishandling* af indsatte er fortsat et problem. Retsforfølgning af bøddler er ikke udbredt. *Adgang til domstolene* i civil- og strafferetlige sager er stadig et problematisk spørgsmål, og lighed for loven garanteres ikke altid.

Statens og enhedernes forfatning garanterer *ytringsfrihed* og mediefrihed, *forsamlings- og foreningsfrihed* og *trofrihed*. Der er dog ikke sket meget mere på disse områder, og der er behov for en bedre gennemførelse af eksisterende lovgivning. Føderationsloven om offentlig radio- og tv-virksomhed er vedtaget, men der skal stadig foretages en harmonisering med den relevante lovgivning på statsniveau. Al lovgivning på dette område vil skulle gennemføres korrekt, hvis denne nøgleprioritet i det europæiske partnerskab skal kunne opfyldes. Der har været forsøg på at berøve det offentlige radio- og tv-spretningsystem finansielle ressourcer. Der har været endnu flere tilfælde af fysiske overgreb på journalister og redaktører.

Der har været begrænset fremskridt på området *økonomiske og sociale rettigheder*. Der skal fortsat arbejdes på at beskytte *kvinder* mod alle former for vold. Der findes nu en

handlingsplan vedrørende *børn*, men der er stadig problemer med hensyn til sundhed, social beskyttelse, uddannelse og vold mod børn i hjemmet. Skævheder i de sociale velfærdssystemer er til stor skade for *udsatte befolkningsgrupper*, herunder sindslidende. Ratifikationen af den reviderede europæiske socialpagt er undervejs, men det komplicerede regeringssystem og den fragmenterede lovgivning er dog stadig en hæmsko for arbejdsmarkedsdialog på tværs af landet. Der er registreret fortsatte fremskridt med *ejendomsrettigheder* og reform af jordforvaltningen. Mandatet for kommissionen for tvangsfordrevne og flygtninges ejendomskrav er blevet forlænget til behandling af de sidste sager om tilbagelevering af ejendom. Bosnien-Hercegovinas lovgivning beskytter økonomiske og sociale rettigheder, men den anvendes generelt ikke.

Der er gjort et vist fremskridt i forbindelse med *kulturelle rettigheder* og *mindretals rettigheder*. Det statslige råd for nationale mindretal er oprettet, og et nationalt mindretalsråd er trådt i funktion i Republika Srpska. Der vil skulle tages yderligere skridt til at forbedre gennemførelsen af lovgivning om nationale mindretal, og forfatningen på statsniveau vil skulle ændres, således at mindretal får adgang til alle politiske hverv. Et problem er fortsat skolernes opdeling af børnene efter etnisk tilhørsforhold. Bosnien-Hercegovina deltager i initiativet for tiåret for *roma*-integration (Decade of Roma Inclusion) 2005-2015. Der findes en handlingsplan for romaernes adgang til bolig, sundhedsydelser og beskæftigelse tillige med en koordinationsordning. Romamindretallet lever dog stadig under meget vanskelige forhold og udsættes for diskrimination og har ringe adgang til uddannelse, social beskyttelse, sundhedspleje, bolig og beskæftigelse. Da romaerne ikke er optaget i folkeregistret, berøves de fortsat deres grundlæggende sociale og økonomiske rettigheder.

Hvad angår *flygtninge og internt fordrevne personer*, er der registreret yderligere forbedringer i sikkerhedssituationen, men der er ikke gjort meget mere for at forbedre den socioøkonomiske integration af tilbagevendte personer.

Bosnien-Hercegovina har med hensyn til *regionale spørgsmål og internationale forpligtelser* fortsat deltaget aktivt i regionale samarbejdsinitiativer, herunder det regionale samarbejdsråd, hvis hovedkvarter blev åbnet i Sarajevo i 2008, og CEFTA. Bosnien-Hercegovinas samarbejde med ICTY, som er en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab, har fortsat været tilfredsstillende. Hvad angår Den Internationale Straffedomstol, er den bilaterale immunitetsaftale med USA ikke på linje med den relevante fælles EU-holdning og EU's retningslinjer. Bosnien-Hercegovina er stadig underkastet tilsynsproceduren, hvad angår landets forpligtelser og tilsagn i tilslutning til dets medlemskab af Europarådet.

Bosnien-Hercegovinas forbindelser med nabolandene har alt i alt været gode, men der er sket meget lidt med løsning af udestående problemer, som f.eks. handels- og grænsetvister med Kroatien og Serbien.

Bosnien-Hercegovinas **økonomi** har været i hurtig vækst. Den makroøkonomiske stabilitet er blevet svækket på grund af et øget underskud over for udlandet, højere inflation og en ekspansionistisk finanspolitik. Den vedvarende høje arbejdsløshed og den ringe erhvervsfrekvens i landet er fortsat kilde til bekymring sammen med de afvigende reformtendenser enhederne imellem.

Hvad angår de **økonomiske kriterier**, har Bosnien-Hercegovina gjort ujævne fremskridt på vejen mod at blive en fungerende markedsøkonomi. Yderligere omfattende reformbestræbelser må fortsættes beslutsomt for at sætte landet i stand til at modstå konkurrencepresset og markeds kræfterne i EU på længere sigt.

Der er sket en vis udvikling med opnåelse af konsensus om grundprincipperne for den økonomiske politik, og samarbejdet mellem enhederne på det økonomipolitiske område er blevet forbedret. Vedtagelsen i begyndelsen af september af loven om det nationale finansråd og indvielsen af rådet i henhold til den nye lov er at betragte som et tilsagn om forbedret finanspolitisk koordination. Der blev nået til enighed om fordelingen af indirekte skatter. "Currency board"-arrangementet har fungeret gnidningsløst, og der er som helhed finansiel stabilitet til trods for de flygtige forhold på verdensplan og den kraftige stigning i den indenlandske långivning. Nogle arbejdsmarkedsindikatorer har bedret sig. Den høje selskabs- og indkomstskattesats i føderationen er blevet nedsat, og der er taget lovgivningsmæssige skridt til at hindre dobbeltbeskatning i landet.

Erhvervs klimaet er blevet forbedret en smule på områder som erhvervsregistrering, konkursprocedurer og jordregistrering. SMV-sektoren har fået bedre adgang til finansiering. De udenlandske direkte investeringer voksede stærkt i 2007 som følge af store privatiseringer i Republika Srpska og dækker nu helt underskuddet på de løbende poster. Opgraderingen af fysisk kapital er taget til, ligeledes støttet af hurtigt voksende offentlige investeringer i Republika Srpska.

Den finanspolitiske slækkelse, som begyndte i 2006, er fortsat i 2007 og 2008. I føderationen er de finanspolitiske risici blevet større som følge af omfattende tilsagn om sociale udgifter trods faldende budgetindtægter. Lønpolitikken for den offentlige sektor er desuden blevet lempet på alle forvaltningsniveauer med lønforhøjelser og pristalsreguleringsmekanismer, som har svækket den finanspolitiske bæredygtighed og den private sektors konkurrenceevne. Omstruktureringen og afviklingen af statsejede virksomheder er skredet langsomt frem med meget beskedne privatiseringstiltag i føderationen. Arbejdsløsheden er fortsat meget høj.

Omstillingen af produktionsstrukturen til virksomhed med større værditilvækst er fortsat tøvende. Den svage produktionskapacitet og strukturbetingede stivheder – høje socialsikringsbidrag, fordrejede lønfastsættelsesordninger, store og lidet målrettede sociale overførsler og ringe arbejdskraftmobilitet – hæmmer jobskabelsen. Erhvervsmiljøet påvirkes stadig af en ineffektiv administration. Et svagt regelværk, en mangelfuld skatte- og udgiftspolitik og en ineffektiv retshåndhævelse, herunder bekæmpelse af korrupsion og organiseret kriminalitet, har betydet, at der er opstået en stor uformel sektor. Det er fortsat et stort problem, da skattegrundlaget dermed reduceres og de økonomiske politikkers nyttevirkning undermineres.

Bosnien-Hercegovina har gjort et vist fremskridt med tilpasningen af lovgivningen og politikker til **europæiske standarder**. Gennemførelsen af toldbestemmelserne i interimsaftalen, som trådte i kraft den 1. juli 2008, er generelt forløbet på tilfredsstillende måde. Bosnien-Hercegovinas administrative kapacitet skal dog styrkes, og landet vil skulle forbedre sine resultater med gennemførelsen af SAA.

Bosnien-Hercegovina har gjort et vist fremskridt med indfrielsen af prioriteterne i det europæiske partnerskab på området *det indre marked*. Hvad angår de *frie varebevægelser*, har udviklingen være beskeden inden for standardisering, certificering og markedstilsyn. Der er behov for en vedvarende indsats for tilnærmelse af lovgivning til EU-retten på dette område og for at udvikle den nødvendige administrative kapacitet. Loven om lægemidler og medicinske anordninger er nu vedtaget, hvilket vil bidrage til at skabe et enhedsmarked i Bosnien-Hercegovina for denne sektor. Rådet for *forbrugerbeskyttelse* er nu fuldt ud funktionsdygtigt.

Udviklingen med hensyn til *tjenesteydelser, etableringsret og selskabsret* har været beskedent. Der er sket større fremskridt med erhvervsregistrering. Der er imidlertid ikke sket fremskridt med etablering af et enkelt banktilsynsorgan på statsniveau eller med vedtagelse af lovgivning på statsniveau om leasing og forpligtelser.

Der har ikke været nogen nævneværdig udvikling på området *frie kapitalbevægelser*, men Bosnien-Hercegovina er godt på vej med forberedelserne. Udviklingen har også været positiv på *toldområdet*, både med hensyn til lovgivningstilpasning og administrativ kapacitet. Der vil nu skulle fastlægges toldstrategier – særlig for træning, informationsteknologi og andre områder. Der er også sket fremskridt med indfrielse af prioriteterne i det europæiske partnerskab vedrørende *beskatning*. Der blev i september 2008 indviet et nationalt finansråd. Momsoppebørslen er blevet forbedret som følge af voksende erhvervsaktivitet og en stigning i antallet af momsregistrerede.

Hvad angår *konkurrence*, har Bosnien-Hercegovina gjort et vist fremskridt med antitrustkontrol. Konkurrencerådet har udvidet sine aktiviteter, men der er dog ikke sket nogen yderligere tilnærmelse af lovgivning til EU-retten. Der er intet sket inden for statsstøtte, og man afventer endnu vedtagelse af lovgivning og oprettelse af en operationelt uafhængig myndighed for overvågning af statsstøtte. Der har været begrænset fremskridt på området *offentlige indkøb*. Det kan endnu ikke garanteres, at procedurerne for offentlige indkøb gennemføres korrekt i landet som helhed. Der er gjort meget begrænset fremskridt med håndhævelsen af *intellektuelle ejendomsrettigheder*. Lovgivningen er ufuldstændig, og gennemførelseskapaciteten skal styrkes.

Der er gjort begrænset fremskridt med *social- og beskæftigelsespolitikken*. Koordinationen og strategisk planlægning inden for folkesundhedssektoren er blevet forbedret. Der er etableret en sundhedsministerkonference, som træder sammen med regelmæssige mellemrum. Der er taget visse initiativer til at gennemføre WHO-rammekonventionen, men flere sådanne er stadig påkrævet. Lovgivningen og politikken på det sociale område og for beskæftigelsen er fortsat yderst usammenhængende. Landet er i institutionel henseende opbygget på en sådan måde, at det er yderst vanskeligt at sikre den nødvendige koordination.

Der er gjort et vist fremskridt med indførelse af europæiske standarder inden for *uddannelse*. Koordinationen mellem 14 undervisningsministerier i landet er blevet en smule bedre efter etableringen af en ministerkonference. Der er på statsniveau vedtaget en lov om erhvervsuddannelse. Bosnien-Hercegovina har også taget yderligere skridt til at gennemføre Bologna-reformerne. Harmoniseringen af lovgivningen på enheds- og kantonniveau er dog endnu ikke færdig, og gennemførelsen er ujævn på tværs af landet. Hvad angår forskning, er proceduren for associering af Bosnien-Hercegovina med 7. rammeprogram for forskning gået i gang, hvilket burde øge forskningsmulighederne med EU-partnere. Ikke desto mindre er der behov for en betydelig indsats for at øge landets forskningskapacitet.

Bosnien-Hercegovina er relativt langt fremme med sine forberedelser til medlemskab af *WTO*, men det skal gøre en ekstra indsats, hvis det hurtigt skal kunne tiltræde.

Bosnien-Hercegovina har gjort et vist fremskridt med overtagelse af europæiske standarder inden for flere *sektorpolitikker*. Der har været begrænset fremskridt på området *industri og små og mellemstore virksomheder (SMV'er)*. Der findes ingen landsdækkende SMV-strategi. Det samme gælder en industripolitisk strategi.

Der er sket et vist fremskridt med tilnærmelse til EU-politik inden for *landbrug og fiskeri*. Loven på statsniveau om landbrug, fødevarer og udvikling af landdistrikter er nu vedtaget. Der er til gengæld ikke sket noget med oprettelse af landbrugsministeriet på statsniveau. Der er indtruffet forsinkelser med udformningen af en alsidig landbrugsstrategi. Der er gjort begrænset fremskridt på området fødevarer sikkerhed og dyre- og plantesundhedspolitik. Situationen er stadig problematisk, fordi der mangler menneskelige og finansielle ressourcer, og fordi koordinationen er dårlig mellem tjenesterne på stats- og enhedsniveau. Bosnien-Hercegovinas forberedelser på *miljøområdet* befinder sig fortsat på et indledende stadie. Der er endnu ikke vedtaget en miljølov på statsniveau, som kunne danne rammen om landsdækkende, harmoniseret miljøbeskyttelse, og der er endnu ikke oprettet et statsligt miljøagentur.

Bosnien-Hercegovina har gjort gode fremskridt i *transportsektoren*, både med hensyn til styrkelse af institutioner og tilpasning af lovgivning. Der kan registreres en udvikling af de transeuropæiske transportnet, men der er stadig behov for grundlæggende reformer og lovgivningstilpasning i forbindelse med jernbaner. Landet deltager fortsat aktivt i det sydøsteuropæiske transportobservatorium. Markedet for kommercielle flyselskaber er blevet åbnet efter ratifikationen af aftalen om det fælles europæiske luftfartsområde. Aftalen vil dog skulle anvendes konsekvent. Der skal gøres en yderligere indsats for at fuldføre omdannelsen af de institutionelle rammer og skabe grundlag for markedsåbning inden for alle transportformer.

Der er gjort begrænset fremskridt på *energiområdet*. Som part i energifællesskabstraktaten skal Bosnien-Hercegovina implementere den relevante EU-lovgivning på energiområdet, men det halter dog stærkt bagefter på en række energirelaterede områder. Forsinkelserne gælder særlig reformerne i gassektoren. I elektricitetssektoren er transmission blevet udskilt (unbundled), og den uafhængige systemoperatør (ISO) og transmissionselskabet (Transco) er nu etableret. Udviklingen vedrørende Transco, særlig Republika Srpskas plan om at opsplitte selskabet efter enhed, kan udgøre en fare for det fremskridt, der er opnået i elsektoren. Der findes ingen alsidig energistrategi.

Bosnien-Hercegovina har gjort et vist fremskridt på området *informationssamfundet og medierne*. Føderationsloven om offentlig radio- og tv-virksomhed er nu vedtaget, og de retlige rammer for offentlig radio- og tv-virksomhed i Bosnien-Hercegovina er således på plads, selv om der endnu skal foretages en tilpasning til den relevante lovgivning på statsniveau. Kommunikationstilsynsmyndighedens uafhængighed er yderligere blevet undermineret på grund af nye personalelønregler og problemer med udnævnelse af en generaldirektør. Der er intet sket med etablering af et informationsagentur på statsniveau. Der er gjort begrænsede fremskridt på området *finanskontrol*.

Der er gjort nogle fremskridt på det *statistiske* område. Samarbejdsaftalen mellem landets statistiske kontorer på stats- og enhedsniveau fungerer imidlertid endnu ikke korrekt. På grund af politisk uenighed er der endnu ikke truffet beslutning om, at der skal afholdes en folketælling i 2011. Der er behov for en kraftig indsats for at få oprettet et effektivt statistiksystem i Bosnien-Hercegovina, som er foreneligt med EU's standarder.

På området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed* er der fortsat gjort fremskridt med *visumforvaltning, grænseforvaltning, asyl og migration*. Dog skal der sættes ind på yderligere forbedringer på disse områder. Visumlempelsesaftalen mellem EF og Bosnien-Hercegovina trådte i kraft i januar 2008. Der er en dialog i gang med Europa-Kommissionen om en visumliberalisering. Der er taget yderligere skridt til indførelse af biometriske pas. Der er

imidlertid behov for en forbedring af person-id-beskyttelsessystemet (CIPS), bl.a. med en sikker og effektiv forvaltning af systemet. Der er vedtaget en ny strategi for integreret grænseforvaltning. I juli 2008 blev der oprettet en statslig grænseforvaltningskommission, som skal tage sig af den integrerede grænseforvaltning og gennemførelse af strategien. Der er nu brug for et yderligere initiativ til at forbedre samarbejdet mellem de forskellige myndigheder ved grænsen. Der er gjort yderligere fremskridt med etablering af et fungerende asylsystem. Der er sket en vis udvikling med hensyn til migration. Der blev i maj åbnet et midlertidigt asylcenter for ulovlige migranter, men den nye migrationsstrategi er endnu ikke på plads. Bosnien-Hercegovina anvender tilbagetagelsesaftalen med EF, som trådte i kraft i januar 2008, korrekt.

Der er gjort begrænset fremskridt i forbindelse med forhindring af *hvidvaskning af penge*. Samarbejdet på internationalt plan er blevet bedre, og Europarådets konvention om hvidvaskning, efterforskning, beslaglæggelse og konfiskation af udbyttet fra strafbart forhold samt om finansiering af terrorisme er trådt i kraft. Den indenlandske lovgivning skal dog afstemmes efter konventionen. Den finansielle efterretningsenhed under statens efterforsknings- og beskyttelsesagentur mangler desuden stadig personale. Der skal gøres en ekstra indsats til at styrke den administrative kapacitet til at forhindre hvidvaskning af penge. Der er taget visse skridt i kampen mod *narkotika*, og narkotikakommissionen er nu oprettet. Bosnien-Hercegovina har derimod ikke lagt sig fast på en strategi for ulovlig narkotika eller en dertil knyttet handlingsplan. Narkotikahandel er et alvorligt problem, som kræver en konstant indsats.

Der er sket fremskridt med hensyn til *politiets* funktion. Det er et positivt element, at den relevante lovgivning nu er vedtaget, således at der oprettes syv nye instanser på statsniveau. Lovgivningen skal nu gennemføres så snart som muligt, og direktørerne for de nye instanser skal udpeges. Der er taget visse skridt til at lette arbejdet for statens efterforsknings- og beskyttelsesagentur. Bosnien-Hercegovinas politistyrker er dog stadig meget fragmenteret med fortsat spredte kompetencer med hensyn til kommunikationssystemer, databaser, computerbaseret efterforskning, kriminalanalyse og retsvidenskab.

Bosnien-Hercegovina har gjort begrænset fremskridt med bekæmpelse af *organiseret kriminalitet*, som fortsat er et alvorligt problem, der påvirker retsstaten og erhvervmiljøet. Den nationale strategi for bekæmpelse af organiseret kriminalitet gennemføres ikke effektivt. Lovgivningen er på plads, men gennemførelsesbestemmelserne skal forbedres. Strategien for bekæmpelse af terrorisme fra 2006 er ikke blevet fulgt op i tilstrækkeligt omfang. Bosnien-Hercegovina har vedtaget en ny national handlingsplan for 2008-2012 for bekæmpelse af *menneskehandel*. Europarådets konvention mod menneskehandel er trådt i kraft. Den skal dog anvendes bedre i praksis. Bosnien-Hercegovina er oprindelses-, transit- og bestemmelsesland for menneskehandel. Det er fortsat bekymringsværdigt. Statsagenturet for *databeskyttelse* er endnu ikke operationelt.

Kroatien

Kroatien fortsætter med at opfylde de **politiske kriterier**. Der er generelt gjort fremskridt på alle områder, men der skal stadig gøres en indsats på visse felter som f.eks. retsreform og administrativ reform, bekæmpelse af korrupsion, mindretals rettigheder og flygtninges tilbagevenden. Tiltrædelsespartnerskabets prioriteter er til dels blevet indfriet.

Området *demokrati og retsstatsforhold* er blevet yderligere styrket. Både regering og parlament fungerer stadig godt. Der er dog store muligheder for yderligere forbedringer inden

for retsvæsenet, den offentlige forvaltning og i forbindelse med korruptionsbekæmpelse. En væsentlig forbedring på disse områder er en forudsætning for, at der kan skabes et solidt grundlag for en komplet gennemførelse af EU-retten.

Der er sket en vis udvikling med hensyn til reform af *den offentlige forvaltning*. Regeringen har vedtaget en reformstrategi for den offentlige administration, et forslag til lov om generel forvaltningsprocedure, og tjenestemandsloven er blevet ændret med forbedringer. Kapaciteten i det centrale statslige forvaltningskontor er blevet styrket. Der er taget visse e-forvaltningsinitiativer. Retsgrundlaget for opbygning af en moderne og professionel offentlig tjeneste er dog ikke helt til stede. Der mangler endnu gennemførelsesbestemmelser til tjenestemandsloven. Loven anvendes ikke konsekvens i alle led i statsforvaltningen. Der afventes endnu en revision af forvaltningsprocedurelovgivningen. Forvaltningssystemet mangler effektivitet. Der påvises stadig svagheder ved forvaltning af de menneskelige ressourcer, og den offentlige tjeneste lider fortsat under en stor personaleudskiftning og mangel på kvalificerede medarbejdere. Der er opstået store forsinkelser med decentraliseringen. Der er behov for en støt indsats på alle felter.

Der er sket en vis udvikling med reform af *retssystemet*. Der er vedtaget ny lovgivning, og der blev i juni 2008 vedtaget en revideret handlingsplan for alle større reformanliggender. Ordningen med justitsinspektion er begyndt at give resultater. Der tegner sig et mere afbalanceret billede af retssager om krigsforbrydelser, idet der synes at være større beredvillighed til at retsforfølge bødlerne uanset etnisk baggrund. Sagsophobningen ved domstolene er stadig stor, og retssagerne tager alt for lang tid. Der er endnu ikke indledt nogen egentlig rationalisering af domstolene. Der er behov for yderligere forbedringer med hensyn til ansvarlighed, professionalisme og kompetence i retsvæsenet. Der anvendes ikke nogen fælles standard uden skelen til etnisk tilhørsforhold i forbindelse med ansvarligholdelse for krigsforbrydelser. Mange sådanne forbrydelser retsforfølges ikke. Spørgsmålet om udeblivelsesdomme fra 1990'erne er endnu blevet løst på tilfredsstillende måde. Reformen af retssystemet fortsætter i almindelighed, men ret langsomt, og der skal opnås konkrete resultater. Kroatisk borgere sikres i øjeblikket ikke altid en effektiv retsbehandling.

Der er sket visse fremskridt med *bekæmpelse af korruption*. Lovgivningen er blevet yderligere forbedret, og der er vedtaget en revideret strategi for korruptionsbekæmpelse med tilhørende handlingsplan. Der er indført et tværministerielt koordinationsystem for overvågning af indsats mod korruption. Kontoret for forebyggelse af korruption og organiseret kriminalitet (USKOK) udvider løbende sine aktiviteter. Men korruption er stadig meget udbredt. En ting, der mangler i indsatsen mod korruption er en stærk koordination og en effektiv upartisk overvågning, og den institutionelle kapacitet skal desuden styrkes. Politiet vil skulle handle mere effektivt i kampen mod korruption og organiseret kriminalitet. Det samlede antal korruptionssager, som blev bragt for retten, er steget, men der er kun faldet dom i få tilfælde. Der skal sættes yderligere ind på at tackle korruption på højt niveau. Der er gjort meget lidt for at forhindre interessekonflikter. Der mangler en kultur af politisk ansvarlighed.

Der er gjort et vist fremskridt på området *menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal*. Generelt set beskyttes menneskerettighederne, men der består dog stadig i praksis visse alvorlige problemer. Der skal vedvarende gøres en indsats til fordel for mindretals rettigheder og flygtninges tilbagevenden.

Der er vedtaget en ny lov om retshjælp og lovgivning om advokatsalær, som skal forbedre *adgangen til domstolene*, som i de seneste år har været hæmmet af eksisterende lovgivnings begrænsninger og svagheder ved retssystemet. Der er taget visse skridt til at bøde på

forholdene i fængsler. Der er dog stadig mangel på fængselspersonale og -kapacitet, og det nye retshjælpssystem skal endnu gennemføres i praksis.

Ytringsfriheden, herunder mediefrihed og -pluralisme, eksisterer og respekteres generelt i Kroatien. Journalister udsættes imidlertid for trusler og overgreb, særlig journalister, som arbejder med sager om korruption og organiseret kriminalitet. To journalister er for nylig blevet myrdet. Bladudgivere og journalister beretter stadig om ubehørigt politisk pres.

Der er ført kampagner som led i politikken for at forbedre *kvinders og børns rettigheder.* Yderligere forbedringer i praksis er dog nødvendige. Der skal hurtigere sættes ind på beskyttelse af børns rettigheder i praksis.

Der er oprettet et kontor for en ombudsmand for handicappede og fremlagt en national gennemførelsesplan for social inddragelse 2007-2008. Indsatsen til fordel for *socialt sårbare grupper og handicappede* skal videreføres. På området mentalhygiejne har politikken med pleje i form af lokalsamfundsbaseerede tjenester og ikke på institutioner ikke opvist håndgribelige resultater.

Der blev i juli 2008 vedtaget en alsidig lov mod *diskrimination,* hvilket er et stort fremskridt. I praksis er beskyttelsesniveauet dog endnu ikke på højde med EU-standarderne, og det gælder heller ikke dermed forbunden retsforfølgning. Politiets, sundhedsinstitutionernes og socialsystemets funktion har vist sig at være mangelfuld på flere områder.

Der er gjort visse fremskridt med hensyn til *mindretal.* Der er vedtaget en handlingsplan for gennemførelsen af forfatningsloven om nationale mindretal tillige med en rekrutteringsplan for 2008 for mindretal i statsforvaltningen. Finansieringsmidlerne til aktiviteter vedrørende mindretal er blevet yderligere øget. Romamindretallet er fortsat genstand for opmærksomhed, og der kan registreres forbedringer i førskoleundervisningen. En etnisk serber er udnævnt til en af stillingerne som vicepremierminister.

Men mindretallene har fortsat mange problemer. Kroatien vil skulle tilskynde til større tolerance over for det serbiske mindretal og tage passende skridt til at beskytte sådanne, som fortsat er udsat for trusler eller diskrimination, fjendtlighed eller vold. Mindretallene har specielt problemer med beskæftigelse og er underrepræsenteret i statsforvaltningen, retsvæsenet og politiet og den offentlige sektor i almindelighed. Romamindretallet lever under vanskelige forhold og har stadig problemer med hensyn til uddannelse, social beskyttelse, sundhedspleje, boliger og beskæftigelse. Lovgivning og programmer skal implementeres med større beslutsomhed, og der skal foretages en passende overvågning specielt på jobområdet.

Der er sket et vist fremskridt med hensyn til *flygtinges tilbagevendende.* Der er vedtaget en handlingsplan for fremskyndet gennemførelse af genhusningsprogrammerne, som forventes afsluttet ved udgangen af 2009. Der er vedtaget vigtige beslutninger, som åbner op for validering af pensionsrettigheder. Genopbygningen af boliger er fortsat. Målet for 2007 med levering af 1 400 boliger ud af i alt 12 500 ansøgninger som led i genhusningsprogrammerne for tidligere lejere er til dato i vid udstrækning blevet opfyldt. Men programmerne skrider kun langsomt frem. I kun 12 % af tilfældene er der fundet en løsning i byområder. Regeringens gennemførelsesmål halter bagud efter planen, skønt der er indhentet forsinkelser i de seneste måneder. Blandt andre problemer for tilbagevendende kan nævnes en fjendtlig holdning i visse lokaliteter og beskæftigelse. Det er nødvendigt at fremskynde bestræbelserne for at skabe de nødvendige økonomiske og sociale vilkår for bæredygtigheden af flygtingenes tilbagevendende.

Hvad angår *regionale anliggender og internationale forpligtelser*, fortsætter samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY). ICTY har dog problemer med adgang til visse dokumenter i Kroatien, som skal løses. Dayton/Paris- og Erdutaftalerne overholdes generelt. I sager, der overføres fra ICTY til kroatiske domstole, og i sager, som anlægges i Kroatien, skal der sikres upartisk retsforfølgning.

Der er fortsat gjort fremskridt med hensyn til regionalt samarbejde. Kroatien deltager fortsat aktivt i regionale initiativer, det nyoprettede regionale samarbejdsråd og den central-europæiske frihandelsaftale. Det var et stort fremskridt, da Kroatien suspenderede håndhævelsen af miljø- og fiskerizonen over for EU-fartøjer i overensstemmelse med tidligere tilsagn. Der er sket visse fremskridt med løsning af visse åbne bilaterale problemer mellem Kroatien og dets naboer. Der skal dog stadig arbejdes på at finde en endelig løsning på verserende bilaterale problemer, specielt vedrørende grænsespørgsmål. Der er behov for en større indsats for yderligere at udvikle samarbejde og gode naboforbindelser.

Kroatiens **økonomi** har fortsat opvist gode resultater. Væksten er stilnet af, efterhånden som den indenlandske efterspørgsel er faldet. Kroatien har opretholdt makroøkonomisk stabilitet, men inflationen er steget kraftigt, hovedsagelig som følge af højere energi- og fødevarerpriser. Den kroatiske økonomi har hidtil kun været let berørt af uroen på finansmarkederne, men større underskud over for udlandet og højere gæld har øget landets sårbarhed over for ekstern påvirkning. Tempoet i strukturreformerne har generelt været langsomt. Det er yderst vigtigt, at der bygges videre på eksisterende fremskridt og sikres en yderligere forbedring af erhvervsmiljøet.

For så vidt angår de **økonomiske kriterier**, kan Kroatien betragtes som værende en fungerende markedsøkonomi. Landet skulle være i stand til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på mellemlang sigt, forudsat at det beslutsomt viderefører sit alsidige reformprogram med henblik på at fjerne de resterende strukturbetingede svagheder.

Den politiske konsensus om de grundlæggende markedsøkonomiske principper er fortsat til stede. De stabilitetsorienterede makroøkonomiske politikker er blevet opretholdt i et mere og mere usikkert internationalt klima. Den stabile valutakurspolitik har tjent landet godt og har været en faktor i den finansielle stabilitet. Den finanspolitiske konsolidering har ført til en yderligere mindskelse af statsunderskuddet, men kvasifiskale transaktioner kan eventuelt medføre yderligere finanspolitiske risici og underminere budgetgennemsigtigheden. Den økonomiske vækst har været støt med en vis rebalancering, efterhånden som forbruget faldt, og de private investeringer steg yderligere.

På arbejdsmarkedet var beskæftigelsen høj og arbejdsløsheden fortsat faldende. Den tekniske og institutionelle kapacitet inden for de offentlige finanser er blevet yderligere styrket. Ekstra forsigtighedsforanstaltninger har ført til en større fleksibilitet inden for den generelt solide banksektor og færre makrofinansielle risici. Kroatiens økonomi er godt integreret i EU's økonomi.

Regeringens økonomiske politik har dog til tider manglet en klar orientering på mellemlang sigt. Strukturreformerne er skredet langsomt frem, og der har ofte været en kløft mellem vedtagelsen af politikstrategier og disses egentlige gennemførelse. Regeringens kommunikation med centralbanken har til tider været mangelfuld, hvilket har været til skade for kvaliteten af politikkoordinationen. Højere inflation og voksende ubalancer over for udlandet udgør en risiko for den makroøkonomiske stabilitet og kræver en strammere finanspolitisk konsolidering. Der er sket begrænset fremskridt med at øge effektiviteten i de

offentlige udgifter, særlig inden for sundhedssektoren. Udgiftsniveauet på det sociale område er stadig højt, men udgifterne er ikke ordentligt målrettede, hvilket fører til ineffektivitet. De offentlige finanser lider stadig under mangel på en strategibaseret budgetplanlægning og -gennemførelse.

Betydelige subsidier til virksomhederne er ikke blevet udnyttet effektivt til omstrukturering, og privatiseringen er fortsat i et ujævnt tempo. Der er gjort yderligere fremskridt med lempelse af erhvervsregistreringsprocedurerne, men privat initiativ hæmmes fortsat af overdreven regulering og ad hoc-krav, som potentielt kan undergrave procedurerne for markedsadgang og -afgang. Det er af største betydning, at der fortsat sættes på en styrkelse og uddybning af strukturreformerne.

Kroatien har forbedret sin **evne til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab**. Forberedelserne til indfrielse af EU-kravene forløber i et støt tempo, og i mange sektorer er lovgivningstilnærmelsen til EU-reglerne langt fremme. Der er sket fremskridt på de fleste områder, hovedsagelig med lovgivningstilnærmelse, men også hvad angår opbygning af den administrative kapacitet. Inden for flere kapitler er de gode fremskridt i tidligere år blevet fulgt op. Der er dog stadig meget at gøre, f.eks. med hensyn til det generelle niveau for tilpasning og administrativ kapacitet.

Der er gjort gode fremskridt med tilpasning af lovgivningen til EU-retten vedrørende *de frie varebevægelser*. Tilpasningen til EU-retten under dette kapitel er godt på vej. Det er dog stadig en udfordring at tilpasse overensstemmelsesvurderingsstrukturene og markedstilsynsaktiviteterne. Der er behov for en betydelig indsats til at videreføre tilpasningen til EU-retten og sikre en effektiv gennemførelse og håndhævelse.

Der er gjort et vist fremskridt med den *fri bevægelighed for arbejdstagere*. Lovgivningstilpasningen befinder sig på et tilfredsstillende niveau. Kroatiens lovgivning er endnu ikke på linje med EU-reglerne om adgang til arbejdsmarkedet. Der er også brug for en vedvarende indsats for at udvikle den nødvendige administrative kapacitet, særlig til koordination af socialsikringsystemerne.

Der er sket et vist fremskridt med hensyn til *etableringsret og fri udveksling af tjenesteydelser*, men der er behov for betydeligt mere arbejde med emnet. Der findes forskellige hindringer i den forbindelse. Generelt har tilpasningen været nogenlunde god, men der kræves en større indsats på flere områder. Den relevante administrative kapacitet skal styrkes.

Der er sket et vist fremskridt med hensyn til *frie kapitalbevægelser*, hovedsagelig hvad angår behandling af ansøgninger fra EU-borgere om tilladelse til at købe fast ejendom, og vedtagelse af en handlingsplan og ny lovgivning om hvidvaskning af penge. Tilpasningen skrider nogenlunde godt frem, men der er behov for en ekstra indsats, særlig med hensyn til gennemførelse og håndhævelse.

Der kan rapporteres om gode fremskridt med *offentlige indkøb*, hvor de nødvendige institutioner er på plads, og der er vedtaget en samlet strategi. Dog skal der foretages en yderligere lovgivningstilpasning, og den administrative kapacitet skal styrkes. Indsatsen mod korruption kræver sin lovgivning og anvendelse heraf i praksis, som kan sikre større gennemsigtighed og effektivitet.

Der kan rapporteres om et vist fremskridt inden for *selskabsret*. Tilpasningen er godt i gang, men der skal stadig arbejdes på at gennemføre de nyligt vedtagne ændringer og styrke den administrative kapacitet.

Inden for *intellektuel ejendomsret* kan der rapporteres om gode fremskridt. Lovgivningstilpasningen er langt fremme. Der er behov for en yderligere indsats til at styrke den administrative kapacitet til at håndhæve intellektuelle ejendomsrettigheder, bevidstgøre interessenterne og fortsat bekæmpe piratkopiering og varemærkeforfalskning.

Der er registreret et vist fremskridt inden for *konkurrencepolitikken*, særlig hvad angår statsstøtte til stålsektoren såvel som det regionale støttekort og tilpasning af fiskale støtteordninger. Dog skal der gøres en særlig indsats med hensyn til omstrukturingsstøtte til skibsværfter, hvilket spørgsmål skal løses i forbindelse med værfternes planlagte privatisering.

Der er sket gode fremskridt med *finansielle tjenesteydelser*. Lovgivningstilpasningen er godt undervejs, men nu skal opmærksomheden i højere grad rettes mod, at den anvendes korrekt. Begge tilsynsmyndigheder skal intensivere deres bestræbelser på at forbedre deres tilsynsfunktion og rådgivningsvirksomhed for sektoren.

Der er gjort et betydeligt fremskridt inden for *informationssamfundet og medierne*, særlig med hensyn til liberalisering af markedet for elektronisk kommunikation og reform af medierne. Tilpasningen til EU-retten under dette kapitel er langt fremme, men der skal gøres en ekstra indsats for at sikre, at markedet for elektronisk kommunikation fungerer korrekt.

Inden for *landbrug og udvikling af landdistrikter* har udviklingen været ujævn. På området kvalitetspolitik og økologisk landbrug er situationen meget positiv. I forbindelse med udvikling af landdistrikter er der indhøstet gode erfaringer med førtiltrædelsesstøtten, men kapaciteten til at absorbere EU-støtten skal forbedres. Der skal snarest gøres en betydelig indsats i forbindelse med det udbetalende organ, det integrerede forvaltnings- og kontrolsystem, IACS, og markidentifikationssystemet, LPIS. Det nuværende støttesystem i Kroatien, der er knyttet til produktion, afviger fra den reformerede fælles landbrugspolitik. Der bør sættes gang i arbejdet med tilpasning af støttesystemet som forberedelse til en gnidningsløs overgang til den fælles landbrugspolitik.

Der er generelt gjort gode fremskridt inden for *politikken for fødevarerikkerhed, dyre- og plantesundhed*, særlig hvad angår vedtagelse af gennemførelseslovgivning. Der skal endnu gøres en indsats med hensyn til dyrevelfærd og styrkelse af den administrative kapacitet og inspektionskapaciteten.

Kroatien har gjort visse fremskridt inden for *fiskeri*. Forberedelserne er gået i gang på områder som forvaltning af flåden, inspektion og kontrol, strukturforanstaltninger og statsstøtte, men der forekommer endnu lakuner. Kroatien vil skulle bestræbe sig på at udfylde disse.

Der er gjort store fremskridt på *transportområdet*. Kroatien skal endnu oprette en kompetent og effektiv jernbanetilsynsmyndighed. Der er behov for en yderligere indsats til at håndhæve EU-reglerne for vejtransport, kombineret godstransport, samt gennemførelse af EU's luftfartslovgivning og styrkelse af den administrative kapacitet.

Som helhed betragtet er der sket gode fremskridt inden for *energi*. Dog skal der endnu gøres en betydelig indsats særlig inden for energieffektivitet og med hensyn til styrkelse af tilsynsmyndigheden og dens uafhængighed og administrative kapacitet.

Kroatien har gjort begrænset fremskridt med *beskatning*. Der er intet sket med hensyn til lovgivningstilpasning. Strukturen i skattelovgivning er i almindelighed meget lig EU-rettens, men der skal sættes ind på alle områder. Kroatien er nået til enighed med Kommissionen om en løsning på problemet med diskriminerende beskatning af cigaretter. Der skal desuden gøres en betydelig indsats med styrkelse af den administrative kapacitet, f.eks. også bedre it-sammenkobling.

Der er sket betydelige fremskridt på området *økonomisk og monetær politik*. Tilpasningen til EU-retten er i almindelighed langt fremme.

Inden for *statistikker* er der gjort gode fremskridt. Lovgivningstilpasningen befinder sig på et tilfredsstillende niveau. Dog kræves der en indsats særlig med styrkelse af den administrative kapacitet, landbrugs- og erhvervsstatistikker og makroøkonomiske statistikker.

Der er gjort gode fremskridt inden for *socialpolitik og beskæftigelse*. Tilpasningsniveauet er højt, men der findes stadig nogle lakuner. Der skal gøres en yderligere indsats til at styrke den administrative kapacitet i tide før tiltrædelsen for at sikre korrekt implementering og håndhævelse.

Kroatien har gjort gode fremskridt inden for *virksomheds- og industripolitik*, særlig politikken for SMV'er såvel som industristrategien og omstruktureringen af stålindustrien. I andre sektorer som f.eks. skibsbygning skal der gøres en betydelig indsats. Kroatien har alt i alt nået et godt tilpasningsniveau.

Kroatien har med hensyn til de *transeuropæiske net* gjort gode fremskridt og deltager aktivt i det sydøsteuropæiske transportobservatorium.

Der har været en vis fremgang på området *regionalpolitik og koordination af strukturinstrumenter*. Kroatien skal endnu arbejde for at skabe den institutionelle og administrative kapacitet. Kroatien har alt i alt kun til dels tilpasset sig EU-retten i dette kapitel.

Kroatien har gjort et vist fremskridt, hvad angår *retsvæsen og grundlæggende rettigheder*. Reformen af retsvæsenet fortsætter, men i ret langsomt tempo. Der består fortsat væsentlige udfordringer. De fleste redskaber til bekæmpelse af korruption er på plads, men de anvendes i betragtning af problemets udbredelse ikke med den fornødne kraft. Lovgivningen om grundlæggende rettigheder er generelt egnet, men til trods for en vis positiv udvikling består der stadig en række problemer med hensyn til udøvelsen af dem i praksis.

Kroatien har gjort et vist fremskridt på området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed*, særlig hvad angår bekæmpelse af narkotika og menneskehandel. Med hensyn til de ydre grænser skal der imidlertid gøres en betydelig indsats. Der skal også sikres konkrete resultater med bekæmpelse af organiseret kriminalitet, som er et bekymringsværdigt emne. Kroatien vil skulle arbejde stærkere for at sikre den nødvendige administrative kapacitet til at gennemføre og håndhæve EU-retten fra og med tiltrædelsen.

Kroatien har gjort gode fremskridt på området *videnskab og forskning og uddannelse og kultur*. Alt i alt er tilpasningsniveauet tilfredsstillende, men der er endnu meget at gøre.

Der er alt i alt gjort gode fremskridt på *miljøområdet*, særlig hvad angår luftkvalitet, kemikalier og gmo'er. Der er behov for en betydelig indsats i forbindelse med vand, industriforureningskontrol og risikostyring, klimaændring og horisontale sektorer. Det gælder også investeringer.

Der kan rapporteres om et vist fremskridt på området *forbruger- og sundhedsbeskyttelse*. Lovgivningstilpasningen befinder sig på et tilfredsstillende niveau. Der er der behov for en yderligere indsats inden for sikkerheden ved forbrugsvarer, herunder RAPEX-systemet for hurtig udveksling af oplysninger, og folkesundhedslovgivningen om tobak og om reproduktionsvæv og celler.

Kroatien har med hensyn til *toldunionen* gjort gode fremskridt. Lovgivningstilpasningen skal fortsættes for at skabe grundlag for en effektiv anvendelse af toldreglerne og gøre fremskridt imod it-sammenkobling.

Kroatien har gjort yderligere fremskridt på området *eksterne forbindelser*. Tilpasningen er godt undervejs på dette område.

Kroatien har gjort yderligere fremskridt på området *udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik*. Kroatiens tilpasningsniveau er alt i alt tilfredsstillende, men der skal sættes ind på en styrkelse af våbenkontrollen, herunder gennemsigtighed i våbenrelateret information.

Kroatien har gjort et vist fremskridt inden for *finanskontrol*. Der er behov for en vedvarende indsats for at skabe et stærkt og velegnet system for offentlig intern finanskontrol, særlig i forbindelse med forvaltningen af EU-midler.

Der er sket en vis udvikling i forbindelse med *finansielle og budgetmæssige bestemmelser*, navnlig med oprettelsen af en koordinationsinstans for egne indtægter. Kroatien har alt i alt nået et godt tilpasningsniveau.

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien har gjort et vist fremskridt i det forløbne år men opfylder endnu ikke de **politiske kriterier**. Parlamentsvalget i 2008 leverede ikke op til grundlæggende internationale standarder, og henstillingerne fra OSCE/ODIHR skal følges til punkt og prikke. Manglen på en konstruktiv politisk dialog mellem de større politiske partier og aktører har haft en skadelig indflydelse på de politiske institutioners funktion; der gøres nu et forsøg på at skabe politisk dialog. Der er taget skridt til at realisere nøgleprioriteter i tiltrædelsespartnerskabet, og der er behov for en yderligere indsats.

Ohridrammeaftalen bidrager til at befæste *demokratiet og retsstaten*. Vedtagelsen af en sproglov har bidraget betydeligt til at forbedre forbindelserne mellem landets etniske grupper. Der er behov for yderligere bestræbelser i en konstruktiv ånd til at realisere Ohridaftalens mål.

Det fremskyndede parlamentsvalg i 2008 var præget af vold og uregelmæssigheder. Myndighederne er begyndt at retsforfølge gerningsmændene og at følge op på OSCE/ODIHR-henstillingerne om afholdelse af valg, særlig med en ændring af valgloven. Der blev i juli indsat en ny *koalitionsregering* af multietnisk tilsnit. Oppositionen boykottede det nye *parlament* i længere tid, og Parlamentet har i vid udstrækning gjort brug af nødprocedurer til at vedtage lovgivning. Der er brug for et yderligere forsøg på at forbedre og opretholde den politiske dialog.

Der er sket et vist fremskridt med *reform af den offentlige administration* med indførelsen af lønincitament og et efteruddannelsessystem som krævet i henhold til tjenestemandsløven. Der er dog ikke gjort større fremskridt med at sikre, at ledende stillinger besættes på basis af faglige kvalifikationer. En prioritet skal være at skabe en stabil, professionel og meritokratisk offentlig tjeneste. Tjenestemandsgenturets rolle skal styrkes, og personaleafdelingernes kapacitet i fagministerierne skal øges. Politireformen skrider frem. De 8 nye regionalkommissærer og alle 38 nye lokalkommissærer er som krævet ved loven blev udnævnt. Oplæringen af politiofficerer er fortsat, og forvaltningen af de menneskelige ressourcer er blevet forbedret. Politiseringen på ledelsesniveau i politiet i nogle områder giver dog anledning til betænkeligheder.

Der er gjort gode fremskridt med *reform af retsvæsenet*. Den nye appelret og den nye forvaltningsret og retsrådet er trådt i funktion, og det nye offentlige anklageråd er begyndt at mødes. Uddannelsesakademiet for dommere og anklagere er på plads, og der er indført nye it-systemer ved domstolene. Dog er der behov for en yderligere styrkelse af retsvæsenet, hvad angår uafhængighed, effektivitet, menneskelige ressourcer og budget. De ledige stillinger hos anklagemyndigheden skal besættes. Sagsophobning forekommer stadig, og der skal endnu foretages en opgørelse over, hvilke resultater de seneste reformer har givet, særlig hvad angår retsvæsenets upartiskhed, ansvarlighed og effektivitet.

Der er gjort yderligere fremskridt med *politikken for bekæmpelse af korruption*. Der er afsat et specifikt budget til regeringens handlingsplan. Der vil nu kunne træffes særlige efterforskningsforholdsregler i korruptionssager. Der er vedtaget en handlingsplan vedrørende interessekonflikt. Der er fældet dom i flere højt profilerede sager. Der er nu en lidt større forståelse for korruptionsproblemet. Men korruption er stadig udbredt og er et særlig alvorligt problem. Der er behov for en yderligere indsats, særlig til at styrke den operationelle koordination mellem retshåndhævelsesinstanser og til at gennemføre bestemmelserne om finansiering af politiske partier og valgkampagnefinansiering.

Lovgivning og institutioner for *beskyttelse af menneskerettighederne og mindretal* er i hovedsagen på plads. Dog skal de praktiske aspekter på en række områder i højere grad tilgodeses.

Påstået *mishandling* fra politiets side vil skulle efterforskes mere effektivt og retsforfølges. *Fængselsinfrastrukturen* er under renovering. Der skal dog sættes ind på at eliminere risikoen for umenneskelig og nedværdigende behandling og indføre en professionel forvaltning. Hvad angår *kvinders rettigheder*, er der vedtaget en national strategi mod vold i hjemmet, og lovbestemmelserne om voldtægt er blevet strammet. Der skal dog fortsat arbejdes på at beskytte kvinder mod alle former for vold. Hvad angår *børns rettigheder*, er den tvungne skolegang blevet forlænget, og der er trådt en lov i kraft om ungdomsretspleje. Dog skal der gøres en ekstra indsats for at beskytte børns rettigheder.

Der er med hensyn til *kulturelle rettigheder og mindretals rettigheder* gjort et vist fremskridt med strategien for ligelig repræsentation på linje med Ohridrammeaftalen. Der er vedtaget en sproglov, som bevirker, at albansk kan anvendes mere udbredt som sprog i parlamentet. Der er vedtaget en lov om fremme og beskyttelse af mindre etniske samfunds rettigheder, som navnlig indeholder bestemmelser om oprettelse af et specialiseret organ for disse samfund.

Myndighederne skal dog gøre en større indsats for at fremme integration af landets etniske samfund, særlig inden for uddannelse. De mindre etniske samfunds problemer søges ikke løst. Der er sket meget lidt med behandlingen af *romaerne*. De relevante handlingsplaner

gennemføres meget langsomt. Romaerne lever under meget vanskelige forhold og udsættes for diskrimination og har ringe adgang til uddannelse, social beskyttelse, sundhedspleje, bolig og beskæftigelse.

Hvad angår *regionale spørgsmål og internationale forpligtelser*, har Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY) på alle punkter. De nødvendige retlige reformer til at sikre en korrekt behandling af sager, som refereres tilbage til de nationale myndigheder er vedtaget, og dommere og anklagere har gennemgået den nødvendige uddannelse. Hvad angår Den Internationale Straffedomstol, er den bilaterale immunitetsaftale med USA ikke på linje med den fælles EU-holdning og EU's retningslinjer.

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien deltager fortsat aktivt i regionale initiativer, det nyoprettede regionale samarbejdsråd. Landet varetog det første formandskab i den centraleuropæiske frihandelsaftale (CEFTA) af 2006 efter dennes ikrafttræden.

Der er blevet nedsat et udvalg vedrørende grænselinjen til Kosovo, og det er i færd med at lægge sidste hånd på sit hverv. Regeringen besluttede i oktober at godkende Kosovos uafhængighed.

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien har generelt et godt forhold til landene i regionen. Forbindelserne med Grækenland er dog blevet yderligere svækket på grund af det uløste spørgsmål om landets navn. Initiativer og udtalelser, som kan påvirke de gode naboskabsforbindelser i negativ retning, bør undgås. Det er stadig vigtigt at opretholde gode naboskabsforbindelser, og at der sættes ind på at finde en gensidigt acceptabel forhandlingsløsning på navnespørgsmålet under FN's auspicer.

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedoniens **økonomi** har været vedvarende voksende. Det mindre gunstige internationale økonomiske klima har dog bidraget til en kraftig forringelse af udenrigsbalancen og stigende inflation. Der er fortsat gjort fremskridt med strukturreformer, og erhvervsklimaet er blevet forbedret. Den vedvarende høje arbejdsløshed er dog fortsat bekymringsværdig. Svage institutioner og mangler ved retsstaten betyder stadig, at markedsøkonomien ikke kan fungere problemfrit, og det har en negativ indflydelse på erhvervsklimaet.

Hvad angår opfyldelsen af de **økonomiske kriterier**, er Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien langt fremme. Landet nærmer sig målet med en fungerende markedsøkonomi. Det skulle være i stand til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på mellemlang sigt, forudsat at det viderefører sit alsidige reformprogram med henblik på at fjerne væsentlige strukturbetingede svagheder.

Landet har bevaret en bred politisk konsensus om de væsentlige elementer i den økonomiske politik. Makroøkonomisk stabilitet og forudsigelighed er øget yderligere som følge af en sund politikblanding. Vækstresultaterne er fortsat solide. Kvaliteten af de offentlige finanser er blevet forbedret gennem en skattnedsættelse og mere effektiv skatteopkrævning samt større udgifter på infrastruktur og uddannelse. Den offentlige sektors gæld har kunnet holdes på et relativt lavt niveau. Den større skatteopkrævning tyder på, at regeringen har haft held med at reducere den uformelle økonomi.

Strømmen af udenlandske direkte investeringer voksede i de forløbne år. Privatiseringen er så at sige afsluttet. Den private sektors andel af den samlede produktion tegner sig for 80 % af værditilvæksten. Pris- og handelsliberaliseringen er nu komplet i næsten alle sektorer.

Konkursprocedurerne er blevet yderligere afkortet, og ejendomsregistreringen er blevet fremskyndet. Tilsyns- og reguleringsorganers finansielle uafhængighed er i et vist omfang blevet styrket. Den finansielle formidling er blevet udviklet. Konkurrencen i netindustrierne er øget. Desuden er der taget skridt til at forbedre kvaliteten af den menneskelige kapital. Økonomisk integration med EU er godt på vej.

Foringelsen af landets eksterne balancer har imidlertid gjort det mere sårbart over for påvirkninger udefra, hvilket gør en finanspolitisk disciplin så meget desto vigtigere. Arbejdsmarkedet fungerer stadig ikke godt, og arbejdsløsheden er fortsat høj. Svage institutioner og kravet om en styrkelse af retsstaten bevirker, at markedsøkonomien endnu ikke fungerer efter hensigten. Den offentlige forvaltning er stadig ineffektiv, og i nogle sektorer er retssikkerheden ringe, hvilket betyder, at landet fremstår som lidet attraktivt for udenlandske investeringer. Retssystemet danner stadig flaskehalse, og tilsyns- og reguleringsorganerne mangler stadig ressourcer til at kunne fungere effektivt.

Den uformelle økonomi er stadig betydelig til trods for forsøg på at reducere dens vægt. Et svagt regelværk og en ineffektiv retshåndhævelse, herunder bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet, er baggrunden for dens fortsatte beståen. Den uformelle sektor udgør fortsat et stort problem, da skattegrundlaget dermed reduceres, og de økonomiske politikkers nyttevirkning undermineres.

Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien har gjort yderligere bestræbelser for at forbedre sin **evne til at varetage de forpligtelser, der følger af medlemskab**. Der er gjort fremskridt med opfyldelsen af prioriteterne i tiltrædelsespartnerskaber. Landet står dog stadig over for store udfordringer, såsom gennemførelse og effektiv håndhævelse af lovgivningen. Der mangler menneskelige og finansielle ressourcer til en komplet gennemførelse af EU-retten.

Inden for de *frie varebevægelser* har den administrative kapacitet bedret sig, men den er stadig utilstrækkelig til at sikre en korrekt håndhævelse. Det meste af EU-retten i sektoren er stadig ikke blevet overtaget og gennemført. Der er sket begrænset fremskridt på områderne *fri bevægelighed for arbejdstagere og etableringsret og fri udveksling af tjenesteydelser*, hvor tilpasningen af lovgivningen til EU-retten er på begynderstadiet. Der er gjort gode fremskridt med lovgivningstilnærmelsen på området *de frie kapitalbevægelser*. Den administrative kapacitet til bekæmpelse af hvidvaskning af penge er utilstrækkelig ligesom resultaterne af indsatsen herimod.

Der er gjort nogle fremskridt på området *offentlige indkøb*. Den nyligt vedtagne lovgivning om koncessioner og offentlig-private partnerskaber er endnu ikke tilpasset EU-retten. De aktuelle uddannelses tiltag for de ordregivende myndigheder og erhvervslivet vedrørende de nye regler for offentlige indkøb vil skulle udbygges. Der er gjort gode fremskridt på området *selskabsret*, hvor lovgivningstilpasningen er tilstrækkelig. Inden for *intellektuel ejendomsret* er der gjort fremskridt med en styrkelse af lovgivningen og en forbedring af den administrative kapacitet. Resultaterne i praksis er i langsom bedring, men der skal endnu gøres en indsats for på tilfredsstillende måde at tackle piratkopiering og varemærkeforfalskning.

Der kan rapporteres om gode, men ujævne fremskridt inden for *konkurrence*, herunder statsstøttepolitik. Konkurrencemyndigheden har brug for mere og bedre kvalificeret personale og passende finansiering. Den forudgående kontrol af statsstøtte er ikke effektiv nok.

Der er sket fremskridt med tilpasning af lovgivningen til EU-retten på området *finansielle tjenesteydelser*. Tilsynsorganernes administrative kapacitet er fortsat mangelfuld, særlig inden for forsikring, hvor især lovgivningshåndhævelsen er utilstrækkelig.

Der kan rapporteres om betydelige fremskridt på området *informationssamfundet og medierne* med tilpasning til EU-retten af lovgivning om elektronisk kommunikation, også på det praktiske felt. Det har skabt et mere konkurrencepræget klima til fordel for forbrugerne. Radio- og tv-rådets og det offentlige radio- og tv-selskabs finansielle situation er dog stadig bekymringsværdig.

Inden for *landbrug og udvikling af landdistrikter* er et fremskridt med politikudvikling blevet fulgt op af en forbedring af de relevante institutioners administrative kapacitet og bedre implementering, om end tilpasningen til EU-retten befinder sig på begynderstadiet. Der er gjort beskedne fremskridt på området *fødevarerikkerhed og dyre- og plantesundhedspolitik*, hovedsagelig i forbindelse med lovgivning. Den administrative kapacitet er blevet styrket, men den er endnu ikke tilstrækkelig til at sikre en korrekt anvendelse af EU-retten. Der er sket fremskridt med lovgivningstilpasning inden for *fiskeri*, hvor den administrative kapacitet endnu skal udvikles.

Der kan rapporteres om et vist fremskridt inden for *transportpolitik*. Dog er den administrative kapacitet i alle sektorer utilstrækkelig. Tilsyns- og sikkerhedsmyndighederne er endnu ikke operationelle inden for land-, luft- og jernbanetransport. Reformerne inden for jernbanerne skal endnu give yderligere resultater i praksis.

De er sket fremskridt inden for *energi*, særlig med hensyn til lovgivningstilpasning og liberalisering af elmarkedet. Dog skal der endnu løses enkelte udestående spørgsmål vedrørende takster og eldistribution. Den administrative kapacitet til at føre politikken for energieffektivitet og anvende reglerne og strålingsbeskyttelse er blevet forbedret, men skal styrkes yderligere. Tilsynsmyndighederne er ikke tilstrækkeligt uafhængige.

Lovgivningstilpasningen inden for indirekte *beskatning* er tilstrækkelig men skal udvides inden for direkte beskatning. Den administrative kapacitet til skatteopkrævning er blevet mærkbart forbedret, og skatteindtægterne er steget, men der skal stadig gøres en indsats for at sikre en effektiv gennemførelse og håndhævelse af skattelovgivningen. Den betydelige indsats, der er gjort for at modvirke korrupsion i denne sektor, skal fortsættes.

Der er sket et vist fremskridt med tilpasning af lovgivningen til EU-retten på området *økonomisk og monetær politik*. Inden for *statistikker* er der gjort fremskridt med forbedring af både den statistiske infrastruktur og sektorstatistikker. Tilpasningen af klassifikationerne til EU-retten skrider godt frem. Der skal gøres en yderligere indsats for at sikre og opretholde statistikernes kvalitet.

Der er gjort få fremskridt på området *socialpolitik og beskæftigelse*. Lovgivningstilpasningen befinder sig på et moderat tilfredsstillende niveau. Den administrative kapacitet er i langsom bedring, men den er stadig utilstrækkelig til at sikre en korrekt gennemførelse af vedtagen lovgivning og politik.

Der er gjort gode fremskridt inden for *virksomheds- og industripolitik*, særlig med hensyn til regelværk og sektorpolitikker.

Der er gjort fremskridt på området *transeuropæiske net*. Landet deltager fortsat aktivt i det sydøsteuropæiske transportobservatorium. En stor hindring er fortsat, at der skal bruges betydelige finansielle ressourcer til at modernisere infrastrukturen.

Der kan rapporteres om et vist fremskridt inden for *regionalpolitik og koordination af strukturinstrumenter*, men der ligger dog et stort arbejde forude med implementering af de komponenter af Ipa, som tjener som forløber for strukturfondene. Den administrative kapacitet på regionalt og lokalt plan og i ressortministerierne skal styrkes betydeligt.

Der er gjort visse fremskridt på området *retsvæsen og grundlæggende rettigheder*. Om retsreformen kan siges, at retsrådet er trådt i funktion, det offentlige anklageråd er oprettet, og loven om den offentlige anklagemyndighed er vedtaget. Dog er der behov for en yderligere styrkelse af retsvæsenet, hvad angår uafhængighed, effektivitet, menneskelige ressourcer og budget. Strafferetsplejeloven er blevet ændret, således at der nu kan træffes særlige efterforskningsforanstaltninger i korrupsionssager. Der er afsat et specifikt budget til antikorrupsionshandlingsplanen. Der er behov for en yderligere indsats, særlig hvad angår finansiering af politiske partier og valgkampagner. Med hensyn til grundlæggende rettigheder er der vedtaget en sproglov, som tillader, at albansk anvendes mere udbredt i det offentlige liv. Der er dog behov for en yderligere indsats til at hjælpe de mindre etniske mindretal, f.eks. romaerne.

Inden for *retlige anliggender, frihed og sikkerhed* er de kompetente myndigheders operationelle kapacitet blevet yderligere forbedret. Der kan rapporteres om fremskridt inden for politisamarbejde, bekæmpelse af organiseret kriminalitet, migration, asyl og visumpolitik samt grænseforvaltning. Lovgivningen er i vid udstrækning på plads og gennemførelsen under vejs. Visumlempelsesaftalen og tilbagetagelsesaftalen mellem EF og Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien trådte i kraft i januar 2008. Der er en dialog i gang med Europa-Kommissionen om en visumliberalisering. Der er gjort gode fremskridt med realiseringen af benchmarkene i køreplanen for visumliberaliseringen, særlig hvad angår indførelsen af biometriske pas. Der er gjort fremskridt med profilering og opløsning af kriminelle grupper, som er involveret i menneskehandel, men Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien er stadig oprindelses-, transit- og bestemmelsesland for menneskehandel. Politiseringen på ledelsesniveau i politiet har ført til misbrug. Den administrative kapacitet skal styrkes yderligere, og organiseret kriminalitet er fortsat et alvorligt problem, der påvirker retsstaten og erhvervsmiljøet.

Inden for *videnskab og forskning* er der gjort fremskridt med organisationen af forskningssamarbejde på nationalt plan, men kapaciteten er stadig utilstrækkelig. Det første års deltagelse i 7. rammeprogram har givet gode resultater. Der skal endnu gøres en betydelig indsats for at lette integrationen i det europæiske forskningsrum.

Der kan meldes om gode fremskridt inden for *uddannelse og kultur*, idet kapaciteten til at gennemføre vedtagen lovgivning dog stadig er utilstrækkelig. Landet skal fortsætte sine forberedelser til forvaltning af programmerne for livslang uddannelse og aktive unge.

Der er gjort fremskridt med lovgivning på *miljøområdet*, særlig horisontal lovgivning og luft- og vandsektoren. Der skal endnu udarbejdes et betydeligt mål af gennemførelseslovgivning. Nogle sektorer som f.eks. vandkvalitet og naturbeskyttelse halter bagefter. Den administrative kapacitet skal i høj grad styrkes, og selv om der er gjort meget for at øge de finansielle ressourcer, er investeringerne i miljøinfrastruktur stadig utilstrækkelige. På området *forbruger- og sundhedsbeskyttelse* er der gjort fremskridt med opbygning af den

institutionelle kapacitet for forbrugerbeskyttelse og øget finansiering af folkesundheden. Der findes dog endnu ikke noget effektivt og gennemsigtigt markedstilsynssystem. De administrative ressourcer er utilstrækkelige til at garantere en komplet gennemførelse af lovgivning, strategier og handlingsplaner på folkesundhedsområdet.

Der er gjort nogle fremskridt med *toldunionen*. Indtægtsoppebørslen er vokset betydeligt, og der er opnået gode resultater med bekæmpelse af grænseoverskridende kriminalitet. Toldlovgivningen er vel tilpasset til EU-retten, men skal stadig yderligere harmoniseres. Den administrative og operationelle kapacitet er blevet væsentligt forbedret, og bekæmpelsen af korruption har givet håndgribelige resultater.

Der er registreret et vist fremskridt med tilpasningen til *EU's politik for de eksterne relationer*, særlig som følge af gennemførelsen af CEFTA, og på området *udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik*. Der må gøres en yderligere indsats for at styrke den svage administrative kapacitet på disse områder.

Der er gjort begrænsede fremskridt med lovgivningstilpasning og -gennemførelse på området *finanskontrol*. Den administrative kapacitet hos de institutioner, som har ansvaret for den offentlige interne finanskontrol og ekstern revision, er blevet styrket, men den er stadig ikke tilstrækkelig til at indfri de forpligtelser, der følger af EU-retten. På området *finansielle og budgetmæssige bestemmelser* er der gjort et vist fremskridt med bekæmpelse af moms- og toldsvig. Der vil med tiden blive behov for passende koordinationsstrukturer, gennemførelsesregler og en administrativ styrkelse på området egne indtægter.

Montenegro

Montenegro har gjort store fremskridt med opfyldelse af de **politiske kriterier**, idet det har forbedret lovgivning og styrket den institutionelle kapacitet i overensstemmelse med det europæiske partnerskab. Den nye forfatning gennemføres planmæssigt. Montenegro skal dog endnu arbejde mere på at gennemføre reformer. En særlig indsats er nødvendig til at fuldføre retsreformen. Trods visse fremskridt er bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet stadig en større udfordring. Der er bred politisk konsensus om EU-anliggender, men den bør udvides til også at omfatte andre aspekter af statsopbygningen. Den administrative kapacitet skal udbygges.

Området **demokrati og retsstatsforhold** er blevet styrket. Der er gjort et vist fremskridt med gennemførelsen af den nye forfatning, som blev vedtaget i oktober 2007. Dog skal der sættes ind på at forbedre regeringspraksis og retsvæsenets funktion, og der skal skabes større politisk vilje til at nå resultater med bekæmpelsen af korruption.

Parlamentet har oprettet et råd for europæisk integration, som ledes af et medlem af oppositionen. Lovgivningsaktiviteten har været intens. Men parlamentet skal arbejde mere på at befæste sin kapacitet og effektivitet som lovgiver og politisk tilsynsinstant.

Regeringen tilpasser sig løbende de krav, som landets uafhængighed har affødt. Den har yderligere forbedret sin koordination af integrationen med EU. Men forvaltningen og kapaciteten er fortsat svag, særlig i ressortministerierne.

Der er gjort fremskridt med styrkelse af lovgivningen om den *offentlige forvaltning*. Der er sket en vis udvikling med forvaltning af de menneskelige ressourcer og reform af lokalforvaltningen. Mangel på menneskelige og finansielle ressourcer sammen med strukturbetingede svagheder og korruption påvirker fortsat den offentlige forvaltnings

effektivitet i almindelighed. Den administrative kapacitet er stadig begrænset. På nøgleområder som f.eks. byplanlægning og miljøbeskyttelse er de eksisterende administrative strukturer uegnede og skal forbedres. Der er behov for en yderligere forbedring af lovgivningen om den offentlige tjeneste og for at sikre, at den gennemføres på en sammenhængende måde. Ombudsmandens kontor blev udvidet med to stillinger som viceombudsmand, men funktionen er fortsat af begrænset effektivitet.

Der er sket en vis udvikling med hensyn til reform af *retsvæsenet*. Montenegro har vedtaget en handlingsplan og gennemførelseslovgivning til den nye forfatning. Der blev i september 2008 ved domstolene oprettet særafdelinger til bekæmpelse af organiseret kriminalitet, korruption, krigsforbrydelser og terrorisme. Men der mangler stadig grundlæggende reformlovgivning til at sikre domstolenes uafhængighed og ansvarlighed. Retsvæsenet fungerer generelt set ikke effektivt. Ophobningen af civil- og strafferetlige sager og alt for langsommelige procedurer er fortsat et problem. Straffesagerne i forbindelse med over 80 bosniske civiles deportation og forsvinden i 1992 er endnu ikke afsluttet.

Der er sket visse fremskridt med styrkelse af de strategiske og administrative rammer for *bekæmpelse af korruption*. Der er nu en lidt større forståelse for korruptionsproblemet. I praksis sker der imidlertid lidet, og resultaterne har hidtil været begrænsede. Der er stadig ikke vedtaget grundlæggende lovgivning om f.eks. interessekonflikt. Montenegro mangler stærke og uafhængige tilsyns- og revisionsmyndigheder. Retshåndhævelsesmyndighedernes efterforskningskapacitet er stadig utilstrækkelig, så antallet af endelige domsfældelser i korruptionssager er yderst ringe. Korruption er stadig udbredt og er et særlig alvorligt problem.

Der er sket et vist fremskridt på området *menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal*, hvor Montenegro alt i alt opfylder de europæiske standarder. Garantien for anvendelse med tilbagevirkende kraft af *den europæiske menneskerettighedskonvention* vil skulle tydeliggøres i loven om gennemførelsen af forfatningen. Der blev i november 2007 vedtaget flerårige strategier for social beskyttelse og beskyttelse af *børn*, for integration af handicappede og for beskyttelse af ældre, men forholdene har endnu ikke bedret sig i praksis. Det er nødvendigt, at offentligheden bevidstgøres mere om vold mod *kvinder* i hjemmet, og at der vedtages relevant lovgivning. Der er behov for fremskridt med praktiske tiltag til en bedre beskyttelse og kampanjer mod kønsbaseret diskrimination. *Ytringsfriheden* skal i betragtning af angreb på det seneste på journalister beskyttes bedre. Der skal foretages indgående undersøgelser i sådanne sager. Vold og æreskrænkelssager mod journalister vækker bekymring. Forholdene for *civilsamfundsorganisationer* er for det meste tilfredsstillende, men samarbejdet mellem myndighederne og civilsamfundet kunne forbedres. Hvad angår *ejendomsrettigheder*, skrider processen for tilbagegivelse og kompensation frem, og der indgår fortsat klager over afgørelse truffet af de tre regionale restitutionskommissioner i første instans.

Montenegro har gjort et vist fremskridt med en styrkelse af grundlaget for *beskyttelse af mindretal* i form af en politikstrategi for mindretal og en national *romastrategi*, oprettelse af nationale mindretalsråd og specifikke finansieringsmekanismer. Men de fleste praktiske initiativer, bl.a. fordeling af midler, er endnu ikke truffet. Forbindelserne mellem de forskellige folkeslag er uproblematisk, men de sociale og økonomiske rettigheder for tvangsfordrevne personer, heriblandt mange romaer fra Kosovo, garanteres endnu ikke. Roma- og ashkalisamfundet og det egyptiske samfund lever stadig under meget vanskelige forhold og udsættes for diskrimination og har ringe adgang til uddannelse, social beskyttelse, sundhedspleje, bolig og beskæftigelse. Regeringens seneste strategi for perioden 2008-2012 skal nu realiseres i praksis.

Montenegro har med hensyn til *regionale spørgsmål og internationale forpligtelser* fortsat deltaget aktivt i regionale samarbejdsinitiativer, herunder det nyligt oprettede regionale samarbejdsråd og den centraleuropæiske frihandelsaftale (CEFTA). Samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY) er fyldestgørende, og Montenegro har indgået samarbejdsaftaler om straffesager med anklagemyndigheden i Serbien og Kroatien.

De gode forbindelser og samarbejdet med nabolandene fortsatte. Det bilaterale samarbejde er blevet yderligere udvidet. Der er særlig gjort fremskridt med løsning af bilaterale grænsespørgsmål mellem Montenegro og Kroatien, idet parterne sammen har besluttet at indbringe sagen om Prevlaka-halvøen for Den Internationale Domstol. Montenegro anerkendte Kosovos¹⁰ uafhængighed i oktober 2008.

Hvad angår Den Internationale Straffedomstol, er den bilaterale immunitetsaftale med USA ikke på linje med den relevante fælles holdning og EU's retningslinjer.

Montenegros **økonomi** har været i kraftig vækst. Strukturreformerne forløber nu hurtigere, og den institutionelle kapacitet er blevet styrket. Den makroøkonomiske stabilitet er blevet svækket på grund af stigende inflation og sårbarhed over for udlandet. Mangler ved retsstaten og afhjælpning heraf er fortsat de vigtigste udfordringer for økonomisk udvikling.

Hvad angår de **økonomiske kriterier**, har landet gjort yderligere fremskridt i retning af en fungerende markedsøkonomi. Det er en forudsætning for, at landet vil blive i stand til at modstå konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på mellemlang sigt, at de igangværende reformer fuldføres og hurtigt omsættes i praksis.

Den økonomiske vækst er fortsat solid og befordres af en kraftig tilstrømning af udenlandske direkte investeringer og indenlandsk efterspørgsel, som igen mindsker arbejdsløsheden. Afmatningen i kommercielle bankers udlånsaktiviteter til et mere bæredygtigt niveau i 2008 har underbygget den makroøkonomiske stabilitet. Den stærke finanspolitiske stilling har muliggjort ekstra kapitalinvesteringer og en yderligere mindskelse af den offentlige gæld over for udlandet. Privatiseringsprocessen har taget til med en mindskelse af risikoen for de offentlige finanser og en forbedring af konkurrencen til følge.

Omstrukturering af transport- og energisektoren er under vejs. Der er sket forbedringer med reguleringen af sektoren for finansielle tjenesteydelser og dens funktion med revisionen og gennemførelsen af en ny banklov og oprettelse af et forsikringstilsynsorgan. Der er oprettet et råd for fjernelse af hindringer for erhvervslivet. Udviklingen af de menneskelige ressourcer er fortsat på basis af mere effektive uddannelsesprogrammer. Den økonomiske integration med EU er fortsat høj.

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster har dog aldrig været så stort, og det er blevet vanskeligere at finansiere. Den finanspolitiske linje har fortsat været rummelig til trods for, at højkonjunktoren var af midlertidig karakter. Den samlede inflation voksede som følge af stigende energi- og fødevarerpriser. Kvalifikationsmismatch og mangel på kvalificeret arbejdskraft har presset lønningerne i vejret. Privatiseringen af visse virksomheder er ikke lykkedes på grund af manglende interesse fra investorside.

---

¹⁰ Ifølge FN's Sikkerhedsråds resolution 1244/99.

Industriproduktionen har fortsat været ret svingende. Små og mellemstore virksomheders eksportkapacitet er stadig begrænset. Svagheder i forvaltningen er til ulempe for markedsadgang, ejendomsregistrering og udstedelse af byggetilladelser. Et svagt regelværk og en ineffektiv retshåndhævelse, herunder bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet er baggrunden for den store uformelle sektors fortsatte beståen. Den udgør fortsat et stort problem, da skattegrundlaget dermed reduceres, og de økonomiske politikkers nyttevirkning undermineres.

Montenegro har gjort yderligere fremskridt med tilpasningen til **europæiske standarder**. Som helhed betragtet er interimsaftalen blevet gennemført problemløst siden den 1. januar 2008. Der er gjort gode fremskridt på områderne fri udveksling af tjenesteydelser, told og beskatning, landbrug, vejtransit og forskning. Der kan også rapporteres om et vist fremskridt med lovgivningsrammerne for de frie varebevægelser, konkurrence, offentlige indkøb, intellektuelle ejendomsrettigheder, uddannelse, beskæftigelse og socialpolitik, industri og SMV'er, fødevarerikkerhed, retlige anliggender, frihed og sikkerhed. Men på alle disse områder skal der endnu gøres en indsats for at færdigbearbejde lovgivning, institutioner og den administrative kapacitet. Der skal vedvarende gøres en indsats vedrørende retlige anliggender, frihed og sikkerhed. Udviklingen inden for transport, energi, miljø og informationsområdet har været ujævn. Der er ikke sket nok med udvikling af det statistiske system.

Montenegro har gjort et vist fremskridt med indfrielsen af prioriteterne i det europæiske partnerskab på området *det indre marked*. På området de *frie varebevægelser* arbejdes der videre med oprettelsen af institutioner. Men Montenegro har behov for yderligere at styrke den relevante administrative og menneskelige kapacitet, at forbedre samarbejdet mellem de relevante statsinstitutioner og at harmonisere den horisontale lovgivning med EU-retten. Der er også brug for en ekstra indsats vedrørende sektorlovgivning.

Lovgivningsrammerne for *fri bevægelighed for personer* er blevet forbedret med loven om udlændinges beskæftigelse og arbejde, som får virkning den 1. januar 2009. Der er sket et væsentligt fremskridt på området *fri udveksling af tjenesteydelser* som følge af liberaliseringen inden for rammerne af de igangværende WTO-forhandlinger. Med hensyn til *etableringsret* kan det nævnes, at selskabsloven er blevet ændret for yderligere at tilpasse den til EU's selskabsdirektiver.

Der er også gjort fremskridt inden for de *frie kapitalbevægelser* med ændringen af lovgivningen om udenlandsk valuta og kapitaltransaktioner i form af afskaffelse af nogle beskyttelsesforanstaltninger.

Der er gjort gode fremskridt på området *told og beskatning*. Lovgivningen er blevet yderligere tilpasset EU-retten. Der skal dog fortsat sættes ind på både tilpasning og forbedring af skatteopkrævningen. Told- og skattemyndighedernes administrative kapacitet skal forbedres yderligere med indførelse af risikoanalyse og datamatisering. Bekæmpelse af korruption er fortsat en prioritet.

Hvad angår *konkurrence*, kan nævnes, at institutionsopbygningen er fortsat med oprettelse af administrationen af konkurrencebeskyttelse og kommissionen for statsstøttekontrol. Det skal sikres, at de forbliver operationelt uafhængige, og at deres administrative kapacitet styrkes.

Der er sket fortsatte fremskridt med systemet for *offentlige indkøb*. På nogle områder som f.eks. offentlige værker, koncessioner og offentlig-private partnerskaber er tilpasningen meget

begrænset. Personalet ved kontoret for offentlige indkøb er blevet uddannet, men kontorets administrative kapacitet skal styrkes yderligere.

Der skal endnu arbejdes på en forbedring af beskyttelse af *intellektuelle ejendomsrettigheder*. Montenegros kontor for intellektuelle ejendomsrettigheder blev åbnet officielt den 28. maj 2008, men den institutionelle og administrative kapacitet er stadig begrænset, hvilket også gælder offentlighedens viden om emnet.

Der er gjort yderligere fremskridt med udvikling af *beskæftigelsespolitikker* og -lovgivning med vedtagelse af arbejdsloven, men gennemførelsen halter bagud. Hvad angår *socialpolitik* og beskyttelse af sårbare befolkningsgrupper, hvor Montenegro alt i alt fortsat opfylder kravene, blev der gjort fremskridt på lovgivningsområdet og med oprettelse af det sociale råd som et forum for fremme af social dialog.

Regeringen har taget visse indledende skridt med sin *folkesundhedspolitik*, men som helhed betragtet har resultaterne været begrænsede.

Der er gjort fremskridt inden for *uddannelse*. Lovgivningen om uddannelse og kvalitetssikringssystemet er blevet styrket. Der er behov for yderligere fremskridt med gennemførelsen af en alsidig politik for livslang læring. Der er sket gode fremskridt inden for *forskning*, særlig med udformningen af en strategi og med det regionale og internationale samarbejde, også med EU.

Montenegros tiltrædelse af *WTO* er umiddelbart forestående. Der er registreret fremskridt på både multilateralt og bilateralt plan, herunder en aftale i april med EF.

Hvad *sektorpolitikker* angår, kan der rapporteres om fremskridt inden for *industrien og SMV'er*, om end kun i begrænset omfang i forbindelse med harmonisering og fremskyndelse af proceduren for udstedelse af licenser og tilladelser og oprettelse af erhvervsfaciliteter.

Inden for *landbrug og udvikling af landdistrikter, fødevarer sikkerhed, dyre- og plantesundhedsanliggender samt fiskeri* kan der rapporteres om lovgivningsreform og udviklingsplanlægning. Der skal dog sættes mere ind på de praktiske aspekter, og der skal indføres et integreret system for fødevarer sikkerhed.

Der er gjort et vist fremskridt med tilpasning af lovgivningen til EU-retten vedrørende *miljø*. Der kræves dog en væsentlig indsats for at sikre en passende gennemførelse og håndhævelse. Der skal specielt sættes ind på at styrke den administrative kapacitet og oprette effektive inspektionstjenester. Der skal arbejdes mere på at informere offentligheden om miljøbeskyttelse. Miljøbeskyttelse, særlig i kystområder og nationalparker, er alt i alt et presserende problem.

Der er sket fremskridt inden for *transport*, særlig med hensyn til vejtransittrafik. Omstruktureringen af jernbanerne er under vejs, men betingelserne for adgang til infrastruktur skal først defineres nærmere. Der er gjort begrænsede fremskridt inden for færdselssikkerhed, søtransport og med en systemisk tilgang til transportudvikling. Gennemførelsen af EU-retten på luftfartsområdet kræver en betydelig indsats. Montenegro deltager fortsat aktivt i det sydøsteuropæiske transportobservatorium.

Der kan rapporteres om fremskridt i *energisektoren*, som dog fortsat er ujævnt. Der skal arbejdes videre med at opfylde kravene i henhold til energifællesskabstraktaten.

Der er gjort visse fremskridt på området *informationssamfund og medier*. Der består dog en vis usikkerhed om, hvorvidt den nye myndighed for elektronisk kommunikation kan fungere i al uafhængighed. Overførslen af beføjelser til den nye tilsynsmyndighed kan desuden få større negative konsekvenser for radio- og tv-selskabet.

Udviklingen inden for offentlig intern *finanskontrol* og ekstern revision befinder sig på et tidligt stadium. Der er brug for omfattende informationskampagner og uddannelse vedrørende de nye systemer. Statsrevisionens uafhængighed og kapacitet vil skulle styrkes betydeligt.

Der er gjort beskedne fremskridt vedrørende *statistikker*, og den administrative kapacitet er fortsat ringe. Det statistiske kontor har store problemer med at indfri sine forpligtelser og lider stadig under manglende professionel uafhængighed. Der skal sættes stærkt ind på alle områder for at nå op på et niveau svarende til EU-standarderne.

Inden for ***retlige anliggender, frihed og sikkerhed*** kan nævnes, at Montenegro er begyndt at tage fat på prioriteterne, men i praksis er der sket meget lidt.

Montenegro har gjort fremskridt med *visumpolitikken*. Aftalerne mellem EF og Montenegro om lempelse af visumudstedelse og om tilbagetagelse trådte i kraft i januar 2008. Der er en dialog i gang med Europa-Kommissionen om en visumliberalisering. Montenegro har vedtaget den relevante nye lovgivning og er begyndt at udstede biometrisk rejседokumentation. Visumordningen er dog ikke helt på linje med de europæiske standarder, og der skal arbejdes videre på at opfylde kriterierne i køreplanen for visumliberalisering.

Med hensyn til *grænseforvaltning* er Montenegro gået i gang med den integrerede grænseforvaltningsstrategi og den dertil hørende handlingsplan og med at styrke samarbejdet mellem grænsepolitiet og toldvæsenet. Der mangler stadig en ny lov om statsgrænseovervågning. Det tekniske udstyr ved flere grænseovergangssteder er utilstrækkeligt.

På området *asyl og migration* er der gjort ujævne fremskridt. Der er opnået visse resultater på asylområdet med vedtagelsen af afledt ret og oprettelse af asylkontoret og statens asylappelkommission. Det forberedende arbejde vedrørende migration befinder sig dog på et tidligt stadium. Der skal endnu vedtages en udlændingelov. Den nyligt vedtagne migrationsstrategi skal gennemføres effektivt. Der mangler stadig et detentionscenter for ulovlige migranter.

Der kan registreres et vist fremskridt på området *hvidvaskning af penge* med vedtagelsen af en ny lov om forhindring af hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme. Der skal nu vedtages gennemførelseslovgivning, og kapaciteten til at anvende denne skal styrkes. Den finansielle efterforskningsenheds kompetence og kapacitet er fortsat begrænset. Ordensmagtens undersøgelseskapacitet er stadig utilstrækkelig. Hvidvaskning af penge er vedvarende et alvorligt problem, og der skal gøres en betydelig yderligere indsats for at forhindre og bekæmpe fænomenet.

Der er vedtaget en ny strategi for bekæmpelse af narkotika og arrangeret uddannelsesforløb for grænsepolitiets og toldvæsenets personale, men transit af og handel med *narkotika*, som særlig tilskrives grupper inden for organiseret kriminalitet, er fortsat et alvorligt problem. Stofmisbrug og narkotikarelateret kriminalitet i landet er voksende. Montenegro er gået i gang med at indfri prioriteterne, men der skal gøres en større indsats.

Der er gjort beskedne fremskridt inden for politivirksomhed. Den interne reorganisation af *politiet* og uddannelses tiltagene er fortsat, men udstyr, faciliteter og den faglige kapacitet skal forbedres yderligere.

Der kan noteres et vist fremskridt med bekæmpelse af *organiseret kriminalitet*, særlig med vedtagelsen af en ajourført handlingsplan og oprettelsen af særlige afdelinger ved domstolene til behandling af organiseret kriminalitet. Organiseret kriminalitet er under alle omstændigheder stadig et alvorligt problem, som påvirker retsstaten og erhvervsmiljøet. Der er endnu ikke vedtaget en ny strafferetsplejelov. Undersøgelser giver pauvre resultater og fører til meget få domsfældelser. Der er gjort meget lidt fremskridt med forhindring af *menneskehandel*. Montenegro er stadig oprindelses-, transit- og bestemmelsesland for menneskehandel. Undersøgelser på dette område forekommer sjældent, og der er behov for en mere proaktiv tilgang til at identificere ofre for menneskehandel og til at hjælpe dem.

Der har været begrænset fremskridt på området *dataskyttelse*. I mangel af en ny lov og en uafhængig og effektiv tilsynsmyndighed anvendes de eksisterende beskyttelsesregler ikke, hvilket er et stort problem.

Serbien

Serbien har gjort et vist fremskridt med opfyldelsen af de **politiske kriterier** som omhandlet i det europæiske partnerskab. Stabiliserings- og associeringsaftalen blev undertegnet i april 2008 og udgør en milepæl i forbindelserne mellem EU og Serbien. Der er gjort betydelige fremskridt med samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien (ICTY). Samarbejde på alle punkter er en central international forpligtelse, som skal opfyldes til punkt og prikke. EU-ministrene aftalte i Rådets konklusioner af 29. april 2008 at forelægge stabiliserings- og associeringsaftalen for deres respektive parlamenter til ratifikation, og Fællesskabet vedtog at iværksætte interimsaftalen, så snart Rådet afgør, at Serbien samarbejder fuldt ud med ICTY. Det politiske liv i Serbien var i årets løb stærkt domineret af Kosovos uafhængighedserklæring¹¹. Splittelsen mellem de politiske partier over vigtige politiske anliggender hæmmede parlamentets og regeringens arbejde og resulterede i parlamentsvalg i utide. Siden præsident- og parlamentsvalget har der været stigende stabilitet i regeringen og større konsensus om europæisk integration. Den nye regering, som blev dannet i juli 2008, har taget fat på politiske nøgleprioriteter og arbejder på at fremskynde reformprocessen.

På området *demokrati og retsstat* er der sket et vist fremskridt med lovgivning til gennemførelse af de nye *forfatningsbestemmelser*. Der er dog brug for yderligere reformer til at sikre, at forfatningsbestemmelser vedrørende retsvæsenet gennemføres efter europæiske standarder.

Parlamentet ratificerede i september 2008 stabiliserings- og associeringsaftalen og har givet sig i kast med en lovgivningspakke vedrørende europæiske standarder på en række områder. Resultaterne var dog begrænsede, og der blev kun vedtaget få love i rapporteringsperioden. Parlamentsreformen er blevet forsinket, og spørgsmålet om partikontrol over parlamentsmedlemmernes mandater er ikke blevet taget under behandling. Parlamentsudvalgenes kapacitet er fortsat begrænset, og valglovgivningen skal revideres.

---

¹¹ Ifølge FN's Sikkerhedsråds resolution 1244/99.

Regeringens virksomhed i en stor del af rapporteringsperioden har været påvirket af Kosovospørgsmålet og manglende konsensus om forbindelserne med EU. Den nye regering, som blev dannet i juli 2008, har forpligtet sig til at styrke forbindelserne med EU og at fremskynde reformprocessen. Den politiske koordination i almindelighed mellem ministerier og andre instanser vil skulle forbedres. Der er sket en vis udvikling med lovgivningsreform i forbindelse med lokalstyre. Der er behov for yderligere forbedringer og tilpasning til europæiske standarder på dette område.

Der er gjort gode fremskridt generelt på området *offentlig administration*. Strukturerne for europæisk integration er blevet styrket, og den serbiske forvaltning har under ledelse af det serbiske kontor for europæisk integration deltaget aktivt i udarbejdelsen af det nationale program for EU-integration, som den serbiske regering vedtog i oktober 2008. Det nyoprettede statslige ombudsmandskontor har aktivt reageret på anmodninger fra offentligheden om assistance og med forslag til talrige ændringer af lovforslag. Uafhængige tilsynsorganer har klaret sig relativt godt under vanskelige omstændigheder. De serbiske myndigheder skal vise sig en del mere villige til at overdrage beføjelser til uafhængige tilsynsorganer og sikre, at de fungerer mere effektivt. Der skal gøres en yderligere indsats for at styrke professionalisme og ansvarlighed i hele den offentlige tjeneste.

Der er gjort fremskridt med at sikre *civilt tilsyn med sikkerhedsstyrkerne* med vedtagelse af flere love. Reformen i denne sektor er endnu ikke afsluttet, og parlamentet skal sikre et effektivt demokratisk tilsyn.

Hvad angår *retsvæsenet*, har forfatningsdomstolen genoptaget sit hverv efter udpegelsen af domstolspræsidenten og 10 af dens 15 dommere. Betingelserne for uddannelse og beskæftigelse af retsmedlemmer er blevet forbedret yderligere. Reformen af *retssystemet* befinder sig dog endnu på et tidligt stadium, og lovgivningen til gennemførelse af retsreformen er ikke helt på plads. Der er ikke oprettet forvaltnings- og appelretter. Serbien skal gøre en yderligere indsats for at sikre uafhængighed, ansvarlighed og effektivitet i retssystemet.

Der er sket visse fremskridt med *bekæmpelse af korrupsion*. Der blev i oktober 2008 vedtaget ændringer til loven om finansiering af de politiske partier og loven om oprettelse af et organ til bekæmpelse af korrupsion, som også indeholder nye regler om interessekonflikt. Civilretskonvention om korrupsion og tillægsprotokollen til strafferetskonventionen om korrupsion blev ratificeret i november 2007. Dog foreligger der endnu ikke nogen klar strategi for korrupsionsbekæmpelse. Der mangler tilstrækkeligt uafhængige tilsynsorganer til at beskæftige sig med partifinansiering, interessekonflikt, offentlige indkøb og privatisering, og resultaterne i praksis har været få. Men korrupsion er generelt stadig udbredt og er et alvorligt problem i Serbien.

Lovgivning og institutioner for *beskyttelse af menneskerettighederne og mindretal* i Serbien er i hovedsagen på plads. Forfatningen garanterer *de civile og politiske rettigheder*, som i almindelighed er beskyttet. Disse rettigheder led dog under det klima, som herskede i landet umiddelbart efter Kosovos uafhængighedserklæring. Der forekom flere episoder med provokerende retorik og vold mod civilsamfundsorganisationer, menneskerettighedsforsvarere og visse dele af mediernes. De eksisterende forfatningsmæssige og retlige garantier på dette område skal håndhæves. Der er gennemført reformer af *fængselsystemet*. Overbefolkning, vold og stofmisbrug er dog alvorlige problemer.

Lovgivningen om beskyttelse af *økonomiske og sociale rettigheder* er alt i alt på plads i Serbien. Den skal dog yderligere udbygges med bl.a. en vidtspændende lov om bekæmpelse af diskrimination. Lovgivningen skal gennemføres i sin helhed. Hvad angår *kvinders rettigheder*, har arbejds- og socialministeriet arbejdet aktivt for fremme af kvindes rettigheder. Dog foreligger der endnu ikke en specifik lov om ligestilling eller en national strategi for forbedring af kvinders stilling og større ligestilling. Beskyttelsen af kvinder og børn mod alle former for vold skal forbedres. Der skal sættes yderligere ind på at garantere social inddragelse af *børn, handicappede og sårbare befolkningsgrupper*, særlig hvad angår adgang til sundhedspleje og ordentlig uddannelse. Med hensyn til *ejendomsrettigheder* er der endnu ikke vedtaget lovgivning om tilbagegivelse, hvilket bevirker, at der ikke kan iværksættes en egentlig tilbagegivelsesproces.

Mindretals rettigheder respekteres generelt i Serbien. Der foreligger dog ingen lovgivning om nationale råd for *mindretals interesser*. Der forekom en række episoder i Vojvodina i tiden umiddelbart efter Kosovos uafhængighedserklæring, særlig i form af overgreb mod det albanske nationale mindretal. Situationen i det sydlige Serbien er forblevet stabil men spændt, medens situationen i Sandžak er blevet forværret efter en yderligere splittelse inden for det muslimske samfund. Der er ikke gjort nok til at løse problemerne om *flygtninges og internt fordrevne personers* stilling. *Romamindretallet* lever stadig under meget vanskelige forhold og udsættes for diskrimination og har ringe adgang til uddannelse, social beskyttelse, sundhedspleje, bolig og beskæftigelse. Da romaerne ikke er optaget i folkeregistret, berøves de fortsat deres grundlæggende sociale og økonomiske rettigheder.

Serbien har med hensyn til *regionale spørgsmål og internationale forpligtelser* mærkbart forbedret sit samarbejde med ICTY med arrestationen af tiltalte Stojan Župljanin og Radovan Karadžić og deres efterfølgende overførsel til Haag. Samarbejdet med ICTY på alle punkter er en international forpligtelse, som skal opfyldes til punkt og prikke og en af nøgleprioriteterne i det europæiske partnerskab.

Serbien deltager fortsat i regionale initiativer, herunder det nyoprettede regionale samarbejdsråd. Serbien samarbejder konstruktivt om gennemførelsen af den centraleuropæiske frihandelsaftale (CEFTA). Serbien har insisteret på, at Kosovos myndigheder repræsenteres af UNMIK i regionale grupperinger. Det er vigtigt, at Serbien indtager en konstruktiv holdning til Kosovos deltagelse i regionale initiativer og internationale fora.

Kosovos uafhængighedserklæring har haft konsekvenser for forbindelserne mellem EU og Serbien. I februar 2008 kulminerede en demonstration mod uafhængighedserklæringen i voldeligheder, hvor flere demonstranter angreb udenlandske diplomatiske missioner i Beograd, herunder EU-ambassader. EU har fordømt disse angreb og opfordret de serbiske myndigheder til at gøre alt for at hindre, at det gentager sig i fremtiden.

Serbien har lovet kun at anvende fredelige midler og har udvist tilbageholdenhed i sin reaktion på Kosovos forsamlings uafhængighedserklæring. Den serbiske regering har taget retlige og diplomatiske skridt til at bestride lovligheden af uafhængighedserklæringen. De serbiske myndigheder har tilbagekaldt sine ambassadører fra lande, som har anerkendt Kosovo, herunder EU-medlemsstater. De serbiske ambassadører, som blev tilbagekaldt fra EU-medlemsstater, er siden vendt tilbage til deres post. I oktober 2008 stemte FN's generalforsamling til fordel for en resolution, som Serbien havde stillet forslag til, og på basis af hvilken Den Internationale Domstol anmodes om at afgive en ikke-bindende rådgivende udtalelse om lovligheden af Kosovos uafhængighedserklæring.

Serbien har modsat sig enhver omgruppering af den internationale civile tilstedeværelse i Kosovo og udstationering af EULEX-personel, medmindre FN-Sikkerhedsrådet tillader det. Serbien afholdt kommunevalg i maj 2008 til trods for UNMIK's modstand herimod og har styrket parallelle institutioner i Kosovo, heriblandt en kommunalmyndighedsforsamling.

Serbiens **økonomi** har været i kraftig vækst. Resultaterne med makroøkonomisk stabilitet har dog været blandede. Den vedvarende omvendte tendens i den finanspolitiske konsolidering har øget de makroøkonomiske risici. Tempoet i strukturreformerne har været aftagende, og den store arbejdsløshed og voksende inflation er fortsat et større problem.

Hvad angår **økonomiske kriterier**, har Serbien gjort visse fremskridt i retning af en fungerende markedsøkonomi. Det er nødvendigt med en yderligere indsats, således at Serbien vil være i stand til at modstå konkurrencepresset og markeds kræfterne i EU på mellemlang sigt.

Konsensus om de grundlæggende markedsøkonomiske principper er i det store hele fortsat til stede. De nye pengepolitiske rammer for behandling af inflationen har gjort det muligt for Serbien at nå inflationsmålene i 2007. Der er sket visse fremskridt med privatisering. Den finansielle formidling har været i fortsat udvikling fra et stadig relativt lavt udgangspunkt. Der er gjort betydelige fremskridt med udvikling af den finansielle sektor uden for banksektoren.

Ubalancen over for udlandet er imidlertid blevet mere udtalt, kvaliteten af finansiering er blevet forringet, udlandsgælden er vokset, og den makroøkonomiske stabilitet er også blevet påvirket af den globale finanskrisi. Finanspolitikken er fortsat ekspansionistisk og har bidraget til den voksende ubalance over for udlandet og stigende inflation i 2008. Trods en stærk økonomisk vækst i de senere år er arbejdsløshed stadig et større problem. Samtidig har økonomien i stigende grad lidt under mangel af kvalificeret arbejdskraft. Der kan rapporteres om et vist fremskridt med privatisering af statsejede virksomheder og banker. De udenlandske investeringer har været påvirket af det ustabile politiske klima.

Der er endnu ikke skabt en konkurrencedygtig og dynamisk privat sektor. Markedsadgang og -afgang hæmmes fortsat af overdrevne bureaukratiske krav og kompliceret lovgivning. Retlig forudsigelighed og tilliden til retssystemet er fortsat begrænset, særlig hvad angår den faktiske håndhævelse af ejendomsrettigheder. Statens indflydelse på konkurrenceevnen har været faldende, men er stadig mærkbar. Et svagt regelværk, en mangelfuld skatte- og udgiftspolitik og en ineffektiv retshåndhævelse, herunder bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet, har betydet, at der er opstået en stor uformel sektor. Den udgør fortsat et stort problem, da skattegrundlaget dermed reduceres og de økonomiske politikkers nyttevirkning undermineres.

Hvad angår **europæiske standarder**, er indfrielse af forpligtelserne i henhold til stabiliserings- og associeringsaftalen, særlig interimsaftalen, en nøgleprioritet i det europæiske partnerskab. Den serbiske regering besluttede i oktober 2008 at iværksætte interimsaftalen den 1. januar 2009. Serbien er udmærket i stand til at gennemføre stabiliserings- og associeringsaftalen og interimsaftalen takket være landets gode administrative kapacitet. For at kunne drage den fulde fordel af stabiliserings- og associeringsaftalen og indfri de dermed forbundne forpligtelser vil Serbien skulle gøre en ekstra indsats, bl.a. vedtage og gennemføre lovgivning, og styrke sin administrative kapacitet og håndhævelseskapacitet, også hos tilsynsmyndighederne.

Serbien har gjort visse fremskridt på området *det indre marked*. Der er dog ikke sket meget med hensyn til lovtilpasning. Med hensyn til de *frie varebevægelser* skete der fremskridt med standardisering, akkreditering og overensstemmelsesvurdering. Der er behov for yderligere forbedringer til at styrke den institutionelle og administrative kapacitet og lovgivningen. Lovgivningen om standardisering, måling og produktsikkerhed vil skulle moderniseres, og Serbien vil skulle gå i gang med at oprette et markedstilsynsorgan.

Forberedelserne på områder som *personbevægelser, tjenesteydelser og etableringsret* er ikke særlig langt fremme. Der skal gøres en større indsats inden for lovgivningstilpasning til EU-retten, særlig på området selskabsret og bankvæsen. Kapaciteten hos tilsynsorganerne i sektoren for finansielle tjenesteydelser skal udvikles yderligere. Værdipapirkommissionen blev for nylig udbygget, men har stadig for få beføjelser til at udøve sit hverv i overensstemmelse med internationale standarder. Inden for *kapitalbevægelser* kan nævnes, at kapitalstrømmene med Bosnien-Hercegovina er blevet yderligere liberaliseret, og at samarbejdet om banktilsyn med Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien er blevet forbedret. Alt i alt er forberedelserne til opfyldelse af forpligtelserne i henhold til stabiliserings- og associeringsaftalen ikke særlig langt fremme.

Forbedringerne i *told- og skatteadministrationens* administrative kapacitet har givet positive resultater med hensyn til bekæmpelse af ulovlig handel og smugleri og en bedre skatteopkrævning. Der er på linje med EU-retten indført nye *værdiafgifter* og særavgifter på cigaretter. Der er imidlertid brug for en yderligere styrkelse af toldvæsenets infrastruktur. Serbien skal gøre en ekstra indsats for at nå EU-standarderne på området direkte beskatning.

Der er sket visse fremskridt med hensyn til *konkurrencelovgivning*. Kapaciteten i konkurrencebeskyttelseskommissionen er blevet styrket. Der er behov for en ekstra indsats til at tilpasse den gældende antitrustlovgivning til interimsaftalens krav. Konkurrencemyndighedernes håndhævelseskapacitet skal yderligere forbedres. Serbien har endnu ingen lovgivning om statsstøtte, ej heller nogen operationelt uafhængig statsstøttemyndighed eller system for efterfølgende kontrol. Procedurene for *offentlige indkøb* er blevet mere gennemsigtige. Serbien mangler et moderne og effektivt system for offentlige indkøb. Der skal gøres en ekstra indsats i form af lovændringer og styrkelse af kapaciteten til at indfri kravene i henhold til stabiliserings- og associeringsaftalen.

Hvad angår *intellektuel ejendomsret*, kan nævnes, at kontoret for intellektuel ejendomsret er blevet styrket. Dets administrative kapacitet og uafhængighed skal dog videreudvikles for dermed at sikre større konsekvens i og en mere effektiv håndhævelse af reglerne. Patentudstedelsesprocessen er blevet strømlinet i overensstemmelse med europæiske standarder. Der er gjort et vist fremskridt med håndhævelse af lovgivningen, som har ført til beslaglæggelse af varemærkeforfalskede varer.

Resultaterne med tilnærmelse til europæiske standarder for *beskæftigelse og socialpolitik* er blevet bedre, men er stadig ikke tilstrækkelige. Der skal endnu vedtages lovgivning om socialpolitik og folkesundhed, og den administrative kapacitet skal styrkes. På området mentalhygiejne skal de lokalsamfundsbaseerede tjenester udvikles som et alternativ til institutionsanbringelse. Der er sket meget lidt inden for *uddannelse*. Den administrative kapacitet, koordinationen mellem institutioner og forbindelsen til arbejdsmarkedet skal styrkes. Serbien har inden for *videnskab og forskning* deltaget med succes i 7. rammeprogram for forskning. Serbien skal dog endnu lægge sig fast på en integreret forskningspolitik, også vedrørende investering og forskermobilitet. Serbien er relativt langt fremme med sine

forberedelser til medlemskab af *WTO*, men det skal gøre en ekstra indsats, hvis det hurtigt skal kunne tiltræde.

I henseende til *sektorpolitik* bakker Serbien på området *industri og SMV'er* op om det europæiske charter for små og mellemstore virksomheder og arbejder især på at forbedre samarbejdet mellem offentlige og private aktører. Der skal dog vedtages en ny industripolitik på linje med EU-tilgangen.

Inden for *landbrug* er der sket visse forbedringer i den administrative kapacitet. Der skal dog vedtages relevant lovgivning og gøres en større indsats til at styrke den administrative kapacitet. Der er sket meget lidt i forbindelse med udvikling af landdistrikter og på plantesundhedsområdet.

På *miljøområdet* har Serbien gjort et relativt beskedent fremskridt. Håndhævelseslovgivningen på alle niveauer skal forbedres. Der findes endnu ingen udtømmende retlige og institutionelle rammer for vandforvaltning.

Der er gjort nogle fremskridt på *transportområdet*. Serbien deltager fortsat aktivt i det sydøsteuropæiske transportobservatorium. Implementeringen af første fase af det fælles europæiske luftfartsområde er fortsat, men aftalen er endnu ikke ratificeret. Serbien har vedtaget en ny strategi for udvikling af jernbane- og vejtransport, transport ad indre vandveje, lufttransport og intermodal transport, herunder udvidelse af korridor X. Strategien skal dog følges op af handlingsplaner og sektorspecifikke lovgivningsforanstaltninger og administrative tiltag.

Der er sket visse fremskridt med *energi*. Takstsystemerne for eltransmission er blevet moderniseret, og der er åbnet op for markederne for forbrugere i erhvervslivet. Serbien skal endnu ændre sin energilov og styrke den administrative kapacitet for at kunne efterleve kravene i energifællesskabstraktaten.

Der er sket meget lidt på området *informationssamfund og medier*. Der er vedtaget regler om elektronisk underskrift, men på grund af utilsvarende lovgivning og begrænset institutionel kapacitet og tilsynskapacitet bremses den videre udvikling inden for elektronisk kommunikation, informationssamfundets tjenester og den audiovisuelle politik.

Inden for *finanskontrol* er der endnu ikke fastlagt nogen alsidig politik for offentlig intern finanskontrol. Serbien befinder sig som helhed betragtet på et meget tidligt stadium i forberedelserne til indførelse af et moderne og effektivt system for offentlig finanskontrol. Der findes ikke enheder for intern revision i alle ministerier. Statsrevisionsinstitutionen er endnu ikke operationel.

Serbien er på vej mod opfyldelsen af kravene i stabiliserings- og associeringsaftalen og det europæiske partnerskab på det *statistiske område*. Den administrative kapacitet skal videreudbygges.

Der er sket et moderat fremskridt på området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed*. Visumlempelsesaftalen og tilbagetagelsesaftalen mellem EU og Serbien trådte i kraft i januar 2008, og der er indledt en dialog om visumliberalisering. Serbiens visumordning er endnu ikke helt i overensstemmelse med europæiske standarder. Serbien begyndte i august 2008 at udstede biometriske pas. I henseende til *grænsekontrol* blev der i oktober 2008 vedtaget en ny lov om beskyttelse af statsgrænserne. Gennemførelsen af den nationale integrerede

grænseforvaltningsstrategi og handlingsplanen har været langsommelig. Udrustningen af grænseovergangssteder er ujævn.

Serbien har efter vedtagelsen af ny lovgivning om *asyl* overtaget ansvaret for behandling af asylsager fra UNHCR. Der består dog stadig proceduremæssige svagheder, og der skal vedtages gennemførelseslovgivning. Udviklingen med hensyn til *migration* har været langsom. Der skal specielt sættes ind på at forbedre genindpasningen af tilbagevendende.

Hvidvaskning af penge er vedvarende et alvorligt problem. Regeringen vedtog i september 2008 en national strategi for forhindring af hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme, men der skal endnu vedtages lovgivning desangående. Der er ikke indført effektive foranstaltninger til at vurdere og skride til handling på basis af indberetninger om mistænkelige transaktioner, og ordensmagtens efterforskningskapacitet er utilstrækkelig.

Serbien befinder sig på en af de vigtigste Balkanruter for smugling af *narkotika*. De serbiske myndigheder har beslaglagt en betydelig mængde narkotika i rapporteringsperioden. Der er dog ikke vedtaget nogen national strategi for forebyggelse af stofmisbrug og mindske af udbuddet med tilhørende handlingsplan. Ulovlig narkotikahandel er fortsat et alvorligt problem.

Politiets kapacitet i faglig henseende er blevet forbedret på basis af ekstra uddannelsestiltag, men forskellene mellem de forskellige tjenester er stadig stor. Der findes stadig strukturbetingede problemer, såsom manglende koordination, gennemsigtighed og en klar ansvarsfordeling.

Bekæmpelse af *organiseret kriminalitet* er stadig et alvorligt problem, som påvirker retsstaten og erhvervmiljøet. Der blev i oktober 2008 vedtaget ny lovgivning om beslaglæggelse af aktiver erhvervet gennem kriminalitet og juridiske personers strafferetlige ansvar. De retlige rammer er dog ufuldstændige, fordi den nye strafferetsplejelov endnu ikke er trådt i kraft. Der er ikke vedtaget nogen national strategi og handlingsplan for bekæmpelse af organiseret kriminalitet. Den særlige anklagemyndighed kan ikke arbejde effektivt, fordi dens mandatperiode er for kort. Det internationale politisamarbejde og de specialiserede polititjenesters kapacitet til at efterforske finansiel kriminalitet er fortsat utilstrækkelig. Der er ikke kapacitet til at forvalte beslaglagte aktiver, der er opnået gennem kriminalitet, og bestemmelserne om konfiskation af udbyttet fra strafbart forhold anvendes ikke tilstrækkeligt effektivt.

Serbien er oprindelses-, transit- og bestemmelsesland for *menneskehandel*. Der er gjort en vis indsats i form af efterforskning og retsforfølgning, men et stigende antal serbere har været ofre for menneskehandel. Der skal arbejdes på at forbedre samarbejdet mellem statslige myndigheder og ngo'er og yde ofrene en bedre støtte.

Hvad angår *databeskyttelse*, kan det nævnes, at Serbien har undertegnet Europarådets protokol og vedtaget ny lovgivning om databeskyttelse. Da der imidlertid endnu ikke findes en uafhængig og effektiv tilsynsmyndighed for databeskyttelse, er de eksisterende databeskyttelsesregler ikke blevet gennemført.

Kosovo¹²

Kosovo erklærede sig uafhængigt den 17. februar 2008 og vedtog en forfatning, som trådte i kraft den 15. juni 2008. I februar besluttede EU at udsende en ESFP-retsstatsmission (EULEX) til Kosovo og udpegede en særlig repræsentant. EULEX er i øjeblikket ved at installere sig. De Forenede Nationers generalsekretær er begyndt på en omlægning af De Forenede Nationers mission i Kosovo (UNMIK). FN's Sikkerhedsråds resolution 1244/99 udgør fortsat det internationale retsgrundlag for FN's mandat i Kosovo. Det Europæiske Råd erklærede på sit møde i december 2007 og i juni 2008, at EU var rede til at fremhjælpe Kosovos økonomiske og politiske udvikling gennem et klart europæisk perspektiv som for andre lande i regionen.

Hvad angår de **politiske kriterier**, har Kosovo gjort et vist fremskridt med indfrielsen af nøgleprioriteter i det europæiske partnerskab. Den i april vedtagne forfatning er i overensstemmelse med europæiske standarder. Der er vedtaget et bredt udvalg af vigtig lovgivning, som nu skal gennemføres. Blandt større politiske udfordringer kan nævnes styrkelse af retsstaten, en politik for bekæmpelse af korruption, bekæmpelse af organiseret kriminalitet og en bedre dialog og forsoning mellem samfundene. Forbindelserne mellem Kosovoalbanerne og Kosovoserberne er fortsat spændte, særlig i det nordlige Kosovo. Sikkerhedssituationen er forblevet relativ rolig efter uafhængighedserklæringen, når man ser bort fra to alvorlige hændelser i det nordlige Kosovo, nemlig ødelæggelsen af to grænseovergangssteder og overfaldet på domhuset i Mitrovica, som resulterede i ét dødsoffer og mange sårede. Parallelle serbiske institutioner forhindrer regeringen i at udøve sin myndighed overalt i Kosovo.

Hvad angår **demokrati og retsstaten**, er stabiliteten generelt blevet opretholdt trods flere episoder. Kosovos politiske ledere arbejder vedvarende sammen med verdenssamfundet. Den komplekse retlige situation gør det vanskeligt for retsstaten at fungere. Kosovos institutioner skal styrkes på alle planer.

Forsamlingen har taget skridt til at styrke sine strukturer. Repræsentanter for Kosovos serbiske samfund deltager nu igen i arbejdet efter en boykot som følge af uafhængighedserklæringen. Der skal endnu afhjælpes visse mangler ved forsamlingens funktion; den har f.eks. ikke tilstrækkelig kapacitet til at gennemgå lovforslag og føre parlamentarisk kontrol med regeringen.

Der blev i januar 2008 indsat en ny *regering*. Den behandler europæisk integration som en prioritet og har vedtaget sin plan for europæisk integration og handlingsplanen som led i det europæiske partnerskab. Reformerne er imidlertid blevet forsinket, da regeringens arbejde også mærkbart påvirkes af Kosovos status og andre anliggender med berøring til uafhængighedserklæringen. Dog er der stadig behov for en yderligere styrkelse af kapaciteten og den strategiske planlægning. Koordinationen mellem ministerier og samspillet mellem regering og parlament skal forbedres.

Den offentlige forvaltning i Kosovo er svag og ineffektiv. Strategien for reform af den offentlige forvaltning og den dertil hørende handlingsplan skal endnu gennemføres effektivt på både centralt og lokalt plan. Der er behov for en større indsats for at skabe grundlaget for en professionel, effektiv, uafhængig og meritokratisk offentlig tjeneste, som er fri for politisk indblanding.

---

¹² Ifølge FN's Sikkerhedsråds resolution 1244/99.

Hvad angår *retssystemet*, har forsamlingen godkendt en række vigtige love til at styrke retsvæsenets funktionsmåde. Koordinationsrådet for retsstaten er trådt i funktion. Retssystemet er dog endnu behæftet med mangler. Der er behov for en alsidig plan for strømlining af gældende og ofte konflikterende lovgivning. Domstolene mangler personale og har organisatoriske problemer, og sagsophobningen er fortsat et stort problem. Vidnebeskyttelsen er ineffektiv. Parallelle domstole, som følger serbisk ret, fortsætter med at operere.

Med hensyn til *bekæmpelse af korruption* kan det nævnes, at korruptionsbekæmpelsesagenturet har forbedret sine arbejdsmetoder og er blevet mere effektivt. Men korruption er stadig udbredt og er et meget alvorligt problem. Der foreligger stadig ikke nogen korruptionsbekæmpelsesstrategi eller handlingsplan. Det er uklart, hvilke institutioner der inddrages i bekæmpelse af korruption, og agenturets ressourcer er knappe.

Respekt for *menneskerettighederne og beskyttelse af mindretal* garanteres ved forfatningen. Der findes retlige garantier for respekten for menneskerettighederne. Der er stadig behov for et større politisk engagement og et effektivt tilsyn. Regeringen har efter uafhængighedserklæringen fortsat søgt at nærme sig til etniske mindretal, særlig Kosovoserberne. Der er dog behov for en mere beslutsom indsats til at integrere Kosovoserberne og andre samfundsgrupper.

Der er sket et vist fremskridt med hensyn til *civile og politiske rettigheder*. Retshjælpssystemet fungerer. Der er sket fremskridt med forbedringer af fængselsystemet i Kosovo, men der er fortsat problemer, navnlig med hensyn til standarderne for højsikkerhedsfængsler. Der er gjort et begrænset fremskridt på området *ytringsfrihed*. Ærekrænkelser er vedvarende en strafbar handling. Medierne er stadig sårbare over for politisk indblanding. Forenings- og forsamlingsfriheden garanteres ved grundloven, men de relevante gennemførelsesbestemmelser er endnu ikke på plads. Civilsamfundsorganisationernes kapacitet er fortsat svag.

De økonomiske og sociale rettigheder er kun til dels sikret. Der skal fortsat arbejdes på at beskytte kvinder og børn mod alle former for vold. Integration og beskyttelse af socialt sårbare befolkningsgrupper og handicappede garanteres ikke. Der føres et utilstrækkeligt opsyn med anvendelsen af lovgivning om *bekæmpelse af diskrimination*, og offentligheden kender ikke lovens bestemmelser. Der er ikke konstateret store fremskridt på området *ejendomsret*. Forsinkelser med gennemførelsen af lovgivning og obstruktion har ført til krænkelse af rettigheder. Den omstændighed, at Kosovos myndigheder ikke kan få adgang til matrikelregistret i Beograd, er en større forhindring på dette område. Der skal sættes ind på at sikre håndhævelse af lovgivning om respekt for trossamfunds ejendomsret (f.eks. overtræder kommunerne Dečani/Deçan og Đakovica/Gjakovë lovgivningen om den ortodokse kirkes ejendoms ukrænkelighed).

Der er med hensyn til *mindretals rettigheder, kulturelle rettigheder og beskyttelse af mindretal* gjort fremskridt med lovgivning om mindretals rettigheder og kulturelle rettigheder. Lovgivningen indeholder bestemmelser om etniske mindretals inddragelse i samfundsvirksomhed. Serbien har imidlertid opfordret Kosovoserberne til ikke at deltage. Der er ikke forekommet større episoder af fjendtlighed mellem etnier, men der rapporteres stadig om sporadiske tildragelser. Mindretalssamfundene lever stadig i ringe kår. Der er med hensyn til *tilbagevendende, flygtninge og internt fordrevne personer* sket et vist fremskridt som f.eks. godkendelse af reintegreringsstrategien i oktober 2007, men processen har været aftagende siden uafhængighedserklæringen og er stadig en stor udfordring. Roma- og ashkalisamfundet

og det egyptiske samfund lever stadig under meget vanskelige forhold og udsættes for diskrimination og har ringe adgang til uddannelse, social beskyttelse, sundhedspleje, bolig og beskæftigelse. Regeringen skal gøre en ekstra indsats for at beskytte og integrere alle mindretal.

Hvad angår regionale spørgsmål og internationale forpligtelser, kan det nævnes, at Kosovo deltager aktivt i regionale samarbejdsinitiativer. Såvel Kosovo som Serbien vil skulle opvise en konstruktiv holdning til fortsat deltagelse. UNMIK har tilbudt at formidle arrangementer for Kosovos fortsatte engagement i internationale aftaler. Et blandet udvalg er gået i gang med arbejde på grænsetrækning med Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien.

Kosovos **økonomi** er vokset hurtigere end i tidligere år. Væksten er dog stadig for ringe til at absorbere det ekstra udbud af arbejdskraft fra en voksende befolkning af unge. Den makroøkonomiske udvikling har været præget af svingende budgetresultater, stigende inflation, meget stor arbejdsløshed og ubalance over for udlandet. Konsensusen om de væsentlige elementer i den økonomiske politik er svækket på grund af regeringens fokus på politisk udvikling og budgetvolatilitet. Den økonomiske udvikling hæmmes yderligere af, at privatiseringen er gået i stå, af en uberegnelig energiforsyning, en svag retsstat, begrænset produktionskapacitet, ringe infrastruktur og et uegnet uddannelsessystem.

Hvad angår **økonomiske kriterier**, har Kosovo gjort meget begrænsede og ujævne fremskridt i retning af en fungerende markedsøkonomi. En fortsat indsats for reform og betydelige investeringer i infrastruktur og uddannelse er nødvendig til at sætte Kosovo i stand til at modstå konkurrencepresset og markedskræfterne i Den Europæiske Union på længere sigt.

Den økonomiske politik er alt i alt stadig markedsorienteret. Regeringen har præsenteret en alsidig mellemfristet udgiftsplan for 2009-2011. Der kan konstateres en lidt større vækst i forhold til tidligere år, og det er i stigende grad den private sektor, som er det drivende element i erhvervsaktiviteten. De udenlandske direkte investeringer er vokset. Finansiell formidling er blevet yderligere udviklet i Kosovo. Nogle af procedurerne for markedsadgang og -afgang for erhvervslivet er blevet lempet, og den økonomiske integration med EU er fortsat.

Den økonomiske politiks konsekvens og pålidelighed er dog blevet svækket i et usikkert politisk klima. En strammere finanspolitisk konsolidering end planlagt i 2007 er blevet afløst af en ekspansionistisk budgetplan i 2008, hvilket har ført til større budgetvolatilitet. Budgettet benyttes ikke som et effektivt finanspolitisk instrument og bidrager ikke til at forudse, hvordan den økonomiske udvikling vil forme sig. Det er i stedet et udtryk for et ad hoc-udgiftspres. Inflationen er taget til, og arbejdsløsheden er fortsat meget høj. Udenrigsbalancen er fortsat prekær, da handelsunderskuddet er blevet yderligere forværret, og Kosovos eksportkapacitet er fortsat ringe.

Privatiseringen blev midlertidigt indstillet i 2008 efter en højesteretsdom, ved hvilken der stilles spørgsmålstejn ved privatiseringsmetoden og overgangen fra UNMIK Kosovo Trust Agency (KTA) til Kosovos privatiseringsmyndighed. Manglen på kvalitetsstatistikker har fortsat været en alvorlig hindring for udformning af forsvarlige politikker. Blandt de større hindringer for udvikling af den private sektor kan nævnes upålidelig energiforsyning, mangel på kvalificeret arbejdskraft og ringe fysisk infrastruktur. Virksomhederne har ikke altid lige let adgang til finansiering, og rentespændet mellem indlån og udlån er fortsat meget stort. Et svagt regelværk, en mangelfuld skatte- og udgiftspolitik og en ineffektiv retshåndhævelse, herunder bekæmpelse af korrupsion og organiseret kriminalitet, har betydet, at der er opstået

en stor uformel sektor. Det er fortsat et stort problem, da skattegrundlaget dermed reduceres og de økonomiske politikkers nyttevirkning undermineres.

Kosovo har gjort et vist fremskridt med tilnærmelse af sin lovgivning og sine politikker til **europæiske standarder**, særlig inden for told, landbrug og frie varebevægelser. Der er imidlertid ikke sket meget med den egentlige gennemførelse og håndhævelse af lovgivning. Der skal gøres en ekstra indsats for en yderligere tilpasning til og implementering af europæiske standarder, særlig hvad angår bekæmpelse af organiseret kriminalitet, hvidvaskning af penge, narkotika, beskatning, energi og beskæftigelse.

Resultaterne med realiseringen af prioriteterne i det europæiske partnerskab vedrørende EU's **indre marked** har været blandede. Der er gjort visse fremskridt med skabelse af den horisontale infrastruktur, som kræves i EU-retten vedrørende *frie varebevægelser*, men tilpasningen til europæiske standarder er fortsat begrænset på dette område. Der er stadig behov for en markant indsats til at udvikle infrastrukturen og opgradere den relevante administrative kapacitet for at sikre en passende omsætning og implementering af europæiske standarder. Der er sket meget lidt på områderne *frie personbevægelser*, *tjenesteydelser* og *etableringsret*, hvor tilpasningen fortsat er begrænset, og hvor der kun kan registreres et vist fremskridt i forbindelse med *frie kapitalbevægelser*.

Der er sket et vist fremskridt på *toldområdet*. Toldlovgivningen er i vid udstrækning på linje med EU-retten, men der skal sættes kraftigt ind på at håndhæve lovgivningen til at bekæmpe varemærkeforfalskning og smugleri. Regeringen berøves betydelige indtægter, fordi der ikke kan føres en effektiv toldkontrol i det nordlige Kosovo, hvor Kosovos myndigheder forhindres i at operere, og det giver desuden anledning til udbredt smugleri. Kosovos lovgivning om *beskatning* er kun til dels tilpasset. Skatteopkrævningen er fortsat meget ringe, hvilket i vid udstrækning skyldes den uformelle økonomis størrelse og ineffektiv kontrol. Der er intet sket på *konkurrenceområdet*. Udviklingen på området *offentlige indkøb* har været blandet. Rammelovgivningen er på linje med europæiske standarder, men der foreligger ingen gennemførelsesbestemmelser, ej heller nogen alsidig strategi for videreudvikling. Udviklingen med hensyn til *intellektuel ejendomsret* har været beskednen. Der er iværksat lovgivning om krænkelse af ejendomsrettigheder, men den håndhæves ikke i tilstrækkeligt omfang.

Der er ikke sket meget med tilnærmelse til europæiske standarder inden for *beskæftigelse og den sociale sektor*. Mangel på strategiske og juridiske rammer og administrativ kapacitet er en hindring for udvikling af en passende beskæftigelsespolitik og social beskyttelse i Kosovo. *Sundhedssektoren* er i en meget ringe tilstand, og regeringen er ikke tilstrækkelig opmærksom på forholdene. Inden for *uddannelse* er der sket et vist fremskridt med tilnærmelse til EU-standarder. Regeringen har forpligtet sig til som en prioritet at investere mere i denne sektor, og undervisningsministeriet har fortsat arbejdet på at forbedre kvaliteten i undervisningen og studierne inden for de videregående uddannelser. En hæmsko for indsatsen inden for uddannelse er dog fortsat de meget begrænsede ressourcer. Inden for *forskning* er der stadig kun gjort begrænset fremskridt.

Med hensyn til **sektorpolitikker** kan der kun rapporteres om begrænset fremskridt med tilpasning til EU-standarder inden for *industri og SMV'er*.

Der er sket en vis udvikling i lovgivningen om *landbrug og fiskeri*. Nogle elementer i planen for landbruget og udvikling af landdistrikter for 2007-2013 er under gennemførelse. Den offentlige støtte til udvikling af landbruget er fortsat, men stadig på et meget lavt niveau, når

man betænker landbrugets potentielle betydning for Kosovos økonomi. Der er behov for en klarere ansvarsfordeling mellem de forskellige landbrugstjenester (herunder *dyre- og plantesundhedsadministrationen*) på centralt og lokalt plan.

På *miljøområdet* er der sket et vist fremskridt, hovedsagelig med horisontal lovgivning, dvs. miljøkonsekvensvurderinger. Der skal endnu gøres en indsats i de fleste sektorer med omsætning, gennemførelse og håndhævelse af lovgivning. Der skal findes en løsning på problemet med mangel på menneskelige og finansielle ressourcer på både centralt og lokalt plan. Der er desuden behov for mekanismer til koordination mellem alle institutioner, som er involveret i miljøbeskyttelse.

Der kan rapporteres om et vist fremskridt inden for *transport*, som i årtier har lidt under for ringe investeringer. Kosovo har øget sine investeringer i transportinfrastruktur fra og med 2008, særlig inden for vejbygning og -vedligeholdelse. Kosovo deltager fortsat aktivt i det sydøsteuropæiske transportobservatorium. Evnen til at implementere europæiske standarder er fortsat svag, særlig i jernbanesektoren. Kosovo vil skulle udvikle sin evne til at gennemføre investeringsprojekter for infrastruktur og rullende materiel.

Der er sket et vist fremskridt på *energiområdet*, særlig med hensyn til opbygning af kapaciteten i ministeriet, hos tilsynsmyndigheden og transmissionssystemoperatøren (KOSTT). Der forekommer dog stadig hyppigt mangel på energi, og der er fortsat store problemer, der skal løses. Kraftværkets finansielle levedygtighed skal forbedres gennem en mindselse af kommercielle og ikke-tekniske tab og ved at sikre, at regningerne betales. Der skal sikres en større stabilitet i forsyningen, og infrastrukturen skal moderniseres. Problemet med Kosovos snarlige mangel på brunkul skal løses.

Der er gjort visse fremskridt på området *informationssamfund og medier*. Presserådet og medieinstitutionen fungerer godt. Markedsliberaliseringen skrider frem, idet en anden mobiltelefonoperatør er begyndt at udbyde sine tjenester. De forskellige tilsynsmyndigheder er imidlertid underlagt budgetbegrænsninger.

Der er sket et vist fremskridt inden for *finanskontrol*, men ikke meget i forbindelse med statistikker, hvor der stadig er problemer med den administrative kapacitet og institutionernes evne til at samarbejde om indsamling og behandling af data.

Der er gjort et vist begrænset fremskridt, hvad angår retlige anliggender, frihed og sikkerhed. Kosovo har ingen visumordning til at regulere tredjelandstatsborgeres adgang til Kosovos territorium. Der er gjort en vis indsats for at forbedre grundlaget for integreret grænseforvaltning. Regeringen er begyndt at udstede Kosovo-pas. Grænsepolitiet har ingen effektiv kontrol over grænseovergangsstederne i det nordlige Kosovo, hvilket stadig er UNMIK's ansvar.

Forsamlingen har vedtaget en asyllov, men indenrigsministeriet har for ringe kapacitet til at behandle asylsager eller sager om Kosovo-borgeres tvangsmæssige tilbagesendelse. Der findes ingen modtagelsescentre for asylsøgere eller tvangsmæssigt tilbagesendte personer. Der skal endnu vedtages en lov om migration.

Udviklingen med hensyn til bekæmpelse af *hvidvaskning af penge* har været utilstrækkelig. Der skal sættes mærkbart mere beslutsomt ind på at bekæmpe hvidvaskning af penge og med en meget større kapacitet. Retsvæsenet og de retshåndhævende instanser har stadig ikke den fornødne sagkundskab til effektivt at bekæmpe økonomisk og finansiell kriminalitet. Der er mangel på specialiserede anklagere. Der er ingen faciliteter til forsvarlig opbevaring af

vidnesbyrd. Kommunikationen mellem de relevante tjenester og institutioner er fortsat ringe. Bekæmpelse af hvidvaskning af penge er stadig en central udfordring.

Ulovlig narkotikahandel er vedvarende et alvorligt problem. Kosovo ligger på en af de vigtigste *narkotikaruter* i det sydlige Balkan. Der findes ingen handlingsplan eller strategi til bekæmpelse af ulovlig narkotikahandel. Statistikkerne er upålidelige, og efterforskningskapaciteten er utilstrækkelig.

Der er gjort fremskridt inden for *politivirksomhed* med vedtagelsen af loven om politiet og politiinspektoratet. Det er dog en forudsætning for en effektiv strategi for nedbringelse af kriminalitet, at der vedvarende sættes ind med beslutsomhed og en tilstrækkelig politikapacitet. Kosovo har en multietnisk politistyrke. Nogle Kosovoserbiske politifolk boykotter imidlertid Kosovo-politiet (KP). KP kan ikke garantere et effektivt politiarbejde i nogle områder, hvor serberne er i flertal.

Organiseret kriminalitet er stadig et alvorligt problem, som påvirker retsstaten og erhvervsmiljøet. Der er ingen strategi for bekæmpelse af organiseret kriminalitet. Lovgivningen er stadig ufuldstændig. Der er brug for lovgivning om konfiskation af aktiver, vidnebeskyttelse og undercoveragenter. Der er behov for et pålideligt matrikelregister til at muliggøre konfiskation af aktiver i form af fast ejendom. Der er behov for en beslutsom og vedvarende indsats fra myndighedernes side til at tackle organiseret kriminalitet effektivt. Kosovo er fortsat oprindelses-, transit- og bestemmelsesland for *menneskehandel*. Der blev i juli vedtaget en strategi og en handlingsplan, men de følges ikke ordentligt op.

Der er intet sket med hensyn til beskyttelse af *personoplysninger*. Der er stadig ingen almindelig lovgivning om databeskyttelse. Der er endnu ikke udpeget nogen uafhængig tilsynsmyndighed for databeskyttelse.

Tyrkiet

Tyrkiet opfylder fortsat i tilstrækkelig grad de **politiske Københavnskriterier**. Forfatningsdomstolen har ikke imødekommet chefanklagerens anmodning om opløsning af det regerende parti og udelukke 71 af dets fremtrædende medlemmer, men nøjedes med finansielle sanktioner, hvorved man undgik en større politisk krise. Tyrkiet har nu en ny mulighed for at sætte gang i reformer og skabe et klima af dialog og pluralisme. Der er sket et vist fremskridt på området ytringsfrihed, ikke-muslimske trossamfunds rettigheder og med fremme af den økonomiske udvikling i den sydøstlige del af landet. Dog er der brug for et sammenhængende og alsidigt program for politiske reformer, særlig en reform af forfatningen. Der skal sættes yderligere ind på de fleste områder med berøring til de politiske kriterier.

Hvad angår *demokrati og retsstaten*, har den nye præsident spillet en positiv rolle med sin opfordring til videre politiske reformer og sit arbejde for en forbedring af forbindelserne med Armenien. Manglende dialog og sans for kompromis mellem de vigtigste politiske partier har haft en negativ indvirkning på de politiske institutioners funktionsmåde og processen med politiske reformer. Det nyvalgte parlaments arbejde har i høj grad været forstyrret af retssagerne med sigte på opløsning af det regerende parti og et af oppositionspartierne.

Hvad angår lokalforvaltningen, skal de nyligt vedtagne love om lokalforvaltningen nu gennemføres, og de lokale myndigheder skal have større finansielle ressourcer til rådighed.

Der er gjort meget lidt med hensyn til *reform af den offentlige forvaltning*. Den offentlige tjeneste vil skulle undergå reform.

Hvad angår *civilt tilsyn med sikkerhedsstyrkerne*, skal det sikres, at et sådant tilsyn fungerer, og at parlamentet overvåger udgifterne til forsvaret. Højtstående medlemmer af de væbnede styrker har fortsat fremsat offentlige erklæringer om anliggender, som ligger uden for deres kompetence.

Hvad angår *retsvæsenet*, er der gjort fremskridt med forberedelserne til en retsreform. Dog består der stadig visse betænkeligheder med hensyn til domstolenes uafhængighed og uvildighed. Der er intet nyt med hensyn til sammensætningen af det høje dommer- og anklageråd eller oprettelsen af regionale appelretter. Det er nødvendigt at forbedre den måde, hvorpå politiet og gendarmeriet foretager deres undersøgelser for at sikre en retfærdig rettergang.

Der er gjort begrænset fremskridt med *bekæmpelse af korruption*. Korruption er fortsat udbredt. Det er bekymringsværdigt, at der stadig ikke foreligger nogen overordnet strategi, handlingsplan og koordinationsmekanisme. Tyrkiet vil skulle arbejde på resultater med hensyn til efterforskning og retsforfølgning.

Der er gjort begrænset fremskridt på området *menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal*. Tyrkiet efterlever fortsat Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols afgørelser, men der er behov for en ekstra indsats. Der er intet sket med hensyn til ratifikation af internationale instrumenter vedrørende menneskerettigheder. De institutionelle rammer for fremme og håndhævelse af menneskerettighederne trænger endnu til en opgradering. Indførelsen af et ombudsmandssystem har ladet vente på sig alt for længe.

Tyrkisk lovgivning omfatter et bredt udvalg af regler om beskyttelse mod *tortur og mishandling*. Der skal imidlertid gøres en ekstra indsats med en politik om nul tolerance. Forlydender om mishandling og tortur, især uden for detentionscentre, giver anledning til bekymring. I denne sammenhæng skal ratifikation af den valgfri protokol til FN-konventionen mod tortur og bekæmpelse af straffrihed i forbindelse med menneskerettighedskrænkelser betragtes som værende et anliggende af betydning.

Det er sket et vist fremskridt med bestræbelserne for at stramme reglerne om beskyttelse af *ytringsfriheden*, særlig med ændringen af den tyrkiske straffelovs artikel 301. Tyrkiet vil nu skulle bevise, at den reviderede artikel 301 anvendes. Desuden skal alle juridiske restriktioner tages under behandling for at sikre fuldstændig overholdelse af ytringsfriheden både retligt og i praksis i overensstemmelse med den europæiske menneskerettighedskonvention og Menneskerettighedsdomstolens retspraksis. Der er konstateret et vist pres på pressefriheden og de elektroniske mediers frihed, og det er derfor nødvendigt at holde dette område under opsyn.

Der skal gøres en yderligere indsats til at sikre *forsamlingsfriheden* i praksis i overensstemmelse med europæiske standarder, idet der stadig forekommer vilkårlige begrænsninger og en uforholdsmæssig voldelig indsats mod demonstranter. Der er konstateret visse forbedringer af lovgivningen om *foreningsfriheden*. Nogle foreninger er udsat for overdrevne administrative problemer eller retssager. Set på baggrund af de gentagne tilfælde med lukning af politiske partier vil lovgivningen om politiske partier desuden skulle ændres i overensstemmelse med Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis og bedste praksis i EU-medlemsstaterne som skitseret af Europarådets Venedigkommission.

Hvad angår *trostfrihed*, behandles nu i den vedtagne lov om stiftelser en række udestående ejendomsrelaterede spørgsmål, som berører ikke-muslimske samfund. Der skal dog fastlægges retlige rammer på linje med den europæiske menneskerettighedskonvention, således at alle ikke-muslimske trossamfund og alevi-samfundet kan fungere uhindret. Tyrkiet skal gøre en ekstra indsats for at skabe et klima, hvor trostfriheden i praksis respekteres fuldt ud.

Lovgivningen om sikring af ligestilling og *kvinders rettigheder* er som helhed på plads, men der skal gøres en indsats for at garantere, at disse rettigheder respekteres i praksis. Der skal sættes yderligere ind på at udfylde kløften mellem mænd og kvinder med hensyn til deltagelse i økonomien og erhvervsmuligheder, uddannelsesniveau, adgang til sundhedspleje og politisk kapacitering. Indsatsen mod æresdrab og vold i hjemmet er fortsat, men der er her stadig tale om et alvorligt problem, som der skal arbejdes videre på.

Der er gjort fremskridt med *børns* adgang til uddannelse, sociale ydelser og ungdomsretssystemet. Dog skal indsatsen fortsætte på alle områder med berøring til børns rettigheder, herunder administrativ kapacitet, uddannelse, ungdomsretssystemet og børnearbejde.

Der er behov for lovgivning til at garantere, at *fagforeningsrettighederne* respekteres i overensstemmelse med EU-standarder og Den Internationale Arbejdsorganisations (ILO's) relevante konventioner, særlig retten til at organisere sig, strejke og føre kollektive overenskomstforhandlinger.

Situationen med hensyn til *mindretals rettigheder* er uændret. Tyrkiet har ikke gjort fremskridt med tilpasning til europæiske standarder. Der konstateres en vis udvikling med hensyn til *kulturelle rettigheder*, men restriktionerne vedrørende brug af andre sprog end tyrkisk er fortsat stramme både i det politiske liv, og hvad angår adgang til offentlige tjenester. Der er ikke mulighed for at lære disse sprog i det offentlige eller det private skolesystem. Der er ikke sket fremskridt med hensyn til *romaernes* situation, idet de hyppigt udsættes for diskrimination med hensyn til adgang til ordentlig bolig, uddannelse, social beskyttelse, sundhedspleje og beskæftigelse. Nedrivningerne af romakvarterer fortsætter, og i nogle tilfælde har det involveret tvangsforflytninger.

Hvad angår forholdene i den østlige og *sydøstlige* del af landet, kan det siges, at regeringens beslutning om at fuldføre det sydøstanatolske projekt er et skridt i retning af en løsning på de økonomiske og sociale problemer i regionen. Der skal arbejdes mere på at skabe grundlaget for, at den fortrinsvis kurdiske befolkning til fulde kan nyde sine rettigheder og friheder. Kompensationen af *internt fordrevne personer* er fortsat. Men regeringen mangler en overordnet national strategi til at løse dette spørgsmål. Landsbyvagtsystemet skal endnu gradvis afskaffes.

PKK, som står på EU's liste over terrororganisationer, har fortsat deres terrorangreb, som har krævet mange menneskeliv.

Med hensyn til *regionale anliggender og internationale forpligtelser* har Tyrkiet offentligt givet udtryk for sin opbakning af en genoptagelse af fuldt udbyggede forhandlinger under FN's auspicer med henblik på at finde en helhedsløsning på *Cypernproblemet*. Normaliseringen af de bilaterale forbindelser med Republikken Cypern står stadig i stampe. Tyrkiet har ikke gennemført alle bestemmelser i tillægsprotokollen til associeringsaftalen og har ikke fjernet alle hindringer for de frie varebevægelser, herunder hindringer for direkte transportforbindelser med Cypern.

Forbindelserne med Grækenland har udviklet sig i positiv retning. Der er taget yderligere tillidsskabende skridt, men der er ikke nået til enighed om grænsetvister. Tyrkiet spiller fortsat en positiv rolle på *Vestbalkan*. Forbindelserne med *Bulgarien* er gode. Gode naboskabsforbindelser er vigtige.

Tyrkiets **økonomi** har fortsat klaret sig godt, om end væksten er faldet til under vækstpotentielt hovedsagelig som følge af en afmatning af den interne efterspørgsel efter en streng pengepolitisk stramning. Den makroøkonomiske stabilitet er opretholdt. Inflationen er vokset kraftigt, hovedsagelig som følge af stigende fødevarer- og energipriser. Der er kommet lidt mere gang i strukturreformprocessen, særlig i første halvår 2008. Trods flere nylige initiativer skal der sættes mere ind på at korrigere ubalancerne på arbejdsmarkedet og løse problemet med kvalifikationsmismatch.

Hvad angår de **økonomiske kriterier**, er Tyrkiet en fungerende markedsøkonomi. Landet burde være i stand til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i EU på mellemlang sigt, forudsat at det gennemfører sit alsidige reformprogram til at afhjælpe strukturbetingede svagheder.

I det forløbne år har Tyrkiet gennemført et stramt stabiliseringsprogram. Det går nu ind i en ny fase af udviklingsstrategien, som sigter mod at øge vækstpotentielt gennem større offentlige investeringer, jobskabelse og sektorreformer. Økonomien har hidtil klaret sig godt til trods for den globale finanskrisen og usikkerheden på den interne politiske front.

Den langfristede kapitaltilstrømning er stadig stor og har ført til en stigning i de officielle reserver. De finanspolitiske resultater har været tilfredsstillende, selv om regeringen ikke realiserede de finanspolitiske mål for 2007. I juni 2008 godkendte myndighederne en finanspolitisk femårsplan på mellemlang sigt.

Der er truffet nye initiativer til at øge investeringerne i infrastruktur for at mindske de meget udtalte skævheder mellem regionerne. Der er gjort store fremskridt med prisliberalisering, særlig i energisektoren. Privatiseringen er fortsat med et antal større transaktioner. Til trods for flere episoder med ustabilitet i 2007-2008 har den finansielle sektor hidtil vist sig at være bemærkelsesværdigt modstandsdygtig.

Inflationspresset er imidlertid vokset til dels som følge af højere olie- og råvarepriser. Et betydeligt eksternt finansieringsbehov, som kan tilskrives store eksterne underskud over for udlandet, sammen med den private sektors store afhængighed af eksternt finansiering og en betydelig – om end faldende – gældsbeholdning gør, at Tyrkiet potentielt er sårbar over for ændringer i investortilliden. Jobskabelsen hæmmes fortsat af kvalifikationsmismatch mellem efterspørgslen og udbuddet af arbejdskraft og en ufleksibel beskæftigelsespraksis. Strukturelle stivheder på arbejdsmarkedet er især en hindring for øget beskæftigelse blandt kvinder og unge. Arbejdskraftens kvalifikationer er endnu ikke tilpasset behovene i en hurtigt voksende økonomi. Statsstøtte tildeles på uklare betingelser. Den store uformelle sektor, som florerer på grund af svagheder ved lovgivningen, en forfejlet skatte- og udgiftspolitik og ringe retshåndhævelse mindsker skattegrundlaget og den økonomiske politiks effektivitet. SMV'er opererer for ofte i den grå økonomi og har derfor stadig ikke ordentlig adgang til finansiering og knowhow.

Tyrkiet har forbedret sin **evne til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab**. Der er gjort fremskridt på de fleste områder. Tilpasningen er langt fremme på visse områder som f.eks. frie varebevægelser, intellektuel ejendomsret, antitrustpolitik, energi, virksomheds- og industripolitik, forbrugerbeskyttelse, statistikker, transeuropæiske net og videnskab og

forskning. Men tilpasningen skal fortsætte, særlig på områder som miljø, statsstøtte, offentlige indkøb, socialpolitik og beskæftigelse, selskabsret, fødevarerikkerhed, dyre- og plantesundhedspolitik og fri udveksling af tjenesteydelser. Tyrkiet har stadig ikke indfriet en række vigtige forpligtelser, som det har påtaget sig i forbindelse med toldunionen med EU. Den uforholdsmæssigt udbredte anvendelse af beskyttelsesforanstaltninger og vedvarende handelsirritationsmomenter har en negativ indflydelse på toldunionens rette funktion. Tyrkiets administrative kapacitet til at håndtere EU-retten skal yderligere forbedres.

Hvad angår de *frie varebevægelser*, er tilpasningen af produktlovgivning og horisontale foranstaltninger langt fremme, undtagen for markedstilsyn og måling. Der findes dog endnu en række tekniske handelshindringer. Der er gjort et vist fremskridt med *etableringsret og fri udveksling af tjenesteydelser*. Tilpasningen befinder sig fortsat på et tidligt stadium. Med hensyn til de *frie kapitalbevægelser* har Tyrkiet gjort et vist fremskridt med kapitalbevægelser, betalinger og bekæmpelse af hvidvaskning af penge, men der skal sættes ind på at styrke håndhævelseskapaciteten. Der er gjort gode fremskridt på området *finansielle tjenesteydelser*, særlig med hensyn til en stramning af forsigtigheds- og tilsynsstandarderne.

Inden for *offentlige indkøb* har udviklingen været blandet. Udpegelsen af finansministeriet som overordnet politikkoordinator er et positivt skridt, men det skal følges op med en alsidig reformstrategi. Tyrkiets system for offentlige indkøb er kun til dels tilpasset EU-systemet. Tyrkiet har ikke gjort nævneværdigt fremskridt inden for *selskabsret*. Den nye handelslov er endnu ikke vedtaget. Med hensyn til *lovgivning om intellektuel ejendomsret* er lovgivningstilpasningen relativt langt fremme. Koordinationen og samarbejdet mellem de offentlige instanser, som har ansvaret for intellektuelle ejendomsrettigheder og viden derom, er blevet bedre. Men der er behov for en betydelig indsats med hensyn til implementering og håndhævelse. Hvad angår *informationssamfundet og medierne*, er Tyrkiets tilpasning til EU-retten på det audiovisuelle område fortsat begrænset. Der kan ikke rapporteres om fremskridt med vedtagelsen af den nye lov om elektronisk kommunikation.

På *konkurrenceområdet* er tilpasningen ret langt fremme, hvad angår antitrustpolitik. Der er på den anden side ingen udvikling at spore med hensyn til vedtagelse af statsstøttelovgivning, oprettelse af en statsstøttetilsynsmyndighed og opfyldelse af gennemsigtighedskrav. Det er fortsat en prioritet at færdiggøre det nationale omstrukturingsprogram. Tilpasningen er begrænset inden for *landbrug og udvikling af landdistrikter*. Der er gjort betydelige fremskridt med opbygningen af den nødvendige kapacitet til gennemførelse af IPARD. Der skal dog endnu gøres en indsats for at færdiggøre de nødvendige forvaltnings- og kontrolstrukturer. Tyrkiet opretholder endnu tekniske hindringer for handelen med oksekød og levende kvæg. Inden for *fiskeri* er der intet sket på lovgivningsområdet. Udviklingen har været begrænset på området ressourcer, flådeforvaltning og inspektion og kontrol. Både inden for landbrug og fiskeri befinder gennemførelseskapaciteten sig på et tidligt udviklingsstadium. Inden for fødevarerikkerhed, dyre- og plantesundhedspolitik befinder tilpasningen sig på et tidligt stadium. Der skal endnu vedtages en lov om veterinærtjenester, fødevarer og foderstoffer. Arbejdet med identifikation og registrering af dyr skrider frem. Udbrud af fugleinfluenza er med held blevet holdt under kontrol. Men det er stadig usikkert, om andre dyresygdomme, navnlig mund- og klovesyge, kan holdes effektivt under kontrol.

Der er sket fremskridt inden for *transportpolitik*. Tilpasningen i vejsektoren er fortsat, men der er behov for yderligere forbedring af implementeringskapaciteten. Tyrkiet har foretaget sig meget lidt i jernbanesektoren. Tyrkiet har gjort begrænset fremskridt inden for lufttransport. Manglende kommunikation mellem flyvekontrolcentre i Tyrkiet og Republikken Cypern anfægter sikkerheden i luften. Udviklingen inden for søtransport har

været ujævn. På området *transeuropæiske net* er der sket et vidt fremskridt. Vurderingen af transportinfrastrukturbehovene (TINA) ligger nu klar, men der mangler stadig et mere pålideligt klassifikationssystem for transportdata. På *energiområdet* har der været en vis – men dog ujævn - udvikling. Konkurrencen er fortsat begrænset selv efter vedtagelsen af rammelovgivningen om el- og naturgasmarkederne. Der skal endnu fastsættes nationale mål for energieffektivitet og vedvarende energi.

Inden for *beskatning* har der været en vis aktivitet på lovgivningsområdet. Moderniseringen af skatteforvaltningen har betydet en bedre service til skatteyderne og bedre skatteopkrævning. Der forekommer dog stadig forskelsbehandling i beskatningen af alkohol og tobaksvarer.

Den administrative kapacitet inden for *statistikker* er blevet forbedret. Dog er der stadig behov for yderligere fremskridt, særlig med hensyn til landbrugsstatistikker og makroøkonomiske statistikker og erhvervsregistre.

Der er registreret en vis udvikling i *den økonomiske og monetære politik*. Der består stadig visse svagheder, særlig med hensyn til centralbankens komplette uafhængighed, monetær finansiering af den offentlige sektor og den offentlige sektors privilegerede adgang til finansmarkederne. Tyrkiet har med hensyn til *beskæftigelse og socialpolitik* gjort et vist fremskridt med vedtagelsen af beskæftigelsespakken og loven om social sikring og almen sygesikring. At sikre uindskrænkede fagforeningsrettigheder og bekæmpe sort arbejde kræver imidlertid en særlig indsats. Der skal desuden sættes ind over for børnearbejde og arbejdes på en ajourføring og færdiggørelse af de strategiske dokumenter på dette område. Ligestillingen mellem mænd og kvinder i erhvervs- og samfundslivet skal forbedres.

Den positive udvikling inden for *virksomheds- og industripolitikken* er fortsat med vedtagelsen af SMV-strategien med tilhørende handlingsplan. Tyrkiet har som helhed betragtet nået et højt tilpasningsniveau. Der er registreret en positiv udvikling på området *videnskab og forskning*. Tyrkiet er alt i alt godt på vej mod en integration i det europæiske forskningsrum. Inden for *uddannelse og kultur* er der sket fremskridt med tilpasning af det tyrkiske uddannelsessystem til EU's struktur og referenceramme for kvalifikationer. Tyrkiet har med succes deltaget i fællesskabsprogrammer.

På området *regionalpolitik og koordination af strukturinstrumenterne* er der gjort fremskridt med opbygning af den nødvendige kapacitet til at implementere IPA-komponent III og IV. Der skal dog endnu gøres en indsats for at færdiggøre de nødvendige forvaltnings- og kontrolstrukturer på centralt og lokalt plan.

Hvad angår *retsvæsenet*, er der sket et vist fremskridt, særlig med fastlæggelsen af en strategi for retsreform. Dog er der stadig usikkerhed med hensyn til, hvor uafhængigt og upartisk retsvæsenet er. Det er anliggender, som reformstrategien forventes at fokusere på. Der er sket meget lidt med *bekæmpelse af korruption*. Regeringen kører videre med sit initiativ på dette område. Der findes dog ingen lovgivning med regler om gennemsigtighed i valgkampfinansiering. Der er ikke sket fremskridt med begrænsning af parlamentsmedlemmers immunitet. Der skal fastlægges en strategi for bekæmpelse af korruption med tilhørende handlingsplan, og den vil skulle bakkes op fra politisk side. Hvad angår *grundlæggende rettigheder*, er der sket et vidt fremskridt på lovgivningsområdet. Der skal gøres en energisk indsats for at sikre overholdelse af de grundlæggende rettigheder, som er nedfældet i den europæiske menneskerettighedskonvention og i Menneskerettighedsdomstolens retspraksis.

På området *retlige anliggender, frihed og sikkerhed* kan der rapporteres om et vist fremskridt, særlig med hensyn til bekæmpelse af ulovlig narkotikahandel og menneskehandel. Tilpasningen til EU-retten i dette kapitel er undervejs, men der skal gøres en støt indsats på områder som visumpolitik og retsligt samarbejde i straffesager. En vedvarende indsats mod organiseret kriminalitet, som er et stort problem, er desuden et krav. Kapaciteten til at forvalte asyl og migration skal forbedres. Der skal sættes mere ind på at gennemføre den nationale handlingsplan for integreret grænseforvaltning. Tyrkiet skal genoptage forhandlingerne med Det Europæiske Fællesskab om en tilbagetageaftale.

På *miljøområdet* har Tyrkiet gjort fremskridt inden for luftkvalitet, affaldsforvaltning og styrkelse af den administrative kapacitet på centralt niveau. Tilpasningen generelt er dog stadig begrænset. Der kan ikke rapporteres om forbedringer inden for industrifurening, risikostyring og gmo'er

Der er nået en tilfredsstillende grad af tilpasning inden for *forbruger- og sundhedsbeskyttelse*. Der er gjort fremskridt med markedstilsyn og produktsikkerhed, men der skal endnu sættes ind på andre områder end sikkerhedsrelaterede. Forbrugerbevægelsen i Tyrkiet har begrænset betydning. Tyrkiet har gjort et vist fremskridt inden for *sundhedsbeskyttelse*.

Tyrkiet har som helhed betragtet nået et højt tilpasningsniveau i forbindelse med *toldunionen*. Tilpasningen er dog ikke komplet, hvad angår frihandelszoner, toldfritagelse, bekæmpelse af varemærkeforfalskning og efterfølgende kontrol. Tyrkiet har også nået et højt tilpasningsniveau i forbindelse med *de eksterne forbindelser*, men det har ikke ubetinget tilsluttet sig *EU-holdninger* i WTO og OECD.

Udviklingen inden for *finanskontrol* har været relativ beskeden. Der foreligger gennemførelseslovgivning til loven om offentlig intern finanskontrol, men der skal endnu godkendes en række ændringer vedrørende intern kontrol. Der er behov for permanente strukturer til at samarbejde med OLAF om beskyttelse af EU's finansielle interesser og til kontakter med Kommissionens tjenestegrene med ansvar for beskyttelse af euroen mod møntfalskneri. Hvad angår *finans- og budgetbestemmelser* er der ikke sket noget særligt.

Tyrkiet lægger sig fortsat nært op ad EU's *udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik*. Tyrkiet bidrager i væsentligt omfang til EFP og søger at blive involveret mere i dens aktiviteter. Tyrkiet modsætter sig imidlertid et samarbejde mellem EU og NATO, som involverer alle EU-medlemsstaterne.

Tyrkiet har øget sin indflydelse som en positiv faktor i den regionale stabilitet og har spillet en væsentlig rolle i udviklingen i forbindelserne mellem dets regionale partnere, særlig i Mellemøsten og Kaukasus. Under konflikten i Georgien spillede Tyrkiet en rolle som mægler og stillede forslag om oprettelse af en platform for samarbejde og stabilitet i Kaukasus. Den tyrkiske præsidents besøg i Armenien markerede et nyt opmuntrende skridt i de bilaterale forbindelser og åbner op for en eventuel normalisering af forbindelserne mellem de to lande. Tyrkiets landgrænse med Armenien er dog fortsat lukket.